



FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Faculteit Letteren & Wijsbegeerte

Vakgroep Geschiedenis

Sint Pietersnieuwstraat 35 (UFO)

9000 Gent

WAARHEIDSZOEKEN IN DE VERENIGDE STATEN
THE SOUTH EN RACIALE SEGREGATIE

Wout Vergauwen (00904628)
Master in de Geschiedenis

Promotor

Dr. Berber Bevernage

Commissarissen

Drs. Kenan Van De Mieroop
Mevrouw Tessa Boeykens

WAARHEIDSZOEKEN IN DE VERENIGDE STATEN
THE SOUTH EN RACIALE SEGREGATIE

CASESTUDIES:

TUSKEGEE (AL), ROSEWOOD (FL), TULSA (OK), GREENSBORO (NC),

WILMINGTON (NC), STATE OF MISSISSIPPI

Masterproef voorgedragen tot het behalen van de graad van
Master of Arts in de Geschiedenis
Academiejaar 2012 - 2013

WOORD VOORAF

Een opleiding van vier jaar tot Master of Arts in de Geschiedenis heeft me tot dit punt gebracht. Doorheen die jaren hebben cursussen, oefeningen en docenten mij geleerd op een correcte en kritische wijze naar zowel bronnen als maatschappij te kijken. Naast een algemene dankbetuiging aan de opleiding wil ik specifiek Dr. Berber Bevernage bedanken voor zijn ondersteuning tijdens het schrijven van deze masterscriptie. Zonder zijn aanbevelingen, suggesties en opmerkingen had deze paper er heel anders, en kwalitatief minderwaardig, uitgezien.

Het is mijn bedoeling geweest om met deze scriptie een verrijking te bieden in het weinig ontgonnen veld van transitional justice in de zuidelijke VSA. Ik hoop dat de lezer hiermee een beter inzicht krijgt in dit weinig bestudeerde fenomeen en het belang van waarheidscommissies voor de zuidelijke gemeenschappen weet te waarderen.

Wout Vergauwen
Laarne, 16 mei 2013

ABSTRACT

Waarheidscommissies in de zuidelijke VS zijn een relatief recent fenomeen. Met een focus op Afro-Amerikaans gerelateerd racisme onderscheiden zij zich van waarheidscommissies elders in de VS. Ook hun kleiner formaat doet hen verschillen van internationaal gekende waarheidscommissies. Op basis van de cases van Tuskegee (AL), Rosewood (FL), Tulsa (OK), Greensboro (NC), Wilmington (NC) en de staat Mississippi wordt de rol van federale, statelijke en *grassroots* initiatieven bekeken in hun doel gerechtigheid te verschaffen aan de gemeenschappen die in hun verleden te maken kregen met gruwelijke mensenrechtenschendingen. Op basis van een analyse van de rapporten, mandaten en wetgeving wordt uit de doeken gedaan wat een 'typisch' zuidelijke waarheidscommissie is, wat haar triggers en impulsen zijn en wat zij eventueel kan teweeg brengen in de getroffen maatschappij.

Truth commissions in the southern US are a relatively recent phenomenon. They distinguish themselves from other truth commissions in the US by their focus on Afro-American related racism. They are also smaller in size than their better known international counterparts. Using as case studies the history of Tuskegee (AL), Rosewood (FL), Tulsa (OK), Greensboro (NC), Wilmington (NC) and the state of Mississippi, this paper will bring forward the differences and effects resulting from federal, state level and grassroots initiatives in their goal to bring justice to those communities still trying to heal from past human right abuses. Based on an analysis of the reports, mandates and legislation, this paper will identify the typical southern truth commission, its triggers, impulses and the results it may potentially bring to the affected communities.

INHOUDSOPGAVE

Gebruikte afkortingen	4
Waarheidscommissies en Transitional Justice	5
Waarheidscommissies in de VS	12
The South	13
Impulsen bij totstandkoming	15
Tuskegee (AL)	16
Rosewood (FL)	20
Tulsa (OK)	25
Greensboro (NC)	29
Wilmington (NC)	35
Mississippi Truth Project	41
The South: impulsen en vlaggen	43
Resultaten & Gevolgen (1)	47
Resultaten & Gevolgen (2)	54
Vijf doelstellingen	65
Herinneren, vergeten en een leidmotief	73
Waarheidscommissies en de toekomst: De VS en The South	77
Conclusie	80
Bibliografie	82
Bijlagen	87

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

AFF	Andrus Family Fund
BCC	Beloved Community Center
CCC	Committee of Colored Citizens
CWP	Communist Workers Party
CWRIC	Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians
DHEW	Department of Health, Education and Welfare
FAMU	Florida A&M [Agricultural and Mechanical] University
FSU	Florida State University
FSUS	Florida State University System
GAPP	Greensboro Association for Poor People
GARA	Greenwood Area Redevelopment Authority
GJF	Greensboro Justice Fund
GPD	Greensboro Police Department
GTCRP	Greensboro Truth and Community Reconciliation Project
GTRC	Greensboro Truth and Reconciliation Commission
ICRC	International Committee of the Red Cross
ICTJ	International Center for Transitional Justice
IHIC	Institutional Human Investigation Committee
KKK	Ku Klux Klan
MCRJ	Mississippi Coalition for Racial Justice
MDTRCRI	Metropolitan Detroit Truth and Reconciliation Commission on Racial Inequality
MTP	Mississippi Truth Project
MTRC	Mississippi Truth and Reconciliation Commission
NAACP	National Association for the Advancement of Colored People
NCDRC	North Carolina Department of Cultural Resources
NHIB	National Human Investigation Board
OCSTRR	Oklahoma Commission to study the Tulsa Race Riot
OAH	Office of Archives and History
PHS	Public Health Service
PRG	Protocol Review Group
RRF	Real Rosewood Foundation
SAG	Subject Advisory Group
TRC	Truth and Reconciliation Commission
TSSAHAP	Tuskegee Syphilis Study Ad Hoc Advisory Panel
UF	University of Florida
UKA	United Klans of America
WDI	White Declaration of Independence
WLI	Wilmington Light Infantry
WRRC	Wilmington Race Riot Commission
WVO	Workers Viewpoint Organisation

WAARHEIDSCOMMISSIES EN TRANSITIONAL JUSTICE

Het is algemeen aanvaard dat de tweede wereldoorlog een van de grote keerpunten in de menselijke geschiedenis is. De meest voor de hand liggende reden is zonder twijfel de nooit geziene horror van de holocaust, maar mogelijks belangrijker dan de feiten zijn de gevolgen van deze gruweldaden. Toen in de tweede helft van de jaren 1940 het besef begon door te sijpelen tot wat mensen in staat waren was het heel duidelijk: dit mocht en zou nooit meer gebeuren. Internationaal gezien leidde dit onder meer tot de oprichting van de Verenigde Naties in 1945 en de aanneming van het Universeel Verdrag voor de Rechten van de Mens drie jaar later. Minstens even belangrijk als wat er op het internationale niveau gebeurde was wat leefde in de publieke sfeer, met name de schuldvraag. De hele samenleving raakte ervan doordrongen en wou weten wie precies verantwoordelijk was voor welke daden en wie exact wat wist, in de veronderstelling dat dit voldoende zou zijn om deze donkere periode af te sluiten en deze een plaats te geven in het eigen leven. De Nürnbergprocessen vlak na de tweede wereldoorlog vormden daar een eerste stap toe, maar bleven steken in het louter juridische wat, zo bleek, lang niet voldoende was voor de slachtoffers en nabestaanden. Via andere gevallen van mensenrechtenschendingen zou men langzamerhand ook niet puur juridische wegen gaan gebruiken om de waarheid te achterhalen. Dit hele arsenaal aan middelen kan – enigszins gesimplificeerd – betiteld worden als *transitional justice*, een begrip wat vanwege zijn recente karakter duidelijk onderhevig is aan verschillende interpretaties. Om duidelijkheid te scheppen licht ik hier toe op welke manier dit begrip verder begrepen dient te worden:

“Transitional justice refers to the set of judicial and non-judicial measures that have been implemented by different countries in order to redress the legacies of massive human rights abuses. These measures include criminal prosecutions, truth commissions, reparations programs, and various kinds of institutional reforms.”¹

Deze definitie is terug te vinden op de website van het International Center for Transitional Justice (ICTJ) en kan als relevant beschouwd worden vanwege verschillende redenen, niet in het minst vanwege de reputatie van de instelling. Het ICTJ is een internationale NGO gespecialiseerd in het veld van *transitional justice* en wordt hierbinnen door onder meer het Historical Justice and Memory Research Network als een van de belangrijkste onderzoekscentra beschouwd. Het ICTJ – aldus de eigen missieverklaring – ondersteunt immers op wereldwijde basis gemeenschappen en groepen dewelke de confrontatie met hun donkere verleden aangaan. Daarbij helpt

¹ Website ICTJ: <http://ictj.org/about/transitional-justice> (geraadpleegd 11/1/13)

het ICTJ die gemeenschappen in hun zoektocht naar waarheid en gerechtigheid. Dit doen ze door onder meer het ter beschikking stellen van technische expertise en het voorzien van politieke analyses. Een concreet voorbeeld daarvan wordt met de Greensboro Truth and Reconciliation Commission (GTRC) verder in deze paper gegeven. Binnen de Amerikaanse focus die verder centraal komt de staan is deze commissie de enige die in haar werking ondersteund werd door het ICTJ. In welke mate de ondersteuning van het ICTJ de werking en resultaten van een waarheidscommissie al dan niet beïnvloed heeft zal verder duidelijk worden in een comparatieve casestudy.

De definitie van het ICTJ is zeer ruim, en omvat dan ook veel meer dan wat in deze paper behandeld kan worden. Gezien de onmogelijkheid de volledige en significante zoektocht naar de waarheid achter mensenrechtenschendingen te behandelen dient dit hier ook niet geprobeerd te worden. Zelfs een analyse van een van de vele middelen om tot gerechtigheid te komen – zijnde waarheidscommissies – is een heuse opgave, temeer daar er geen eenduidige definitie bestaat die aangeeft wat een waarheidscommissie precies is, wat deze kan doen en wat zij dan eventueel kan bereiken. Deze twijfels leiden als het ware tot de vraag welke lading de vlag van ‘waarheidscommissie’ eigenlijk dekt? Priscilla Hayner, een autoriteit in dit veld van transitional justice, wijst ook duidelijk op deze problemen. Doorheen haar onderzoek kwam zij reeds in 1994 tot een eerste definiërende omschrijving voor een waarheidscommissie. Dat ook zij doorheen de jaren haar definitie heeft moeten bijstellen wijst alleen maar op het ambigue karakter van waarheidscommissies. In 2011 definieerde Hayner een waarheidscommissie als volgt:

“A truth commission (1) is focused on past, rather than ongoing, events; (2) investigates a pattern of events that took place over a period of time; (3) engages directly and broadly with the affected population, gathering information on their experiences; (4) is a temporary body, with the aim of concluding with a final report; and (5) is officially authorized or empowered by the state under review.”²

Nu, rigoureuus deze definitie hieronder aanhouden zou het opzet van deze paper volledig ondergraven want van alle verder behandelde cases is er geen enkele die aan alle vijf criteria voldoet. Toch verstoort dit geenszins de legitimiteit van dit onderzoek, temeer daar Hayner zelf een van de hier uitgekozen cases – met name de Greensboro Truth and Reconciliation Commission – in haar boek behandelt als waarheidscommissie, duidelijk wetend dat deze niet voldoet aan haar definitie. Echter, het blijft handig deze definitie van hier af aan als leidraad te behouden, en ik zal dan ook op regelmatige wijze de legitimiteitsclaim van de afzonderlijke commissies hieraan

² P.B. **Hayner**, *Unspeakable truths. Transitional Justice and the Challenge of Truth Commissions*, New York (NY), Routledge, 2011, p. 11.

toetsen. Een duidelijker antwoord kan hier evenwel geboden worden door Eric Brahm. Nadat hij in 2006 zijn doctoraat over de impact van waarheidscommissies behaalde aan de Universiteit van Colorado schreef hij in 2009 een heel artikel over deze problematiek. Afgezien van wat intussen al geweten is – het is niet duidelijk wat een waarheidscommissie nu precies definieert – wijdt hij een volledige pagina aan de meest notabele definities die op het moment van schrijven gangbaar waren. Elke definitie in die lijst vertoont gelijkenissen en verschillen met die van Hayner, waarbij de enige onveranderlijke gelijkenis de focus op het verleden is. Uit al deze definities is er echter een die een kader biedt voor de zes hier behandelde cases, met name die van Tristan Anne Borer. Borer, gespecialiseerd in onder meer transitional justice en sinds 1995 professor aan Connecticut College, stelt het volgende:

“[A truth commission is] a body created in a postconflict situation to examine past atrocities, issue findings of responsibility, and make future-oriented recommendations designed to foster and consolidate democracy and a human rights culture.”³

Hoewel ogenschijnlijk perfect kan deze definitie niet verder gebruikt worden zonder twee opmerkingen in acht genomen te hebben. Zo moet ten eerste de term *postconflict situation* geïnterpreteerd worden buiten de sfeer van burgeroorlogen en junta's. Zoals onder meer in het rapport van de GTRC te lezen staat hoeft het aantal slachtoffers geen noodzakelijk criterium te zijn om de ernst van de mensenrechtenschendingen te bepalen.⁴ Hoewel het enkel als dusdanig gemotiveerd staat in het rapport van de GTRC – en dus niet bij de andere vijf cases – is het niet moeilijk die lijn door te trekken naar andere waarheidsprojecten. Hiermee is het echter geenszins mijn bedoeling afbreuk te doen aan de gruwel die elk van de onderstaande cases kenmerkt, maar moet het wel duidelijk zijn dat rassensellen die hooguit enkele dagen duurden niet op hetzelfde niveau geplaatst kunnen worden als jarenlange politieke of militaire terreur. Ten tweede valt het op dat deze definitie enigszins vager is ten opzichte van zowel die van Hayner als de andere definities die opgelijst werden door Brahm. Problematisch is dit zeker niet gezien dit de mogelijkheid biedt een vast kader te garanderen voor de zes behandelde cases, maar om oppervlakkigheid te vermijden zal de combinatie van beide voornoemde definities meer dan eens voorkomen. Louter deze twee definities combineren maakt echter nog niet volledig duidelijk of een waarheidscommissie dan wel een waarheidscommissie is. Anders gesteld: het dragen van het 'label' waarheidscommissie is nog geen garantie dat het ook effectief een waarheidscommissie betreft,⁵ en vice versa krijgt niet elke waarheidscommissie dat 'label' opgeplakt. Het ontbreken van een eenduidige definitie doet dus duidelijk vragen rijzen over welke commissies nu als

³ E. Brahm, “What is a Truth Commission and Why does it Matter?” In: *Peace and Conflict Review*, 3 (2009), 2, p. 6.

⁴ Greensboro Truth and Reconciliation Commission, *Final Report*, 25/5/2006, p. 14.

⁵ E. Brahm, *art. cit.*, p. 19.

waarheidscommissie beschouwd kunnen worden, iets wat bovendien het opstellen van een exhaustieve lijst van waarheidscommissies verhindert. Hierdoor is er zelfs geen consensus wanneer de eerste waarheidscommissie in de tijd gesitueerd kan worden. Voor velen is het duidelijk dat de Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas (1983) uit Argentinië als eerste beschouwd kan worden. Officieel, aldus Hayner was dit echter geen waarheidscommissie, maar een nationale commissie wat van de Chileense Comisión Nacional de Verdad y Reconciliación (1990) de eerste waarheidscommissie zou maken.⁶ Het rapport van de GTRC daarentegen verwijst reeds naar 1974: de Commission of Inquiry into the Disappearances of People in Uganda since 25 January, 1971. Eender welke definitie men hanteert en ongeacht de meningsverschillen of de eerste waarheidscommissie nu ontstond in 1974, 1983 dan wel 1990, is het duidelijk dat het een relatief recent fenomeen betreft, iets wat niet per definitie geldt voor de historische mensenrechtenschendingen waar deze commissies zich over buigen. Dit blijkt ook in de keuze van de cases waarbij sommige projecten kort na afloop van de feiten opgestart worden – Tuskegee (AL) – terwijl het zoeken naar de waarheid in andere gevallen – Rosewood (FL) – meerdere generaties op zich liet wachten. Allen gaan ze echter op een gelijkaardige manier te werk en beogen ze een te vergelijken doel:

*"[They gather] testimonies from victims and witnesses, perpetrators and bystanders, and have reviewed written accounts and other evidence. Through their reports, these truth commissions have – with greater and lesser degrees of success – rendered insightful and more honest narratives about violent events in their nations' histories. [...] [They] tell a version of history that includes the victims' experiences and voices, recognizes their humanity and rights, and seeks to come to terms with abuse in all of its many dimensions."*⁷

Dit citaat in acht genomen – opnieuw afkomstig uit het rapport van de GTRC, maar veel breder toepasbaar – trachten waarheidscommissies zonder het gebruik van juridische middelen, met uitzondering van de Zuid-Afrikaanse TRC die immuniteiten kon verlenen, de waarheid te achterhalen op een manier die soms bevredigender is voor de slachtoffers en nabestaanden dan de Nürnbergprocessen destijds waren. De reden daarvoor is evident: het primaire doel van de rechter blijft het veroordelen van een schuldige, waarmee zijn taak ten aanzien van de samenleving vervuld is. Een schuldoordeel geveld door een waarheidscommissie moet daarentegen eerder als een middel gezien worden om tot haar eigenlijke doel te komen: de wonden van de samenleving helen. Zelfs wanneer een waarheidscommissie op succesvolle wijze haar taak afrondt ziet niet iedereen dat zo. Heel wat slachtoffers en nabestaanden wensen het verleden immers te laten rusten daar het hen de wil of kracht ontbreekt de gruwelen – figuurlijk gesproken – te her-

⁶ P.B. Hayner, *op. cit.*, p. 10.

⁷ Greensboro Truth and Reconciliation Commission, *Final Report*, 25/5/2006, p. 9 & 11.

beleven. Voor hen geldt: *“the best way to move forward is to bury the past, [...] digging up such horrific details and pointing out the guilty will only bring more pain and further divide a country.”*⁸ Ondanks het feit dat dergelijke uitspraken niet uniek zijn en zelfs veel aanhang vinden bestaat er tevens een enorme groep voorstanders die de wetenschap betreffende bijvoorbeeld de dood (Zuid-Afrika) of het verdwijnen (Argentinië) van hun dierbaren prefereren boven onwetendheid. Een Rwandees overheidsambtenaar die als bij toeval wist te ontsnappen aan de genocide van 1994 die zijn hele familie het leven kostte stelde het als volgt: *“We must remember what happened in order to keep it from happening again, but we must forget the feelings, the emotions, that go with it. It is only by forgetting that we are able to go on.”*⁹ Deze genuanceerde uitspraak duidt nagenoeg perfect de taak die een waarheidscommissie te vervullen heeft ten opzichte van een specifieke gemeenschap. Die tweestrijd tussen herinneren en vergeten zal verder in deze paper aanwezig blijven, hoewel de bemerking gemaakt kan worden dat het succes van transitional justice wereldwijd lijkt aan te geven dat in de eenentwintigste eeuw herinnering als de meer belangrijke van de twee beschouwd wordt. De taak van de historicus die hierbij dan komt kijken houdt in dat wat gebeurd is ook effectief herinnerd kan worden, want zonder herinnering verdwijnen deze gruwelen uit het collectieve geheugen wat het gevaar op herhaling inhoudt. Voor velen – een mening die zowel binnen als buiten de academische wereld leeft – is herinnering het enige beschermmiddel dat een gemeenschap heeft om zich tegen herhaling te beschermen, of zoals Alessandro Portelli (Sapienza – Università di Roma) het stelt: *“The relevant historical event is not what actually happened, but the memory of the event.”*¹⁰

Alvorens de verdere inhoud van dit onderzoek uiteen te zetten is het nodig nog eenmaal terug te komen op de waarheidscommissie an sich. Ondanks het feit dat het vaak historici zijn die zich de studie van het verleden toe-eigenen is het opmerkelijk dat zij in waarheidscommissies ondervertegenwoordigd zijn. Toch laat ook de academische historicus zich in toenemende mate onderschrijven door Portelli's citaat en dragen zij op die manier bij tot het actueel houden van het verleden. Waarheidscommissies doen hetzelfde, maar op een andere manier. Waar historici in de eerste plaats een academische kijk op de wereld en haar verleden hanteren zijn waarheidscommissies ingebed in transitional justice, wat het voor deze laatste belangrijker maakt gerechtigheid te bieden aan de slachtoffers en nabestaanden.¹¹ Dit waar historici idealiter op onbevooroordeelde wijze aan hun onderzoek beginnen en conclusies trekken op basis van het be-

⁸ P.B. Hayner, *op. cit.*, p. 4.

⁹ P.B. Hayner, *op. cit.*, p. 1.

¹⁰ E. Jelin, *State repression and the labors of memory*, Minneapolis (MN), University of Minnesota Press, 2003, p. 57.

¹¹ T. Hansen, “Can Truth Commissions be Effective in the United States? An Analysis of the Effectiveness of the Greensboro Truth and Reconciliation Commission in Greensboro, North Carolina” – Center for Restorative Justice & Peacemaking, in collaboration with the Restorative Justice Initiative, Marquette University Law School, School of Social Work, University of Minnesota (2007), p. 3.

wijsmateriaal dat de geschiedenis voortbrengt. Zij kunnen, in tegenstelling tot waarheidscommissies, zich dan ook niet opwerpen als de spreekbuis van slachtoffers van historisch onrecht. Dit alles zorgt ervoor dat waarheidscommissies “*attempt to go beyond assessing individual blame to healing the wider society to the greatest extent possible*”,¹² waarbij zij dan een aantal doelstellingen en taken te vervullen hebben. Hayner ziet er vijf.¹³ Ten eerste berust de belangrijkste taak van een waarheidscommissie er in de historische feiten te achterhalen en deze te duiden. Het rapport dat de commissie in kwestie uitbrengt kan dan beschouwd worden als een poging de geschiedenis ‘terug te winnen’ en deze publiek kenbaar te maken. Daarbij gaat de commissie te werk met oog voor de noden van de slachtoffers en nabestaanden – een tweede taak – wiens getuigenissen vaak cruciaal zijn voor het vervullen van de voornoemde eerste taak. De rol van de slachtoffers en nabestaanden gaat bovendien verder daar het zo is dat het welslagen van een waarheidscommissie in zeker mate bepaald wordt door wat deze teweeg brengt bij net die groep mensen. Ten derde heeft een waarheidscommissie de (morele) plicht om op basis van haar bevindingen bij te dragen tot gerechtigheid en criminele aansprakelijkheid, iets wat tot een succesvol einde kan leiden indien er voldoende hard bewijs overgemaakt kan worden – vaak nadat het mandaat van de waarheidscommissie beëindigd is – aan een efficiënt en niet corrupt gerechtelijk apparaat. Een vierde taak bestaat uit het bepalen van institutionele verantwoordelijkheid en het aanbevelen van eventuele veranderingen dienaangaande. Institutionele verantwoordelijkheid is hierbij een eerder vaag begrip waarmee de verantwoordelijkheid van bijvoorbeeld politie of leger bedoeld wordt, maar ook bijvoorbeeld het in stand houden van bepaalde verwerpelijke maatschappelijke fenomenen – in deze paper vooral racisme – die bijgedragen hebben tot de ernst van de behandelde feiten. Ten slotte hebben waarheidscommissies de vage taak reconciliatie – verzoening – te bewerkstelligen en spanningen te reduceren. Op papier klinkt deze opgave natuurlijk mooi, maar van de vijf taken dewelke Hayner hen toedicht – en die bovendien overgenomen worden door onder meer Toran Hansen (University of Minnesota) – is deze laatste wellicht de moeilijkste te verwezenlijken. Waar de verantwoordelijkheid voor het welslagen van de eerste vier taken hoofdzakelijk bij de waarheidscommissie zelf ligt is deze volkomen afhankelijk van de algemene ‘goodwill’ van de betrokken partijen om ook deze vijfde taak tot een succes te maken. Deze vijf taken zijn hoogst relevant voor deze paper gezien zij zo goed als mogelijk het doel van een waarheidscommissie definiëren. Doorheen deze paper zullen deze taken meer concreet ingevuld worden – casus specifiek – binnen een Amerikaanse context.

Aanvragen gebeurt verder logischerwijs met de legitimatie van de Amerikaanse focus en de inkadering binnen de hoger geschetste geschiedenis van ‘de waarheidscommissie’. De VS vor-

¹² T. Hansen, *art. cit.*, p. 4.

¹³ P.B. Hayner, *op. cit.*, p. 20 – 23.

men immers geen voor de hand liggend perspectief daar waarheidscommissies eerder gelinkt worden aan niet-Westerse landen, iets wat de invalshoek op zijn minst interessant maakt. Met andere woorden: wat zijn waarheidscommissies in de VS, en hoe vallen deze te vergelijken met diverse andere waarheidscommissies wereldwijd? Op voorhand weinig vertrouwd met het veld van transitional justice binnen de VS was het opvallend dat er, weliswaar niet op nationaal niveau, heel wat verschillende cases mogelijk zijn. De gelegitimeerde keuze van de diverse cases wordt aansluitend behandeld.

Vervolgens wordt in een eerste groot luik case per case gewerkt. Alle zes de cases worden in chronologische volgorde kort uit de doeken gedaan, iets wat onlosmakelijk verbonden is met de vraag naar wat nu precies de impuls gaf. Zoals snel duidelijk zal worden bestaat er immers geen eenduidige actor die overgaat tot de beslissing her en der waarheidscommissies en -projecten op te richten. Hierbij kan meteen gedacht worden aan statelijke en federale alternatieven, maar deze zijn lang niet de enige. De cases zijn dan ook danig gekozen dat de meest belangrijke en opmerkelijke initiatiefnemers geïntegreerd zijn. Een tweede belangrijke vraag waarop ik hier een antwoord zal trachten te bieden is de relatie die bestaat tussen de aard van de initiatiefnemer en de aard van de feiten. Het tweede grote luik deel ik bewust op in twee afzonderlijke hoofdstukken om de effecten van de resultaten en gevolgen van de taak van de diverse commissies zo volledig mogelijk te behandelen. Enerzijds zijn daar immers de effectieve resultaten en aanbevelingen die de commissie in kwestie maakt – hiervoor zijn de officiële rapporten de belangrijkste bron van informatie – en anderzijds zijn er de gevolgen van de gevolgen. Anders gesteld: zijn er maatschappelijke resultaten merkbaar als direct resultaat van de bevindingen van de commissie? Leiden die resultaten eventueel tot wet- en/of regelgeving? En is er eventueel sprake van een commissie die zich ontpopt tot leidmotief waar latere commissies zich dan aan spiegelen? Deze vragen in acht genomen moge het duidelijk zijn dat de interne werking van een waarheidscommissie hier van ondergeschikt belang is. Uiteraard is deze cruciaal in het verzoeningsproces wat deze commissies beogen, maar dit zou het onderzoeksgebied van deze paper danig verruimen dat een concrete focus slechts moeilijk te handhaven zou zijn. Dit betekent echter niet dat ik in mijn onderzoek blind ben voor de manier waarop waarheidscommissies hun taken vervullen, en wanneer dit cruciaal zou blijken om specifieke resultaten en bevindingen te verklaren zal dit ook terug te vinden zijn in onderstaand betoog. Alvorens volledig af te ronden wil ik de lezer bij wijze van uitleiding nog een, helaas beperkt, venster op de toekomst bieden. Zoals eerder gezegd zijn waarheidscommissies een recent fenomeen, en ook in de VS resten er helaas nog voldoende collectieve gruwelen om in de nabije toekomst meer dan een waarheidscommissie op te richten. Daar dit niet het eigenlijke opzet van deze paper betreft dient de lezer de beperkte omvang van dit toemaatje te begrijpen.

WAARHEIDSCOMMISSIES IN DE VS

Het hierboven beschreven fenomeen van waarheidscommissies doet in de eerste plaats denken aan niet-Westerse landen – gaande van Zuid-Afrika over Chili en Argentinië tot Zimbabwe. Logisch, zo lijkt het misschien wel gezien ‘het Westen’ toch een beschaafde reputatie heeft en grove mensenrechtenschendingen eerder gesitueerd worden in Afrika en Latijns-Amerika. Dit mag ons echter niet doen vergeten dat ook het Westen – zowel Europa als de VS – meer dan een donkere bladzijde in zijn geschiedenis heeft. In de VS worden deze vorm gegeven door een fenomeen wat het land al sinds de discussies over de grondwet in 1783 tekent: racisme.¹⁴ Hoewel dit initieel ook een structurele en verwerpelijke praktijk is die via slavernij bewust in stand gehouden werd door de overheid, heeft diezelfde overheid haar handen niet bevuild op een manier die te vergelijken valt met bijvoorbeeld het Zuid-Afrikaanse apartheidsregime. Dit gecombineerd met een traditionele Amerikaanse scepsis ten aanzien van de federale overheid bepaalt mede de afwezigheid van nationale waarheidscommissies zoals die wereldwijd de meerderheid vormen. Op welke manier dit nu echter verschillen teweeg brengt zal voorlopig een onbeantwoorde vraag blijven daar grondige comparatieve studies tot op heden uitgebleven zijn¹⁵ en een antwoord op deze vraag het potentieel van dit onderzoek ver te boven gaat. Toch is het mogelijk hieromtrent enige duiding te geven, mede te danken aan een in 2006 door het ICTJ georganiseerde conferentie waarbij delegaties van verschillende waarheidsprojecten wereldwijd met elkaar in debat gingen. In een rapport dat nadien vervaardigd is door Lisa Magarrell en Blaz Gutierrez (beide ICTJ) staan de resultaten en bevindingen te lezen. Opmerkelijk daarbij is dat Amerikaanse waarheidscommissies een pak kleinschaliger zijn – wat ook logisch is gezien het ontbreken van vergelijkbare mensenrechtenschendingen – maar tevens ook iets concreter in hun bevindingen, daar zij zich eerder toespitsen op een specifieke gebeurtenis in plaats van een structureel patroon van gebeurtenissen, al gaan er sinds 2008 stemmen op om in de staat Mississippi een structureel patroon van racisme aan te pakken wat dan meer te vergelijken valt met het internationale patroon. Echter, ook dergelijk initiatief is in zeker zin lokaal wat volgens deelnemend professor Irving Joyner (Beloved Community Center & State University of New Jersey) nog steeds een probleem blijft want “*at the local level you can get a lot more out of it, but the danger is that the findings are narrowed to that locality and do not get the kind of exposure that*

¹⁴ M.B. Norton, C. Sheriff, et al., *A People & A Nation. Brief 9th edition*, Scarborough, (ON – Canada), Wadsworth, 2012, p. 175.

¹⁵ P.B. Hayner, *op. cit.*, p. 25.

you might want."¹⁶ Joyner pleit dan ook voor een nationale inspanning in de VS, een mening die vanuit Amerikaanse hoek zowel op steun al scepsis kon rekenen. Professor Sherrilyn Ifill (University of Maryland) benadrukte daarbij dat naast alle elementen van raciaal geweld die gemeenschappen over de hele wereld delen het de unieke karakteristieken zijn die bepalen hoe een gemeenschap in het reine dient te komen met haar eigen unieke verleden.¹⁷ Hoewel er aanvaardbare redenen zijn om een nationale waarheidscommissie in de VS na te streven lijkt Ifill, meer dan Joyner, het belang van elk individu afzonderlijk voorop te stellen. Het zijn volgens mij dan ook meer haar inzichten die een beeld geven van een Amerikaanse waarheidscommissie: net vanwege het ontbreken van structurele gruweldaden op nationale schaal zou voor de aanwezige commissies – in deze paper de cases van Rosewood (FL), Wilmington (NC) en Greensboro (NC) – een nationale commissie de lokale gemeenschap benadeeld hebben. Een nationale waarheidscommissie oprichten in de VS die zich bezig houdt met structurele, raciaal gebaseerde, mensenrechtenschendingen is bovendien gemakkelijker gezegd dan gedaan. Hoe dient men dan immers te motiveren waarom men bepaalde gevallen wel opneemt binnen het onderzoeksproces en andere niet, want het moet gezegd: racisme is niet per se gelijk aan racisme. Wanneer die term gehanteerd wordt in relatie tot de VS denken we collectief aan de discriminatie van Afro-Amerikanen op basis van hun huidskleur. Hoewel dit de meest voorkomende vorm is mag het de aandacht voor raciale discriminatie ten aanzien van andere minderheden niet uitsluiten. Echter, raciale discriminatie ten aanzien van niet Afro-Amerikanen kenmerkt zich vaak door andere wortels en uit zich dan ook op manieren die niet als 'traditioneel' beschouwd kunnen worden in relatie tot Afro-Amerikaans gerelateerd racisme, wat het dan weer moeilijk maakt deze in een commissie te integreren. Anderzijds delen deze verschillende vormen van racisme ook heel wat kenmerken, bijvoorbeeld niet kwalificeren als getuige in de rechtbank vanwege de niet blanke huidskleur, waardoor het risico bestaat dat men belangrijke parallellen en structurele oorzaken misloopt indien men voor elke raciaal gesegregeerde groep een nationale waarheidscommissie op poten zou zetten.

THE SOUTH

Een pleidooi tegen een nationale waarheidscommissie die zich focust op raciale segregatie hoeft echter niet beschouwd te worden als een tegen waarheidscommissies betreffende niet Afro-Amerikaans gerelateerd racisme. Gelukkig is men in (segmenten van) de Amerikaanse samenleving dan ook niet blind gebleven voor de gevolgen van deze vormen van racisme. Zo heeft

¹⁶ L. Magarrell en B. Gutierrez, *Lessons in Truth-Seeking: International experiences informing United States Initiatives* [Conference Report Series], New York (NY), International Center for Transitional Justice, 2006, p. 27.

¹⁷ L. Magarrell en B. Gutierrez, *op. cit.*, p. 28.

ook racisme gericht tegen andere groepen aanleiding gegeven tot het oprichten van waarheidscommissies in de VS. Voorbeelden daarvan zijn onder meer de in 1982 opgerichte Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians (CWRIC) en de veel recentere Maine Wabanaki-State Child Welfare Truth and Reconciliation Commission waarvan het mandaat op 29 juni 2012 officieel goedgekeurd werd. De feiten hier betreffen raciale discriminatie tegenover Japanse Amerikanen in de tweede wereldoorlog, respectievelijk tegenover de Wabanaki volkeren in Maine. Hoewel deze twee commissies elk een zeer interessante insteek kunnen vormen voor de rol en evolutie van waarheidscommissies in de VS (de Maine Wabanaki TRC is nog actief op het moment van schrijven) heb ik er om tal van redenen voor gekozen deze hier buiten beschouwing te laten. De belangrijkste reden is uiteraard de onmogelijkheid om alles te bespreken in een paper, en dus moeten er onvermijdelijk keuzes gemaakt worden. Gezien in de meerderheid van de gevallen van raciale discriminatie in de VS de Afro-Amerikanen het grote slachtoffer waren lijkt het me legitiem om op deze groep te focussen. Daarenboven zou het integreren van beide commissies in deze paper twee problemen met zich meebrengen. Ten eerste zou dit betekenen dat een geografische afbakening niet meer te maken was. De CWRIC concentreert zich op gebeurtenissen dewelke hoofdzakelijk plaats vonden in California, de gebeurtenissen die behelst worden door de Maine Wabanaki TRC beperken zich geografisch tot Maine. Het zinvol betrekken van beide commissies in dit onderzoek impliceert dat er een focus gehanteerd wordt die de gehele VS betreft, iets wat danig omvangrijk is dat het geen plaats heeft binnen een masterscriptie. De tweede reden waarom ik beide commissies niet verder zal behandelen is omdat zij weinig kunnen toevoegen aan de selectie van commissies die verder uiteen gezet zal worden. Ten eerste kenmerkt geen van beiden zich door een unieke wijze van totstandkoming. Zowel een federale (CWRIC) als een statelijke (Maine Wabanaki TRC) impuls worden verder behandeld in relatie tot Afro-Amerikaans gerelateerd racisme door respectievelijk het Tuskegee Syphilis Study Ad Hoc Advisory Panel en onder meer de Oklahoma Commission to Study the Tulsa Race Riot of 1921. Daarnaast lijken zij – gezien hun geografische locatie en focus op racisme gericht tegen niet Afro-Amerikanen – enigszins geïsoleerd te staan in het landschap van Amerikaanse transitional justice. Deze inhoudelijk andere focus houdt ook in dat maatregelen en aanbevelingen die zij mogelijk voorstellen moeilijk te vergelijken vallen met die van commissies die zich wel op Afro-Amerikaans racisme focussen.

Belangrijker echter dan te verklaren welke commissies en daaraan gerelateerde vormen van transitional justice de uiteindelijke selectie niet gehaald hebben is uiteraard het uiteenzetten van de specifieke waarde van de commissies die verder behandeld zullen worden. Zoals hoger reeds aangehaald zal de focus op Afro-Amerikaans gerelateerd racisme hier centraal staan. Waarheidscommissies en de daarbij horende historische wanpraktijken lijken zich te concentreren in

een geografische regio, met name de zuidelijke VS, kortweg *the South*. Deze regio – bestaande uit de staten Texas, Oklahoma, Arkansas, Louisiana, Mississippi, Alabama, Tennessee, Kentucky, Florida, Georgia, South Carolina, North Carolina, Virginia, West Virginia, Maryland en Delaware¹⁸ – wordt niet onterecht sterk geassocieerd met slavernij en racisme wat uiteraard het verloop van de geschiedenis mee bepaalde. De Noordelijke overwinning in de civil war mocht dan wel het officiële einde van de slavernij in de VS inluiden, racisme is minder makkelijk aan banden te leggen en leeft – niet alleen daar – ook vandaag nog door. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat alle belangrijke en/of opmerkelijke commissies omtrent Afro-Amerikaans gerelateerde raciale segregatie hier geconcentreerd zijn. Het peilen naar de omgang met dat donkere verleden heeft me er toe gebracht vier commissies, een advisory panel en een project te selecteren. Hoewel hier uit de naamgeving al blijkt dat het niet allemaal waarheidscommissies betreft blijft dat toch het opzet van deze paper. Het panel – het eerder aangehaalde Tuskegee Syphilis Study Ad Hoc Advisory Panel – dateert immers reeds uit 1973, enige tijd vooraleer de term waarheidscommissie gangbaar was. Afgezien van een andere naamgeving zien we dat de feiten waarop dit panel zich concentreert en de praktijken die zij hanteert verschillende parallellen vertoont met ‘echte’ commissies. Bovendien is het gebruik van de term commissie (waarheidscommissie/historische commissie/Truth & Reconciliation Commission) niet altijd even eenduidig. Mooi verwoord kunnen we het hier houden op een vlag die meerdere ladingen dekt. Het integreren van een project – het betreft hier het Mississippi Truth Project – behoeft misschien iets meer argumentatie, hoewel die ook redelijk simpel is. In tegenstelling tot de vier commissies betreft het hier een lopend project. Opgestart in 2008 stelt het zich tot doel een cultuur van waarheidsvertelling en reconciliatie te creëren¹⁹ en eventueel uit te groeien tot een volwaardige TRC. Zelfs als het ooit zover komt is dit op het moment van schrijven niet meer dan toekomstmuziek.

IMPULSEN BIJ TOTSTANDKOMING

Deze zes cases zijn zorgvuldig gekozen om een zo goed mogelijke representatie te vormen voor het fenomeen van waarheidscommissies in *the South*. Zoals gezegd verenigen deze cases zich allen rond het fenomeen van raciale segregatie gericht tegen Afro-Amerikanen. Veel belangrijker zijn echter de verschillen, niet zozeer de verschillen tussen de diverse cases – al mag een beperkte contextschets niet ontbreken – maar wel de manier waarop met elke case omgegaan wordt, van waar de impulsen bij de totstandkoming afkomstig zijn en op welke manier er naar

¹⁸ Website United States Census Bureau, General Reference Maps: <http://www.census.gov/geo/maps-data/maps/reference.html> (geraadpleegd 24/2/13)

¹⁹ Website Mississippi Truth Project: <http://www.mississippitruith.org/> (geraadpleegd 24/2/13)

de toekomst gekeken wordt. Het is net dit wat hieronder uiteen gezet wordt. De meest logische aanpak vormt hiervoor het hanteren van een chronologisch criterium. Niet zozeer naar de feiten – dat zou weinig zin hebben – maar wel naar het moment waarop de commissie haar rapport presenteerde.

TUSKEGEE (AL)

Op 24 april 1973 presenteerde het negenkoppige²⁰ Tuskegee Syphilis Study Ad Hoc Advisory Panel (TSSAHAP) haar finaal rapport, na een eenmalige verlenging van het oorspronkelijke mandaat. Het eerste charter, ondertekend door toenmalig Assistant Secretary for Health and Scientific Affairs DuVal liep immers af op 31 december 1972, waarna Acting Assistant Secretary of Health Seggel op 4 januari 1973 het charter voor drie maand verlengde, met de uiterlijke deadline van 30 april 1973 voor de presentatie van het rapport. Deze datum plaatst dit panel dan ook voor het ontstaan van de eerste waarheidscommissie – 1974, 1983, 1990 – maar toch zijn er voldoende argumenten om ook dit panel op te nemen als een van de zes cases, al hoeft dit niet te gebeuren als waarheidscommissie *sensu stricto*. Het is immers zo dat, wanneer we terugkoppelen naar de definities van Hayner²¹ en Borer²² dit panel zich in een grijze zone bevindt wanneer het erop aankomt dit al dan niet als waarheidscommissie te beschouwen. Hoewel ogenschijnlijk belangrijk is het ontbreken van de naam ‘waarheidscommissie’ eerder esthetisch dan inhoudelijk problematisch. Zoals hoger aangehaald zorgt terminologie hier voor meer problemen dan deze oplost: niet elke commissie die als waarheidscommissie – afhankelijk van de gekozen definitie – fungeert krijgt dit label opgeplakt, en vice versa. Desondanks zijn er tevens inhoudelijk een aantal opmerkingen te maken. Het is intussen al geweten dat Borer’s *postconflict situation* in deze paper niet te sterk begrepen mag worden, maar met betrekking tot deze case is het nogmaals benadrukken ervan belangrijk daar de overlidens in Tuskegee (AL) geen gevolg waren van een directe confrontatie, iets wat bij andere cases wel het geval zal blijken. Een tweede probleem lijkt zich te stellen rond Hayner’s definitie waarin zij wijst op het belang van inter-

²⁰ **US Department of Health, education, and welfare – Public Health Service**, *Final Report of the Tuskegee Syphilis Study Ad Hoc Advisory Panel*, p. 3. De panelleden werden voorzien door de Assistant Secretary for Health and Scientific Affairs. Zij dienden de medische, juridische, religieuze arbeids- en onderwijssectoren te vertegenwoordigen, evenals de federale administratie betreffende gezondheid en publieke zaken. Vanwege het feit dat meerdere criteria hiertoe niet gekend zijn en het een persoonlijke keuze betrof van de Assistant Secretary for Health and Scientific Affairs wordt de verdere achtergrond van elk individueel panellid hier niet verder behandeld.

²¹ *A truth commission (1) is focused on past, rather than ongoing, events; (2) investigates a pattern of events that took place over a period of time; (3) engages directly and broadly with the affected population, gathering information on their experiences; (4) is a temporary body, with the aim of concluding with a final report; and (5) is officially authorized or empowered by the state under review.*

²² *[A truth commission is] a body created in a postconflict situation to examine past atrocities, issue findings of responsibility, and make future-oriented recommendations designed to foster and consolidate democracy and a human rights culture.*

actie met de gemeenschap in kwestie tijdens de werkzaamheden van de waarheidscommissie zelf. Daar dit hier slechts in zeer beperkte mate gebeurt kan het op een lijn plaatsen van deze case met waarheidscommissies die dit wel duidelijk doen terecht tot enige scepsis leiden. Toch hoeft dit niet beschouwd te worden als een onoverkomelijk probleem vanwege de datering van dit panel. Gezien we dit voor het ontstaan van de eerste waarheidscommissie wereldwijd moeten plaatsen betekent dit tevens dat het TSSAHAP geen voorbeelden had om zich aan te spiegelen. Toch heeft ook dit panel de zoektocht naar een bepaalde historische waarheid voor ogen, al is de focus beperkter dan bij verschillende andere commissies – de focus op waarheid primeert boven die van verzoening – wat opmerkelijk logisch is daar dit panel een federaal mandaat kreeg om wanpraktijken van het federale gezondheidsdepartement te onderzoeken. Dit panel, wat beschouwd kan worden als een departement dat de hand in eigen boezem steekt, werd dan ook niet opgesteld vanuit het anders primaire belang van verzoening en gemeenschapsheling, maar wel om binnen een bepaald departement historische wantoestanden recht te zetten. Deze beschouwingen in acht genomen maken dat het TSSAHAP een volwaardige plaats heeft binnen dit uit zes cases bestaand lijstje. Ook dit panel heeft dus de zoektocht naar een historische waarheid als doel voor ogen, maar schuwt tegelijkertijd de notie verantwoordelijkheid niet. Net zoals in andere cases – zowel de hierna volgende, maar ook die op het bredere internationale toneel – worden hier andere maatregelen gehanteerd dan in de hardere juridische wereld. Hoewel het mandaat voor dit panel in oorsprong federaal is wil dit geenszins zeggen dat het daarom ook over bevoegdheden beschikt gelijkaardig aan die van een van de federale machten. Bovendien hoefde dit in principe ook geen eventuele juridische gevolgen uit te sluiten – waarmee ik verwijs naar de Zuid-Afrikaanse waarheidscommissie die als enige tot op heden de mogelijkheid had immuniteit te garanderen aan getuigen²³ – al kwamen die er niet. Het federale karakter van deze case is bovendien belangrijker dan op het eerste zicht zou lijken. Wereldwijd zijn immers de belangrijke waarheidscommissies voor het overgrote deel ingesteld door, of met toestemming van, de staat in kwestie, maar afgaand op een beknopte nota – *A Sampling of Truth-seeking Projects in the United States* – van Lisa Magarrell voor het ICTJ is een federale input in relatie tot waarheidscommissies in de VS eerder zeldzaam. Magarrell kan met een LLM aan Columbia Law School, elf jaar werkervaring bij het ICTJ en als auteur van verschillende uitgegeven werken rond mensenrechten en transitional justice als een autoriteit in dit veld beschouwd worden. In deze nota lijst Magarrell de meest belangrijke commissies op – inclusief vijf van de zes hier gehanteerde cases – en ziet ze slechts twee commissies met federale verankering: het TSSAHAP en de CWRIC die om eerder aangehaalde redenen geen plaats heeft in deze paper.

²³ P.B. **Hayner**, *op. cit.*, p. 27.

De feiten waarnaar het TSSAHAP onderzoek deed dateren uit het interbellum. In 1926 besloot de United States Public Health Service een studie uit te voeren naar geslachtsziekten, en meerbepaald een manier om deze te kunnen controleren en behandelen.²⁴ Als testregio werden zes Zuidelijke counties, waaronder Macon County (AL),²⁵ geselecteerd. Na een vooronderzoek bleek de prevalentie van (latente) syfilis in Macon County zeer hoog te liggen waarna men zich in dit gebied ging toespitsen op de ontwikkeling en het gedrag van syfilis in het menselijk lichaam. Wat men met die resultaten dan verder wou bereiken zal vermoedelijk nooit geweten zijn gezien zelfs het panel expliciet te kennen gegeven heeft geen weet te hebben van het bestaan van een protocol of intentieverklaring dat het doel van deze studie verklaart. Toch zijn er een zestal aspecten waarvan men nagenoeg zeker kan zijn dat deze tot het onderzoeksopzet in 1926 behoorden, waarvan het belangrijkste zonder twijfel de *“study of the differences in histological and clinical course of the disease in black versus white subjects”* is.²⁶ Hoewel dit vermoedelijk medisch enigszins te verdedigen is – weliswaar met uiterst sterke argumentatie – is de manier waarop dat geenszins. In Macon County werd een groep van 600 Afro-Amerikaanse mannen geselecteerd. Onder hen waren er 399 bij wie syfilis werd vastgesteld en 201 gezonde personen die als controlegroep dienden. Geen van allen werd echter ingelicht van het opzet van het onderzoek, en evenmin werden de 399 besmetten ingelicht over hun medische toestand.²⁷ Deze (arme) Afro-Amerikanen werden voorgehouden deel te nemen aan een behandeling voor ‘slecht bloed’ waarvoor zij in ruil gratis medische onderzoeken, maaltijden en een overlijdensverzekering aangeboden kregen.²⁸ In 1932 ving men aan met deze studie – oorspronkelijk gepland voor een duur van zes maanden, maar uiteindelijk in vijf fases voortgezet tot 1972 – waarbij de medische teams op apathische wijze keken naar de ontwikkeling van syfilis binnen het menselijk lichaam, en dat dus zonder ingrijpen verder lieten aftakelen terwijl de Afro-Amerikaanse patiënten net in de veronderstelling waren medisch geholpen te worden. De laatste twee fases (1952-53 en 1968-70) zijn zo mogelijk nog gruwelijker daar op dat moment de gunstige werking van penicilline als geneesmiddel voor latente syfilis reeds gekend was, maar het originele experiment – bestuderen, niet behandelen – werd gewoon verder gezet waarmee men voor heel wat extra mensen als het ware een doodsvonnis uitsprak.²⁹

Hoelang dergelijke praktijken nog doorgezet zouden zijn, ware het niet voor de scherpzinnige journalistiek van Jean Heller (The Associated Press), weet niemand. Op 25 juli 1972 bracht zij,

²⁴ US DHEW – PHS, *op. cit.*, p. 6.

²⁵ Tuskegee is de hoofdstad (county seat) van Macon County (AL).

²⁶ US DHEW – PHS, *op. cit.*, p. 6.

²⁷ US DHEW – PHS, *op. cit.*, p. 12.

²⁸ Website Centers for Disease Control and Prevention: <http://www.cdc.gov/tuskegee/timeline.htm> (geraadpleegd 24/3/13)

²⁹ US DHEW – PHS, *op. cit.*, p. 9.

na gesproken te hebben met medisch onderzoeker en klokkenluider Peter Buxton,³⁰ voor het eerst deze gebeurtenissen binnen de publieke aandachtsfeer via de voorpagina van *The Washington Evening Star*,³¹ een verhaal dat de dag erna overgenomen werd door *The New York Times* en *The Washington Post*. Ten gevolge van de grote publieke consternatie gaf Assistant Secretary for Health and Scientific Affairs DuVal opdracht tot de oprichting van een Ad Hoc Advisory Panel onder de 222^e sectie van de Public Health Service Act “to fulfill the public pledge of the Assistant Secretary for Health and Scientific Affairs to investigate the circumstances surrounding the Tuskegee [Macon County], Alabama, study of untreated syphilis in the male Negro initiated by the United States Public Health Service in 1932.”³² Op 28 augustus 1972 werden via een eerste charter negen leden geselecteerd door de Assistant Secretary for Health and Scientific Affairs³³ waarbij zij enkele maanden later – oktober 1972 – reeds krachtig adviseerden de studie te beëindigen, iets wat nog een maand later ook gebeurde.³⁴

Besluitend voor deze case is het belangrijk te benadrukken hoe deze vorm van waarheidszoeken zich op relatief korte termijn heeft afgespeeld. Het bekend geraken van de gebeurtenissen, de oprichting van het panel en het uitvoeren van de eerste aanbevelingen – het stopzetten van de medische proeven – hebben alles samen nog geen jaar geduurd, en dit waar, aldus Elisabeth Jelin (Universidad de Buenos Aires), de verwerking van traumatische gebeurtenissen een zeker tijdspanne veronderstelt.³⁵ Net deze opmerking benadrukt de positie van dit panel als een dubbeltje op zijn kant binnen het veld van transitional justice en waarheidszoeken. Zoals betoogd zijn er voldoende argumenten aan te reiken dit panel hier mee te behandelen, anderzijds zal ook duidelijk worden dat van de zes behandelde cases deze diegene is die het meeste verschillen vertoont met de andere. Nu, de relatief korte tijdsperiode valt te verklaren door twee factoren. Ten eerste wisten de slachtoffers en nabestaanden niet dat ze deel namen aan een racistisch en ethisch onverantwoord medisch experiment. Wanneer men die wetenschap niet heeft hoeft het niet te verbazen dat dergelijke gebeurtenissen in eerste instantie niet als traumatisch, maar eerder als helpend – ze kregen gratis eten en medische controles waar ze dat anders niet konden betalen – ervaren werden. Hier vond er dan ook een omgekeerd proces plaats in vergelijking met de andere cases. Het waarheidszoeken bood hier niet onmiddellijk een helend antwoord op getraumatiseerde slachtoffers en nabestaanden, maar veroorzaakte dat trauma als het

³⁰ Website CNN: <http://edition.cnn.com/2010/HEALTH/10/01/guatemala.syphilis.tuskegee/index.html> (geraadpleegd 24/3/13) (E. Landau, *Studies show 'dark chapter' of medical research*)

³¹ Website NPR: <http://www.npr.org/programs/morning/features/2002/jul/tuskegee/> (geraadpleegd 24/3/13) (A. Chadwick, *Remembering Tuskegee*)

³² US DHEW – PHS, *op. cit.*, p. 1.

³³ US DHEW – PHS, *op. cit.*, p. 6.

³⁴ Website Centers for Disease Control and Prevention: <http://www.cdc.gov/tuskegee/timeline.htm> (geraadpleegd 24/3/13)

³⁵ E. Jelin, *op. cit.*, p. 51.

ware. Ten tweede moet er op gewezen worden dat het zoeken naar de waarheid hier eerder gezien werd als een medisch excès en die zoektocht niet zozeer benaderd werd vanuit een historisch perspectief.

ROSEWOOD (FL)

De gebeurtenissen begin 1923 in Florida zullen zonder twijfel de donkerste jaarovergang in de geschiedenis van de staat – en eventueel zelfs de hele VS – gemarkeerd hebben. De rellen, het raciale geweld, de lynchings, of hoe deze gebeurtenissen ook genoemd zijn staan uiteraard niet alleen. Deze constatactie ontging ook het in 1993 geïnstalleerde academisch comité niet, en dat comité laat de proloog van het raciale geweld in Rosewood (FL) aanvangen in 1915: de geboorte van de tweede Ku Klux Klan in Georgia en het verschijnen van ‘The Birth of a Nation’, wat de Klan in haar legitimiteit kracht bijzette. Racisme was in deze periode nooit ver weg, maar deze gebeurtenissen maakten racisme weer iets normaler en meer sociaal aanvaard. Toen de VS zich in 1917 in de eerste wereldoorlog mengden grepen de Duitsers alle middelen aan om hun invloed aan geallieerde zijde zo klein mogelijk te houden. Door middel van propagandacampagnes riepen de Duitsers de Afro-Amerikanen op de wapens niet tegen hen, maar tegen hun ware vijand te richten: de blanke zuiderling.³⁶ Voor de Duitsers heeft deze propagandacampagne alleszins niet het verschil gemaakt, en ook naar de precieze impact van deze campagne in de VS kan enkel gegist worden. Duidelijk is wel dat ten gevolge van de toegenomen raciale spanning er aan snel tempo rellen en lynchings plaatsvonden over de hele VS: East St. Louis (IL) in juli 1917, Houston (TX) in augustus 1917, Chicago (IL) in juli 1919, Omaha (NE) in september 1919, Ocoee (FL) in november 1920, Tulsa (OK) in augustus 1921 (cf. infra) en Perry (FL) in december 1922, nog geen maand voor de gebeurtenissen in Rosewood. De week van raciaal geweld die uiteindelijk Rosewood van de kaart zou vegen begon op 1 januari 1923 in het naburige Sumner (FL). De blanke Frances “Fannie” Taylor was alleen thuis toen er op de deur geklopt werd. De algemeen aanvaarde (blanke) versie gaat als volgt: Taylor opende de deur en de Afro-Amerikaanse bezoeker drong haar huis binnen en viel haar aan waarna ze om hulp riep. Toen de burens er aankwamen vluchtte de Afro-Amerikaan en al snel werd aangenomen dat hij zou geprobeerd hebben haar te verkrachten. Toen haar man in de namiddag thuis kwam lichtte ze hem in dat een Afro-Amerikaan gepoogd had haar te verkrachten, waarna er onder leiding van Levy County sheriff Robert “Bob” Elias Walker een zoektocht naar de dader georganiseerd werd.³⁷ Hoewel volgens sommigen de beschuldigde niet zwart, maar blank zou zijn – Frances’ minnaar die er na een ru-

³⁶ M.D. Jones, L.E. Rivers, et al., *Documented History of the Incident which occurred at Rosewood, FL, in January 1923*, 1993, p. 7.

³⁷ M.D. Jones, L.E. Rivers, et al., *op. cit.*, p. 14.

zie vandoor ging en die ze als Afro-Amerikaan had laten doorgaan om zichzelf in te dekken – deed het verhaal van een Afro-Amerikaanse verkrachter de gemoederen danig verhitten dat sheriff Walker de massa niet meer in de hand had: *“I don’t know what to do. This crowd wants blood, and they [are] going to have blood.”*³⁸ Al snel viel de verdenking op een Afro-Amerikaanse ex-veroordeelde, genaamd Jesse Hunter. Diezelfde avond nog werd een eerste persoon – de Afro-Amerikaan Sam Carter – die verondersteld werd Hunter geholpen te hebben opgeknoopt door de blanke massa.³⁹ De twee daaropvolgende dagen verliep de zoektocht rustig, maar op 4 januari ging het gerucht de ronde dat een groep Afro-Amerikanen zich verschanst had in het huis van de familie Carrier in Rosewood, een gehucht ongeveer vijf kilometer verder. Hoewel niemand veronderstelde dat Hunter zich daar bevond trok de blanke massa naar het huis toe en twee mannen – Henry Andrews en C.P. “Poly” Wilkerson – stapten op het huis af om informatie te verkrijgen. Nog voor zij het huis bereikt hadden werden zij doodgeschoten door de verschanste Afro-Amerikanen die als eerste het vuur openden, al is ook dit niet volledig zonder tegenspraak. In een mum van tijd omsingelden de blanke omstaanders de woning en *“they began to pour a heap of lead into it.”*⁴⁰ Vier blanken werden daarbij gewond, en, zoals later zou blijken, lieten twee Afro-Amerikanen het leven bij deze beschieting. Omdat de situatie al te ver uit de hand gelopen was riep sheriff Walker de hulp in van naburig Alachua County sheriff P.G. Ramsey die onmiddellijk gehoor gaf aan deze oproep. Veel mocht dat echter niet baten want toen de verschanste Afro-Amerikanen dankzij het munitietekort van de omsingelende blanken in de vroege uren van 5 januari konden vluchten stak de blanke massa uit frustratie het huis in brand, samen met nog vijf andere Afro-Amerikaanse woningen, evenals een Afro-Amerikaanse kerk.⁴¹ Later die dag brachten de gebeurtenissen – opgepikt door de lokale, statelijke en nationale kranten – toenmalig gouverneur Cary Hardee (D) tot op het punt de National Guard in te schakelen om orde op zaken te stellen. Hardee zag hier uiteindelijk vanaf nadat sheriff Walker hem – helaas verkeerd – gegarandeerd had de situatie onder controle te hebben. Tegen 7 januari zouden er tussen de acht en zeventien doden gevallen zijn⁴², zou er geen gebouw meer overeind staan en was *“the Rosewood Community as African American residents knew it [...] obliterated from the map of Florida. [...] What once was the village is now [1993] overgrown with trees and vines, and scattered about are a few bricks and parts of buildings. Little other physical evidence remains.”*⁴³

Al snel werd over het hele land begrepen dat de gebeurtenissen in Rosewood van een ander kaliber waren dan een ‘traditionele’ lynchpartij. Afro-Amerikaanse kranten over de hele VS ver-

³⁸ M.D. Jones, L.E. Rivers, et al., *op. cit.*, p. 15.

³⁹ M.D. Jones, L.E. Rivers, et al., *op. cit.*, p. 16.

⁴⁰ M.D. Jones, L.E. Rivers, et al., *op. cit.*, p. 20.

⁴¹ M.D. Jones, L.E. Rivers, et al., *op. cit.*, p. 20.

⁴² L. Magarrell en B. Gutierrez, *op. cit.*, p. 19.

⁴³ M.D. Jones, L.E. Rivers, et al., *op. cit.*, p. 26 – 27.

oordeelden de gebeurtenissen unaniem, terwijl vele zuidelijke blanke kranten de gerechteloosheid in Rosewood bekritiseerden, maar van de actie op zich geen bezwaar maakten. Een aantal blanke zuidelijke kranten – de *Tampa Times*, *The Tampa Morning Tribune* en de *Gainesville Daily Sun* voorop – en een meerderheid van de blanke noordelijke en westelijke kranten veroordeelden het hele gebeuren en vonden dat ook Afro-Amerikanen recht hadden op een eerlijk proces, hoewel verschillende van die kranten de Afro-Amerikanen in Rosewood schuldig achtten aan het provoceren van de gebeurtenissen. De gehele Amerikaanse pers bleef nog een tijdlang zijn kritiek spuien over de gebeurtenissen en de daaruit voortvloeiende vrees dat Florida als primitief en achterlijk bestempeld zou worden zou samen met de vrees voor een opflakking van raciaal geweld gouverneur Hardee aanzetten tot het creëren van een grand jury op 12 februari 1923. Vier dagen later – 16 februari – zou de voorzitter de rechtbank moeten meedelen dat er onvoldoende bewijs was om de aanklachten verder te behandelen. Opmerkelijk genoeg verdwenen de gebeurtenissen geheel uit de geschiedenisboeken: er werden geen herdenkingen gehouden, er werd geen les over gegeven en de overlevenden praatten er niet over.⁴⁴ Het was journalist Gary Moore die, als bij toeval, de donkere geschiedenis van Rosewood ‘herontdekte’ toen hij begin jaren 1980 een stop maakte in het naburige Cedar Key (FL). Moore, journalist voor de *St. Petersburg Times* – vandaag *Tampa Bay Times* – merkte de afwezigheid van Afro-Amerikanen in dit gebied op en wat rondvragen en enig onderzoek leidden hem naar ‘the massacre’ uit 1923. Het verhaal dat hij op 27 juli 1982 in de *Floridian*, een bijlage bij de *St. Petersburg Times*, publiceerde werd snel opgepikt over de hele VS en op 13 december 1983 besteedde CBS’ 60 minutes een uitzending aan de gebeurtenissen.⁴⁵ Waar de publicatie in de *Floridian* voor de slachtoffers nog niet voldoende was om met hun verhaal naar buiten te komen bleek de CBS uitzending aanleiding te geven tot ‘Rosewood family reunions’ in 1985. Ook niet betrokken personen, bijvoorbeeld Hollywood dealmaker Michael O’McCarthy, schaarden zich achter de slachtoffers en moedigden hen aan een schadevergoeding van de staat Florida te eisen. O’McCarthy overtuigde Steve Hanlon van ‘Holland and Knight’, Florida’s grootste en meest prestigieuze advocatenbureau, de zaak pro deo op zich te nemen. Dit namens de eerste twee slachtoffers die publiek naar buiten durfden te komen: Lee Ruth Davis en Minnie Lee Langley.⁴⁶ Onrechtstreeks valt het ontstaan van het academisch comité – waarom dit beschouwd kan worden als een waarheidscommissie komt verder aan bod – toe te schrijven aan de betrokkenheid van Hanlon in deze zaak. Het verkrijgen van een noemenswaardige schadevergoeding ten aanzien van de slachtoffers achtte hij groter wanneer hij de zaak voor de Florida State Legislature bracht, in plaats van deze voor het gerecht

⁴⁴ C.P. **Henry**, *Long Overdue: the politics of reparations*, New York (NY), New York University Press, 2007, p. 74.

⁴⁵ R.T. **Dye**, “The Rosewood Massacre: History and the Making of Public Policy” In: *The Public Historian*, 19 (1997), 3, p. 26.

⁴⁶ R.T. **Dye**, *art. cit.* p. 26.

te laten behandelen. De kans op slagen achtte hij het grootst met steun aan beide kanten van het politieke spectrum waarbij hij staatsvolksvertegenwoordiger Miguel De Grandy (R – 114^e district, Miami-Dade) bereid vond het wetsvoorstel voor te dragen. Alfred “Al” Lawson (D – 8^e district, Leon) werd co-chair in het Florida House of Representatives, staatssenator Daryl Jones (D – 40^e district Miami) zou het voorstel in de Florida Senate verdedigen.⁴⁷ House Resolution N°813 werd opgesteld, maar de uiterste indiendatum van 1 januari die nodig was om het voorstel nog in de zitting van 1993 te behandelen werd gemist. De eventuele schadevergoedingen hadden intussen reeds nationale media-aandacht gekregen – Lee Ruth Davis en Minnie Lee Langley waren op Martin Luther King Day 1993 (18 januari) te gast in de populaire Maury Povich Show – en de State Legislature stond onder druk alsnog iets te doen.⁴⁸ Florida House Speaker Bolley Leroy “Bo” Johnson (D) stelde een budget van \$50,000 – afkomstig van het Speaker’s budget – ter beschikking van een commissie die de gebeurtenissen moest analyseren. Het voorstel kreeg de steun van toenmalig gouverneur Lawton Chiles (D) en Al Lawson zou namens de staat Florida het Florida State University System⁴⁹ (FSUS) de officiële opdracht geven onderzoek te doen naar de gebeurtenissen in Rosewood, 1923.⁵⁰ Het voorstel van Lawson was gericht om meer te weten te komen over de gebeurtenissen met het oog op het opnieuw indienen van het originele wetsvoorstel van Hanlon, De Grandy en zichzelf voor de zitting van 1994, en droeg de kanselarij van het FSUS op een academisch onderzoeksteam samen te stellen. Dit resulteerde in een team van vijf historici afkomstig van de drie oudste universiteiten uit het systeem – University of Florida (UF), Florida State University (FSU) en Florida A&M University (FAMU). William Rodgers (FSU) werd geselecteerd vanwege zijn specialisatie in de ‘Old South’, David Colburn (UF) wegens zijn verdieping in “*Florida’s racial and civil rights history*”, Maxine Jones wegens haar specialisatie in Afro-Amerikaanse geschiedenis en connecties met het Florida State Department of History, Larry E. Rivers (FAMU) was gespecialiseerd in de slavernijgeschiedenis van Florida, en R. Tom Dye (FSU) was het voorgaande jaar afgestudeerd met een thesis over de gebeurtenissen in Rosewood.⁵¹ Dit team kreeg van de kanselarij de opdracht voor

“a historical investigation of the 1923 incident which occurred in Rosewood, Florida [that was to include] a review of all documented accounts of the incident; [...] identification of witnesses and interviews of any witnesses who may still be living; [...] a comprehensive bibliography of articles and writings about the incident; [...] as complete a description as can be provided, using

⁴⁷ C.P. Henry, *op. cit.*, p. 75.

⁴⁸ R.T. Dye, *art. cit.* p. 27.

⁴⁹ Het Florida State University System is een verzameling van twaalf publieke universiteiten in Florida en wordt bestuurd door enerzijds een kanselier (die het team zou vormen) en anderzijds een Board of Regents (aan wie het rapport uiteindelijk gepresenteerd zal worden). Sinds 2001 zijn de bevoegdheden van deze board of regents overgegaan in de Florida Board of Governors.

⁵⁰ C.P. Henry, *op. cit.*, p. 76 – 77.

⁵¹ R.T. Dye, *art. cit.* p. 28.

extant historical materials, of the community of Rosewood, 1923; [...] [and] as complete a list as can be provided [...] of the names of persons who were residents of Rosewood in 1923."⁵²

Onder leiding van Maxine Jones begon het vijfkoppige team in een rush aan haar onderzoek. Vanwege de late start van de parlementaire zitting in 1993 werd het team pas in augustus dat jaar samengesteld terwijl de vooropgestelde indiendatum december 1993 – amper vier maand later – betrof. De deadline werd gehaald en op 21 december 1993 werd het rapport⁵³ aan special master Richard Hixson (cf. infra) overgemaakt, een dag later aan de Florida Board of Regents.⁵⁴

Hoewel het duidelijk is dat het onderzoeksteam voortkwam uit een statelijke opdracht – gesponsord door Lawson – is het niet volledig duidelijk of dit nu als de trigger beschouwd kan worden. Zowel voor de daaraan voorafgaande schadeclaim ingediend door Halon en gesponsord door De Grandy, Lawson en Jones, als voor de CBS' 60 minutes, als voor Gary Moore's publicatie in de *Floridian* zijn er voldoende argumenten deze gebeurtenissen als trigger te beschouwen voor het ontstaan van het onderzoeksteam. Duidelijk is wel dat deze opeenvolgende gebeurtenissen steeds elkaar getriggerd hebben, maar of voor de oorzaak van het ontstaan teruggegaan moet worden naar Gary Moore's publicatie in 1982 blijft een open vraag. Deze case besluiten moet gebeuren met een kleine argumentatie waarom deze hier geplaatst is. Hoewel dit academisch team in naam geen waarheidscommissie is beoogt het min of meer hetzelfde doel als de andere hier besproken cases. Terugkoppelend naar de vooropgestelde definities lijkt die van Borer grotendeels toepasbaar (cf. infra) en wanneer de structurele eis buiten beschouwing gelaten wordt kan hetzelfde gezegd worden voor die van Hayner. Hoewel de bijlage bij het rapport ontbreekt, en ik dus geen duidelijk inzicht heb in de gehanteerde methodologie, maakt een afzonderlijk gepubliceerd artikel door een van de auteurs – R. Tom Dye – van het rapport veel goed. Naast duidelijke indicaties van interviews – waarmee Hayner's derde criterium vervuld wordt – maakt het ook melding dat de "*study shall not discuss or address in any manner the issue of any claim bill [...] and shall not make any recommendation with respect to any claim.*"⁵⁵ Dit citaat – wat trouwens net achter het hiervoor aangehaalde geplaatst kan worden – bewijst ener-

⁵² R.T. **Dye**, *art. cit.* p. 28.

⁵³ Volgens het Florida Department of State (Division of Library & Information Services: http://dlis.dos.state.fl.us/library/bibliographies/Rosewood_bib.cfm) bestaat het rapport uit twee delen: het 93-pagina tellende rapport en een 461 pagina's tellende bijlage met ondersteunende documentatie om tot de in het rapport vervatte conclusies te komen. Gezien het rapport al enige tijd niet meer uitgegeven wordt en enkel beschikbaar is op een 7-tal plaatsen in Florida heb ik het hier zonder de bijlage moeten doen. Daar de bijlage vooral dient om de beslissingen van het onderzoeksteam te analyseren, en dit niet het onderzoeksdoel van deze paper is, is het gemis ervan jammer, maar niet storend. Ook het 93 pagina's tellende rapport is enkel online beschikbaar, weliswaar niet op afzonderlijke pagina's met een paginanummering. Door de webpagina in kwestie (<http://mailer.fsu.edu/~mjones/rosewood/rosewood.html>) af te drukken telt het geheel slechts 57 pagina's. Het is dan ook die paginanummering die ik gehanteerd heb in de voorgaande voetnoten, hoewel in de bibliografie het originele aantal pagina's (93) blijft staan.

⁵⁴ R.T. **Dye**, *art. cit.* p. 28.

⁵⁵ R.T. **Dye**, *art. cit.* p. 28.

zijds het onafhankelijke objectief van het academisch comité – hoewel het een gevolg is van een ingediende schadeclaim mag die de werking van het comité niet verstoren – maar anderzijds lijkt het verbod op aanbevelingen ogenschijnlijk diametraal tegenover het tweede luik van Borer's definitie te staan. Nu moet dit verbod voor het comité echter geïnterpreteerd worden ten aanzien van aanbevelingen in verband met specifieke schadeclaims, bijvoorbeeld het al dan niet gerechtigd zijn een claim in te dienen. De taak van het academisch comité bestond immers uit het reconstrueren van de feiten wat als basis moest dienen voor een verificatie van de schadeclaim die in 1994 – nu uit naam van heel wat meer overlevenden – door het parlement zou gaan.⁵⁶

TULSA (OK)

Zoals eerder aangehaald zijn de gebeurtenissen in Rosewood (FL) in een lijst van rellen te plaatsen die de vroeg twintigste eeuwse geschiedenis van de VS mee tekende, een lijst waarin de rellen in Tulsa (OK), twee jaar eerder, tevens thuis horen. Ook deze gruwelen hebben pas zeer laat gehoor gekregen bij een meerderheid van de gemeenschap wat het feit verklaart dat de Oklahoma Commission to Study the Tulsa Race Riot (OCSTRR) pas in 2001 haar rapport kon presenteren, een rapport wat nota bene slechts achttien uur geschiedenis behelst, achttien uur waarop tussen de 75 en 300 mensen – zowel blanken als Afro-Amerikanen – het leven lieten, achttien uur waarin het hele Afro-Amerikaanse Greenwood district vernield werd, achttien uur uit 1921 die voor generaties in de koelkast beland zijn.⁵⁷ Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat rassenrellen zoals die in Tulsa plaatsvonden niet geïsoleerd stonden in Tulsa, en bij uitbreiding in de hele staat en zelfs regio – *the South*. Tulsa was, naast 'Oil Capital of the World', in 1921 ook een van de meest gesegregeerde steden in de VS, een segregatie die ze grotendeels – niet alleen langs blanke zijde – zelf in de hand gewerkt hebben.⁵⁸ De raciale tensie die over de hele zuidelijke VS bestond is echter slechts een van de oorzaken. Een veel concretere oorzaak⁵⁹ waren de criminaliteitsproblemen in Tulsa – een gevolg van de olie-industrie die de stad langs raciale lijnen opdeelde in de *haves* en *have nots* – evenals de mobs en lynchpartijen die daar vaak op volgden. Een van die lynchpartijen was een gevolg van de gebeurtenissen op 21 augustus 1920. De blanke taxibestuurder Homer Nida werd dan door drie – eveneens blanke – jongeren beschooten en van zijn taxi beroofd. Een van hen werd al snel geïdentificeerd – Roy Belton – en op 28

⁵⁶ R.T. Dye, *art. cit.* p. 27.

⁵⁷ **Oklahoma Commission to Study the Tulsa Race Riot of 1921**, *Tulsa Race Riot – A Report by the Oklahoma Commission to study the Tulsa Race Riot of 1921*, p. 22 – 23.

⁵⁸ **OCSTRR of 1921**, *op. cit.*, p. VI.

⁵⁹ **OCSTRR 1921**, *op. cit.*, p. 49 – 50.

augustus gelyocht.⁶⁰ In de nasleep van deze lynchpartij nemen de blanke *Tulsa Tribune* en *Tulsa World* het op voor de lynchers, terwijl de Afro-Amerikaanse *Tulsa Star* als enige krant de lynchpartij veroordeeld, uiteraard ingegeven door de vrees dat dergelijke vijandige sfeer zich snel tegen de inwoners van Greenwood zou keren. De daaropvolgende maanden zouden zich verder laten kenmerken door verhalen en misdrijven waarvoor de Afro-Amerikanen als zondebok beschouwd werden tot wanneer op 30 mei 1921 het verhaal de ronde begon te doen dat de Afro-Amerikaanse Dick Rowland de blanke Sarah Page aangerand zou hebben in het Drexel gebouw, downtown Tulsa. Of het verhaal waar is, en of beiden op het moment van de vermeende feiten effectief in downtown Tulsa waren is nooit opgehelderd geweest,⁶¹ maar de lont in het spreekwoordelijke kruitvat was reeds aangestoken. Rowland werd de volgende dag opgepakt en overgebracht naar het gerechtsgebouw van Tulsa County, een verhaal dat al snel opgepikt werd door de *Tulsa Tribune* die als namiddagkrant het nieuws mocht 'breken'. De manier waarop dit gebeurd is blijft echter een vraagteken daar niemand – noch de OCSTRR, noch particuliere historici – exact weet wat de *Tribune* op 31 mei via haar voorpagina en redactionele pagina berichtte. Alle kopieën van de bewuste pagina's zijn sindsdien verdwenen, vermoedelijk omdat de *Tribune* op deze pagina's zou opgeroepen hebben tot een lynching, iets wat Alfred Brophy (University of North Carolina) insinueert na rapporten van relevante hoorzittingen bestudeerd te hebben,⁶² en een visie die hij deelt met de OCSTRR.⁶³ Onduidelijk wat de rol van de *Tribune* nu precies was deden al snel geruchten over lynchings de ronde, zowel in de blanke districten als in het Afro-Amerikaanse Greenwood, en nog diezelfde avond vormde zich een aanzwellende groep blanken rond het gerechtsgebouw, hopen Dick Rowland te kunnen meenemen en lynchen. Om een lynching zoals die van Roy Belton – 9 maanden eerder – te voorkomen positioneerde de verantwoordelijke sheriff verscheidene scherpschutters op en rond het gebouw. Vanwege diezelfde 'Roy Belton lynching' was het vertrouwen in de capaciteiten van de ordetroepen ver zoek, te meer daar het hier een Afro-Amerikaan betrof, en trok een groep Afro-Amerikanen naar het gerechtsgebouw om hun hulp aan te bieden aan sheriff Willard M. McCullough, iets wat geweigerd werd, maar wat de blanke omstaanders er toe bracht massaal hun thuisgebleven vuurwapens te halen.⁶⁴ Enige tijd later zou een andere groep Afro-Amerikanen opnieuw naar het gerechtsgebouw trekken – inmiddels ook bewapend – waar hun diensten opnieuw geweigerd werden. Bij het verlaten ontstond er een discussie – Q: *Nigger, where you goin' with that gun? A: I'll use it if I have to!* – waarbij in het daaropvolgend handgemeen het letterlijke startschot gelost werd voor

⁶⁰ OCSTRR of 1921, *op. cit.*, p. 51.

⁶¹ OCSTRR of 1921, *op. cit.*, p. 56.

⁶² A.L. Brophy, *Reconstructing the Dreamland. The Tulsa Race Riot of 1921: race, reparations, and reconciliation*, New York (NY), Oxford University Press, 2002, p. 24.

⁶³ OCSTRR of 1921, *op. cit.*, p. 59.

⁶⁴ OCSTRR of 1921, *op. cit.*, p. 61.

een van Amerika's donkerste bladzijden in de geschiedenis.⁶⁵ Het vuurgevecht wat daarop ontstond kon niet meer ingetoomd worden door een op dat moment onderbezette politiemacht en dus trokken de in de minderheid zijnde Afro-Amerikanen zich terug richting Greenwood Avenue – Black Wall Street – met de gewapende blanken in hun kielzog. In de hoop de situatie nog enigszins onder controle te houden werd later die nacht de lokale divisie van de National Guard in gereedheid gebracht en werd voor hen versterking gevraagd uit Oklahoma City – een konvoi wat te laat zou toekomen. Daarnaast werd tevens besloten een aantal blanken te benoemen tot 'Special Deputies',⁶⁶ wat voor verschillende van hen echter een vrijgeleide vormde om in die hoedanigheid te participeren in de rellen, wat de situatie dus verergerde. In het kielzog van de naar het noordelijke Greenwood gevluchte Afro-Amerikanen volgden echter de gewapende blanken. Daar zij geen tegenstand troffen van politie of leger trokken zij doorheen het Greenwood district, doodden allen die verzet boden, plunderden, staken huizen, kerken en winkels in brand en dreven de andere Afro-Amerikanen samen naar geconcentreerde plaatsen. De versterkingen die in de loop van 1 juni doorheen de dag toekwamen in Tulsa hielpen samen met een avondklok de orde in de straten te herstellen zodat tegen acht uur 's avonds de rassenrel – door de blanken trouwens beschouwd als een 'Negro uprising'⁶⁷ – over was.

Eens de ernst en gruwel van de gebeurtenissen begon door te sijpelen werden klachten aangespannen tegen verzekeringsmakelaars die zich niet verplicht zagen de polis van verzekerde goederen die vernietigd werden in de rellen uit te keren, en werd er zelfs een grand jury ingesteld om onderzoek te doen naar de feiten. In beide gevallen werd al snel duidelijk dat de Afro-Amerikaanse populatie van Tulsa de schuld voor de gebeurtenissen toegeschreven kreeg, en uiteindelijk belandde deze bevooroordeelde geschiedenis – de onschuldige blanke vs. de schuldige zwarte – in een grijze zone van het collectief geheugen waar het werd dood gezwegen. Pas naar aanleiding van een de herdenking op 1 juni 1996 – 75 jaar na de feiten – zou er, aldus de Democratisch leunende blog DailyKos⁶⁸, opnieuw publieke aandacht gekomen zijn voor de feiten. Zeker is dat het daaropvolgende jaar de aandacht voor deze gruwel een officieel kantje kreeg met House Joint Resolution N°1035.⁶⁹ Net zoals in Rosewood (FL) en Wilmington (NC) betreft het ontstaan van de commissie naar deze feiten een statelijk initiatief, gedragen door Afro-Amerikaans volksvertegenwoordiger in het Oklahoma House of Representatives Don Ross (D – 73^e district, Tulsa) en Afro-Amerikaans staatssenator Maxine Horner (D – 11^e district, Tul-

⁶⁵ A.L. Brophy, *op. cit.*, p. 34.

⁶⁶ OCSTRR of 1921, *op. cit.*, p. 64.

⁶⁷ OCSTRR of 1921, *op. cit.*, p. 86.

⁶⁸ Website Daily Kos: <http://www.dailykos.com/story/2012/06/30/1104681/-The-Tulsa-Race-Riot-of-1921-and-justice-delayed-but-the-fight-goes-on> (geraadpleegd 31/3/2013) (E. Okie, *The Tulsa Race Riot of 1921 – justice delayed, but the fight goes on*)

⁶⁹ L. Magarrell en J. Wesley, *Learning from Greensboro. Truth and Reconciliation in the United States*, Philadelphia (PA), University of Pennsylvania press, 2010, p. 239.

sa). Een eerste versie werd door gouverneur Frank Keating (R) in wet omgezet op 22 april 1997.⁷⁰ Hoewel er nog twee amendementen dienden te volgen – de definitieve wet zou afgevaardigd worden op 6 april 2000⁷¹ – om de bevoegdheden van de commissie uit te breiden en de opleverdatum voor het rapport vast te stellen – 28 februari 2001 – kon de commissie aan de slag. Volgens juridisch bepaalde criteria werden de elf commissieleden geselecteerd (cf. infra): zes leden zouden benoemd worden door gouverneur Keating, drie daarvan voorgedragen door de Speaker of the House of Representatives en drie door de President Pro Tempore van de senaat, en twee staatsafgevaardigden – voorzitters van de Oklahoma Human Rights Commission en de Oklahoma Historical Society – zouden, al dan niet via afvaardiging, zetelen van rechtswege. De drie resterende leden moesten de belangen van Tulsa voorstaan. Deze zouden benoemd worden door de burgemeester op voordracht van de gemeenteraad: een moest een overlever zijn van de gebeurtenissen in 1921, de andere twee dienden inwoners te zijn van het heropgebouwde Greenwood district.⁷² In eerste instantie gingen deze elf commissarissen – er werden echter een aantal praktische taken, gaande van de rol van vliegtuigen tot de zoektocht naar eventuele massagraven, uitbesteed aan experts – samen trachten de waarheid uit 1921 boven te halen, waarbij zij, in tegenstelling tot de bevooroordeelde grand jury uit 1921, neutraal trachtten te blijven: *“This commission fully understands that it is neither judge nor jury. We have no binding legal authority to assign culpability, to determine damages, to establish a remedy, or to order either restitution or reparations.”*⁷³ Waarheidsvinding staat hier dan ook als doel voorop, maar er zijn nog verschillende andere criteria die de bespreking van deze case hier rechtvaardigen. Zowel volgens Borer als Hayner kan deze commissie beschouwd worden als waarheidscommissie, hoewel deze zichzelf eerder als een historische commissie ziet. Terminologie buiten beschouwing gelaten rest er nog een bemerking, met name Hayner’s tweede criterium – a pattern of events that took place over a period of time. Zoals eerder gezegd namen de gebeurtenissen in Tulsa hooguit achttien uur in beslag, een tijdsbestek wat niet toelaat te spreken van een bepaald patroon van gebeurtenissen. Daar de commissie echter in alle opzichten voldoet aan de ruimere definitie van Borer, en daar de gebeurtenissen in Tulsa beschouwd kunnen worden als een uitspatting van een structureel patroon – racisme – is het gelegitimeerd de Tulsa Race Riot van 1921 hier naast de andere cases te behandelen.

⁷⁰ Website Oklahoma State Legislature: <http://www.oklegislature.gov/BillInfo.aspx?Bill=HJR1035&Session=9700> (geraadpleegd 31/3/2013)

⁷¹ **OCSTRR of 1921**, *op. cit.*, p. 1.

⁷² **OCSTRR of 1921**, *op. cit.*, p. 2.

⁷³ **OCSTRR of 1921**, *op. cit.*, p. II.

GREENSBORO (NC)

Hoewel de geschiedenis van North Carolina, net zoals die van verschillende andere zuidelijk staten, meer dan duidelijk getekend is door raciale segregatie en de daarmee gepaard gaande conflicten valt geen van deze gebeurtenissen – de Wilmington Race Riot (cf. infra) nagelaten – te vergelijken met de confrontatie tussen de Ku Klux Klan (KKK) en de Amerikaanse Nazipartij enerzijds en de Workers Viewpont Organization (WVO), later de Communist Workers Party (CWP) anderzijds, temeer daar geen van deze aanleiding heeft gegeven tot het ontstaan van een waarheidscommissie. Deze waarheidscommissie – de Greensboro Truth and Reconciliation Commission (GTRC) – werd in het leven geroepen als gevolg van een uit de hand gelopen Death to the Klan march, georganiseerd door de WVO/CWP.⁷⁴ Om deze gebeurtenis ten volle te kunnen begrijpen dienen er twee belangrijke elementen vermeld te worden. Ten eerste is daar de derde wedergeboorte van de Ku Klux Klan die in de jaren 1960 aan populariteit wint in reactie op de protesten tegen de Jim Crow samenleving.⁷⁵ Hoewel de KKK nooit meer haar laat negentiende eeuwse populariteit zou kennen doen de Klanleiders er alles aan om de idealen van de KKK te verwezenlijken. Om versplintering tegen te gaan werd dan ook de United Klans of America (UKA) opgericht onder leiding van Robert Shelton die in 1963 J. Robert Jones de opdracht gaf een afdeling in North Carolina op te richten. Hoewel de KKK daar initieel pas gestaag van de grond kwam kreeg deze na verloop van tijd steun van de lokale elites die alle belang hadden bij het in stand houden van de Jim Crow samenleving, en na enige tijd evolueerde North Carolina tot hét bolwerk van de KKK.⁷⁶ Gerechtelijke acties leverden enig resultaat op – onder meer vijf UKA leiders verdwenen achter de tralies – maar de KKK liet zich niet breken en vanaf 1979 vinden in het Zuiden verschillende confrontaties plaats tussen de KKK enerzijds, en hun tegenstanders, de communisten, anderzijds, iets wat me bij een tweede belangrijke opmerking brengt: de link tussen Afro-Amerikanen en de WVO/CWP. Het is zeker niet zo dat alle communisten Afro-Amerikaans waren, maar, zeker in het Zuiden, is het verkeerdt ras en sociale verhoudingen los van elkaar te beschouwen. In North Carolina, en bij uitbreiding de hele regio, leefden heel wat meer Afro-Amerikanen dan blanken onder de armoedegrens, wat als gevolg had dat die ongelijkheid ook doorgetrokken werd op vlak van onderwijs, gezondheidszorg en dergelijk meer. De

⁷⁴ De WVO had op een nationaal congres op 20/10/79 aangekondigd haar naam te veranderen naar de CWP. De zuidelijke afdeling wou dit officieel bekendmaken op een bijeenkomst op 3/11. Omdat het dus onduidelijk is onder welke naam de demonstranten aanwezig waren in Greensboro zal ik hier de aanduiding uit het rapport: 'WVO/CWP' overnemen.

⁷⁵ **Greensboro Truth and Reconciliation Commission**, *Final Report*, 25/5/2006, p. 100.

Jim Crow laws zijn segregatiewetten die een hoogtepunt kenden in de eerste helft van de 20^e eeuw. Deze praktijk van legale discriminatie ontleent zijn naam een toneelfiguur – Jim Crow – gespeeld door een blanke acteur met een zwart gemaakt gezicht. Zich voordoend als Afro-Amerikaan voerde de acteur een schertsvertoning op en werkte racistische stereotypen in de hand.

⁷⁶ **GTRC**, *Final Report*, 25/5/2006, p. 101.

organisaties die dit in Greensboro en de rest van North Carolina trachtten te bestrijden hadden banden met de WVO wat met zich mee bracht dat het merendeel van de Afro-Amerikaanse populatie in Greensboro zich aangetrokken voelde tot hun marxistische ideologie.⁷⁷ Naarmate de populariteit van de KKK toenam raakten de lotgevallen van de armen en de Afro-Amerikanen steeds meer met elkaar verstrengeld, wat tot de oprichting van de Greensboro Association for Poor People (GAPP) leidde, een organisatie die in 1970 met de lokale afdeling van de National Association for the Advancement of Colored People (NAACP) zou samensmelten.⁷⁸ Door deze polarisatie – heel simpel gesteld: rechts, blank en rijk tegen links, zwart en arm – liepen de spanningen op en het was dan ook *“in the context of growing Klan activity and the threat they believed it posed to racial cooperation in union organizing and uniting workers politically”* dat *“the WVO decided to launch an anti-Klan campaign.”*⁷⁹ Het opstarten van deze campagne in juni 1979 leidde tot het plannen van een Death to the Klan March in Greensboro op 3 november. De WVO/CWP, onder leiding van Nelson Johnson, verdeelde honderden pamfletten om de inwoners van de voornamelijk Afro-Amerikaanse Morningside Homes Public Housing Community (kortweg Morningside) tegen de KKK te mobiliseren, en hoewel de WVO/CWP heel wat bijval kreeg, bleken de pamfletten ook kwaad bloed te zetten. Verschillende Morningside residenten vreesden voor hun veiligheid, en nog anderen bleken tot 3 november geen weet te hebben van een betoging.⁸⁰ De boodschap van de pamfletten bereikte echter niet alleen communistische sympathisanten. Ook de KKK kreeg al snel weet van de geplande betoging en sloeg met de Amerikaanse Nazijs de handen in elkaar om een reactie voor te bereiden.⁸¹ Het nieuws van de betoging verspreidde zich al snel verder en kwam via KKK informant Eddie Dawson bij het Greensboro Police Department (GPD) terecht.⁸² Het GPD, eerder bevreesd voor eender welke communist dan voor de KKK, was vooral bezorgd voor de gevolgen, maar voelde zich in haar mogelijkheden om de betoging te counteren beperkt door het eerste amendement.⁸³ In de hoop de betoging alsnog af te wenden werd de officiële toestemming voor de betoging pas op 1 november gegeven, iets wat het vertrouwen van de WVO/CWP in het GPD kelderde en waardoor die eerste oproep tot het dragen van wapens.⁸⁴

Waar aan de vooravond van de betoging de kans op een rustige optocht nog bestaande was verdween deze illusie toen Greensboro op 3 november 1979 ontwaakte. In het holst van de nacht waren de affiches die de betoging aankondigden overplakt door de KKK met de slogan:

⁷⁷ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 39.

⁷⁸ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 55.

⁷⁹ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 127 – 128.

⁸⁰ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 145.

⁸¹ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 152.

⁸² GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 124.

⁸³ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 122.

⁸⁴ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 155.

*“Notice! To the Traitors, Communists, Race-mixers, and Black Rioters. Beware. Even now the cross-hairs are on the back of YOUR necks, it’s time for old-fashioned American Justice. KKKK.”*⁸⁵ Na het aanplakken van deze slogans hebben de KKK leden en Nazis zich verzameld aan de rand van Greensboro, een gebeurtenis die Dawson aan het GPD doorgaf.⁸⁶ Rond 10u die ochtend hield het GPD een crisisvergadering – waarvan blijkbaar niet alle officieren op de hoogte waren – en waarbij meegedeeld werd dat ongeveer een dozijn KKK leden en Nazis zich klaarmaakten om de betogers te gaan bekogelen met eieren en dat er wapens aanwezig zouden zijn. De vaststelling dat het heel wat meer personen betrof die hopen vuurwapens in wagens geladen hadden is opmerkelijk genoeg ook nooit doorgegeven aan het GPD. Rond datzelfde moment begon ook het hele mediacircus toe te stromen in het Windsor Center wat als beginpunt van de betoging meegedeeld was. Eens daar aangekomen werden de journalisten echter naar het kruispunt van Everitt en Carver verwezen met de vraag dat niet aan de politie door te geven,⁸⁷ een houding die op z’n zachtst gezegd raar is gezien de affiches het Windsor Center (11u) als startpunt aangeven terwijl de officiële toestemming Everitt en Carver (12u) als startpunt van de optocht ziet.⁸⁸ Deze verwarring veroorzaakte ook twijfel in het GPD en na een vluchtige controle trof men op Everitt en Carver geen demonstranten aan en werd besloten dat het Windsor Center het startpunt moest zijn. Een cruciale fout, zo blijkt, want tussen 10u45 en 11u stroomden de betogers toe op Everitt en Carver,⁸⁹ om daar dan om 11u te vertrekken. Intussen hadden de vijfendertig à veertig KKK leden en Nazis de beslissing genomen langsheen het beginpunt van de betoging te rijden om te achterhalen hoeveel betogers er waren, alvorens door te rijden naar een uitgekozen plaats, buiten de Afro-Amerikaanse buurten, waar ze de demonstranten zouden opwachten.⁹⁰ Hun vertrek werd opgemerkt door Det. Cooper die het nieuws rond 11u05 via de radio probeerde door te geven, een bericht wat pas rond 11u16 volledig duidelijk werd bij de ontvangers. Daar Lt. Daughtry zijn manschappen nog een kwartier de tijd gaf hun ontbijt 6,5 km verder af te werken betekent dat het GPD het gevaar van de aankomende KKK leden en Nazis onderschatte. Om 11u17 sloeg de karavaan van KKK-leden en Nazis (negen wagens) af op Lee St. en werd duidelijk dat ze niet richting Windsor Center, maar wel richting Everitt en Carver, reden. Vier minuten later hield de karavaan halt op Everitt St. waar nog steeds nagenoeg geen politie aanwezig is. Op datzelfde moment wordt Lt. Daughtry, slechts drie blokken van het kruispunt verwijderd, gevraagd een medeluitenant te ontmoeten, ongeveer twintig blokken in de tegenovergestelde richting. Daughtry gaat akkoord en maakt aanstalten om het gebied simpelweg te verlaten. Een minuut later worden alle officiers – incl. Daughtry – via het GPD radiosysteem op de hoogte ge-

⁸⁵ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 160.

⁸⁶ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 170.

⁸⁷ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 172.

⁸⁸ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 151.

⁸⁹ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 172.

⁹⁰ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 174.

bracht dat ‘ze’ aangekomen zijn. Daughtry, hoewel in uniform en dus in de positie om actie te ondernemen, bleek nog niet vertrokken, maar bleef gewoon in zijn wagen zitten en liet de gebeurtenissen op Everitt en Carver op hun beloop.⁹¹ De KKK en Nazis troffen er intussen een vijftigtal demonstranten aan die ze rakelings passeerden. Demonstrant Lacy Russell was er van overtuigd dat een van de wagens hem probeerde aan te rijden en wierp een stuk hout naar de wagen, tevens het voertuig waarin Klanleider Virgil Griffin zich bevond. Op TV beelden is vervolgens te zien hoe de wagen het stuur omgooit en recht op een groep demonstranten afrijdt die net op tijd wisten weg te springen. In de chaos die daarop volgde geraakte de karavaan geblokkeerd, sprongen heel wat demonstranten woedend op de wagens en werd het eerste schot afgevoerd door Klanlid Mark Sherer. Nog geen drie minuten later zou de karavaan terug aanzetten en vijf doden en een aantal gewonde demonstranten achterlaten.⁹² Een stuk van de karavaan werd alsnog tegengehouden en twaalf KKK leden en Nazis werden ter plaatse gearresteerd. Om gerechtigheid te zoeken werd in 1980 een eerste proces gevoerd door de staat, waarbij alle beschuldigen vrijgesproken werden door een volledig blanke jury. Dezelfde uitspraak werd vier jaar later in een federaal proces herhaald. Nadien werd nog een civiele rechtszaak aangespannen door de weduwe van een van de slachtoffers waarbij de KKK, de Nazis en het GPD verantwoordelijk geacht werden en veroordeeld werden tot het betalen van een schadevergoeding van \$350,000 dollar. Het geld werd betaald, maar een verontschuldiging is er nooit gekomen.⁹³

Na jaren van tevergeefs zoeken naar gerechtigheid ontstond het Greensboro Truth and Community Reconciliation Project (GTCRP) uit een samenwerking van het Beloved Community Center (BCC), het Greensboro Justice Fund (GJF) en het Andrus Family Fund (AFF).⁹⁴ Het GTCRP wou daarbij gerechtigheid verkrijgen voor de slachtoffers en nabestaanden van de Greensboro massacre en vertegenwoordigde dus indirect een groot aantal voormalig WVO/CWP leden.⁹⁵ Op vraag van het AFF zou een delegatie van het ICTJ Greensboro een eerste maal bezoeken in 2001 waarbij zij in het kader van waarheidszoeken de creatie van een TRC, genre Zuid-Afrika, aanbevelen.⁹⁶ Een van de drijvende krachten achter het ontstaan van de TRC was voormalig WVO/CWP leider Nelson Johnson die mee aan de wieg stond van het Advisory Committee dat het nut van een TRC voor de gemeenschap in Greensboro moest onderzoeken. Dit Advisory Committee besliste dat “*the project sought to confront ‘spin and denial’ with ‘truth and acknowledgment.’ The consensus was that the underlying strategy was not to ‘get the Klan and Nazi Party’*

⁹¹ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 178.

⁹² GTRC, *Executive Summary*, 25/5/2006, p. 2.

⁹³ T. Hansen, *art. cit.*, p. 2.

⁹⁴ L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 5.

⁹⁵ GTRC, *Executive Summary*, 25/5/2006, p. 3.

⁹⁶ L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 45.

but to build community on the basis of a more truthful and healthy approach to the past."⁹⁷ Hiermee was de toon gezet en begon de zoektocht naar steun binnen de gemeenschap. Het is die zoektocht naar steun die deze case duidelijk onderscheidt van de andere in deze paper gezien het als enige een *grassroots initiative* betreft en er dus geen politici of journalisten zijn die de slachtoffers een stap dichterbij gerechtigheid brengen. In deze zoektocht werd een geschreven verklaring – 'de declaration' – van het GTCRP naar voren geschoven om de intentie weer te geven met iedereen, over alle politieke en andere grenzen heen, samen te werken in functie van het te bereiken doel, zijnde waarheidsvinding. Om de TRC dan werkelijk te installeren besloot het GTCRP een mandaat te creëren "*that would not set the Commission on the path to any predetermined outcome.*"⁹⁸ De GTRC kreeg daarbij de taak tot

*"(a) Healing and reconciliation of the community [...] (b) Clarifying the confusion and reconciling the fragmentation that has been caused [...] (c) Acknowledging and recognizing people's feelings [...] (d) Helping facilitate changes in social consciousness and in the institutions that were consciously or unconsciously complicit in these events, thus aiding in the prevention of similar events in the future."*⁹⁹

Dit mandaat (cf. infra) werd samen met een selectieproces voor de commissieleden bekend gemaakt via een advertentie in de lokale kranten (mei 2003), waarmee de verbondenheid met de basis, de gemeenschap in Greensboro, benadrukt werd. In februari 2004 kwam het definitieve selectiepanel, bestaande uit een veertigtal leden van de verschillende colleges, politieke partijen, ambten, kerken, etc., samen waarna zij uit hun midden de zeven commissieleden (cf. infra) – vijf vrouwen, twee mannen waaronder drie Afro-Amerikanen, drie blanken en een Zuid Aziat – kozen als "*a group of people who would be fair, who would be truthful and who would produce a report that would say what needed to be said.*"¹⁰⁰ Op 12 juni 2004 werden de commissieleden op een formele ceremonie ingezworen en konden ze aan hun taak beginnen.¹⁰¹ Daarbij werden de eerste werkmiddelen door het GTCRP voorzien, met die voorwaarde dat de GTRC deze naar eigen goeddunken kon spenderen om de onafhankelijkheid te garanderen. De \$15,000 van het GTCRP was uiteraard een begin, maar was lang niet voldoende – er zou uiteindelijk \$425,000 gespendeerd worden.¹⁰² De zoektocht naar voldoende fondsen verliep moeizaam gezien de GTRC ten allen tijde onafhankelijk diende te zijn. Het zou nog zes tot acht maand duren alvorens de commissie zich kon concentreren op haar eigenlijke taak in plaats van fondsenwerving. Deze vertraging maakte dat de eenmalige verlening van zes maand, zoals in het mandaat voorzien,

⁹⁷ L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 47.

⁹⁸ L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 52.

⁹⁹ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 16. [mandaat]

¹⁰⁰ L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 64 – 65.

¹⁰¹ L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 68.

¹⁰² P.B. Hayner, *op. cit.*, p. 271.

ingeroepen diende te worden bovenop de vijftien voorziene maanden om de werkzaamheden te voltooien. In die eerste periode zouden echter nog wel twee belangrijke dingen gebeuren. Ten eerste zou het GTRCP samen met voormalig Greensboro burgemeester Carolyn Allen (I) de Greensboro City Council vragen de GTRC te ondersteunen en het als dusdanig een officiële status te geven, hoewel daarbij geenszins de bedoeling speelde het *grassroots* element te laten varen. Een 6-3 stemming tegen ondersteuning veegde dit plan echter van tafel.¹⁰³ Ten tweede komt het ICTJ voor een tweede keer tussen en stuurt deze het verdere verloop van de werking van de GTRC beduidend. Met hulp van het ICTJ werden takenpakketten verdeeld en een tijdslijn opgesteld om de werkzaamheden overzichtelijk te plannen.¹⁰⁴ Verder zou het ICTJ doorheen de werkzaamheden voortdurend technische ondersteuning en juridisch advies bieden aan de GTRC, waardoor de zeven commissieleden die zich in essentie concentreren op ongeveer drie minuten geschiedenis uit 1979 er in slagen het meest omvangrijke en best onderbouwde rapport van alle hier besproken cases te presenteren. Door haar naam aan de GTRC te verbinden ging het ICTJ uiteraard verder dan het ter beschikking stellen van eigen fondsen en medewerkers, maar gaf het ICTJ de GTRC tevens ook toegang tot “*a flood of comparative analysis and advice, key documents from other commissions, and consultations who could relate to the issues the process would encounter in Greensboro.*”¹⁰⁵

De hulp die het ICTJ bood voor de GTRC doet vermoeden dat deze case, misschien net iets meer waarheidscommissie is dan de andere. Niets is echter minder waar, want hoewel waarheidscommissie in naam, en steun genietend van het ICTJ voldoet ook de GTRC niet volledig aan Hayner’s definitie. Waar de achttien uur in Tulsa (OK) verhinderden van een structureel patroon te spreken hoeft het niet te verwonderen dat ook in Greensboro aan deze vereiste niet voldaan is. Ook hier kan echter weer verwezen worden naar de bredere dekking van Borer’s definitie. Aan de derde vereiste – werken in relatie met de getroffen bevolking – is daarentegen meer dan voldaan. De publieke hoorzittingen – via het ICTJ gemodelleerd op Zuid-Afrika – behoorden tot de kern van het waarheidszoeken. In totaal werden drie sessies georganiseerd waarvan de inhoud dankzij National Public Radio (NPR), The Associated Press en de *Greensboro News & Record* tot in de huiskamers gebracht werd.¹⁰⁶ Ook de vierde voorwaarde wordt zonder problemen vervuld – waarmee ook aan de vereisten voor Borer’s definitie voldaan is – maar door de 6-3 stemming van de Greensboro City Council wordt het vijfde criterium meer dan duidelijk niet gehaald. In het rapport reflecteren de commissieleden echter over hun niet officieel karakter waarbij niet

¹⁰³ T. Hansen, *art. cit.*, p. 2.

¹⁰⁴ L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 72 – 73.

¹⁰⁵ L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 187.

¹⁰⁶ C. Myers en E. Enns, *Ambassadors of Reconciliation Vol. II: Diverse Christian Practices of Restorative Justice and Peacemaking*, Maryknoll (NY), Orbis Books, 2009, p. 144.

L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 102 – 103.

anders geconcludeerd kan worden dat ze dit zelf niet als problematisch ervaren. De GTRC plaatsen zij dan ook in lijn met andere officiële, en niet officiële waarheidscommissies daar allen een geschiedenis vertellen “*that includes the victims’ experiences and voices, recognizes their humanity and rights, and seeks to come to terms with abuse in all of its many dimensions.*”¹⁰⁷ Mijns inziens is het net de non-conformiteit ten aanzien van dit vijfde criterium die maakt dat deze case uniek is. Daarenboven wordt de GTRC door belangrijke spelers binnen het veld van transitional justice, inclusief Hayner, als waarheidscommissie erkend, waarmee de plaats van de GTRC in deze paper gelegitimeerd is.¹⁰⁸ Daarvoor kan verder ook verwezen worden naar de vijf taken die Hayner als doel voor een waarheidscommissie vooropstelt (cf. infra), en waar de GTRC aan voldoet.

Tenslotte lijkt het dat aan deze case meer aandacht (en ruimte) besteed is dan aan enige voorafgaande case. Dit is echter niet zonder reden. Ten eerste is de GTRC de enige hier behandelde case die ondersteuning van het ICTJ genoot, en daar dit in de werking een duidelijk verschil betekend heeft ten aanzien van de andere hier behandelde commissie zou het verkeerd zijn zomaar aan de invloed van het ICTJ voorbij te gaan. Ten tweede – en dit lijkt mogelijks tegenstrijdig – betreft het hier slechts drie minuten geschiedenis, waardoor het haast onmogelijk is de context op een zeer beknopte wijze te schetsen zonder cruciale informatie weg te laten gezien praktisch elk van die 180 seconden, samen met de daaraan voorafgaande voorbereidingen, cruciaal is voor het verloop van de feiten op 3 november 1979. Het is dus geenszins de bedoeling deze case boven de andere te laten uittorenen, en dus zal de GTRC in relatie tot de andere cases verder ook gelijkwaardig behandeld worden.

WILMINGTON (NC)

Ongeveer tachtig jaar voor de rellen in Greensboro kende North Carolina op 10 november 1898 reeds een opstoot van raciaal geweld in Wilmington, waarmee deze gebeurtenissen tot de oudste hier behandelde behoren. Naar aanleiding van de honderdste herdenking werd gestart met de voorbereiding van statelijke wetgeving om een commissie in te richten naar wat algemeen als de Wilmington Race Riot beschreven wordt. Deze case is echter ook vanwege een andere reden uniek, want waar rassenrellen geen uitzonderlijke gebeurtenissen waren in *the South* was de coup d’état of staatsgreep die daar in Wilmington (NC) mee gepaard ging dit wel. Algemeen wordt aangenomen dat 10 november 1898 de enige dag in de Amerikaanse geschiedenis is waarop de democratie niet gerespecteerd werd.¹⁰⁹ Deze coup is echter niet los te zien van de op dat moment aan de gang zijnde rassenrellen, en was dan ook raciaal geïnspireerd. Het Wilming-

¹⁰⁷ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 11.

¹⁰⁸ P.B. Hayner, *op. cit.*, p. 12, 62.

¹⁰⁹ L. Magarrell en B. Gutierrez, *op. cit.*, p. 18.

ton Race Riot Report geeft dan ook een hele raciale voorgeschiedenis die teruggaat tot de civil war en de daaropvolgende periode van reconstructie. Hoewel deze informatie de lezer van het rapport helpt de daaropvolgende gebeurtenissen ten volle te begrijpen volstaat het hier te benadrukken dat de reconstructie in *the South* allerm minst verwelkomd werd door de blanke – Democratische – elite, terwijl de Republikeinse partij deze kans aangreep om, met de steun van Afro-Amerikanen die nu ook konden stemmen, het Democratische bestuursmonopolie te doorbreken. Toen de Democraten in 1877 de meerderheid wisten te veroveren in zowel Wilmington als de North Carolina General Assembly kwam reconstructie in North Carolina tot een einde en leek voor de Republikeinen de kans zelf de macht te grijpen definitief voorbij. Echter, toen in 1889 een groep landbouwers zich afscheidde van de Democratische partij en de Farmer's Alliance vormde verloren de Democraten een van hun steunpunten. Na omvorming tot de Populist Party vormden zij naar aanleiding van de parlementsverkiezingen voor de North Carolina General Assembly een fusie – een ongewoon fenomeen in de Amerikaanse politiek – met de Republikeinen.¹¹⁰ Hoewel niet gesteund door de nationale Republikeinse of Populistische partij betekende deze 'fusion' een kentering in het politieke landschap in North Carolina. Niet alleen wist de fusie in 1894 de General Assembly te veroveren, maar na het verkiezen (1896) van Daniel Russell als eerste Republikeins gouverneur sinds de reconstructie werden tal van wetswijzigingen doorgevoerd om de republikeinse basis uit te bouwen en de macht van elke zittende Democraat te beperken.¹¹¹ Ook in de gemeenteraadsverkiezingen van 1897 hield de macht van de fusion stand waardoor de Democraten ook in Wilmington hun macht kwijtspeelden aan een republikeins burgemeester (Silas P. Wright) en een door de republikeinen gedomineerde Board of Aldermen.¹¹² Dit gecombineerd met het feit dat Wilmington in toenemende mate een aantrekkingspool voor Afro-Amerikanen werd boezemde vele Democraten – en al zeker die in New Hanover County (NC)¹¹³ – noemenswaardige angst in. De reactie daarop was tweemaal. Enerzijds ontstond er een goed geoliede verkiezingscampagne – *"this is a white man's country and white men must control and govern it"* – onder leiding van Furnifold Simmons die de Democraten op 8 november 1898 een eclatante overwinning in de General Assembly opleverde.¹¹⁴ Anderzijds werden door de lokale afdelingen minder fraaie spelletjes gespeeld daar Democraten vreesden geen schijn van kans te hebben tegen Republikeinse, voornamelijk Afro-Amerikaanse, tegenkandidaten. Omdat dit de spanning naar de verkiezingen sterk deed oplopen werd door gouverneur Russell (zelf afkomstig uit Wilmington) een compromis bereikt. Om geweld op verkiezingsdag te vermijden trokken doorheen de staat heel wat fusion kandidaten hun kandidatuur in ten voor-

¹¹⁰ **Wilmington Race Riot Commission** [Research Branch, Office of Archives and History, North Carolina Department of Cultural Resources]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 36.

¹¹¹ **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDRC]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 34 – 39.

¹¹² **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDRC]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 44 – 46.

¹¹³ Wilmington is de hoofdstad (county seat) van New Hanover County (NC).

¹¹⁴ **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDRC]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 59, 108.

dele van hun Democratische tegenstander. De *Wilmington Messenger* verwoordde het als volgt: “*The decision of the Republican managers to place no ticket in the field, making a Democratic county out of a county having a Republican majority of 750 was the last move they could make to prevent extreme measures.*”¹¹⁵ Hoewel de Democraten een aantal radicalen vervingen door meer gematigde kandidaten, en de Republikeinse Afro-Amerikanen doorheen North Carolina hun kandidatuur terug trokken bleven beide partijen kandidaten behouden in Wilmington waarmee de strijd nog niet beslist was. Het was in deze context van oplopende spanning dat de inwoners van Wilmington op 8 november naar de stembus trokken.¹¹⁶

Alvorens de gebeurtenissen op verkiezingsdag uit de doeken te doen dient even gekeken te worden naar de andere, niet officiële, kant van het verhaal: een Democratische samenzwering om het democratisch verkozen stadsbestuur van Wilmington aan de kant te schuiven. De leiding van deze samenzwering lag grotendeels in handen van de Secret Nine,¹¹⁷ die alle belang hadden bij rustig verlopende verkiezingen om de legitimiteit van de voorziene (en uiteindelijk behaalde) overwinning in de General Assembly te garanderen.¹¹⁸ Gezien zij als samenzweerders niet de hele Democratische partij op hun hand hadden konden zij absolute veiligheid niet garanderen. Verschillende blanken wilden absoluut verhinderen dat Afro-Amerikanen hun stemrecht zouden benutten en hielden een aantal *white supremacy* betogingen om hen angst in te boezemen.¹¹⁹ Bijgevolg maakten aanhangers van beide partijen zich de avond voor de verkiezingen op voor wat hoogstwaarschijnlijk een dag van geweld zou worden.¹²⁰ Hoewel de dag uitermate gespannen verliep zijn er naast de later vastgestelde verkiezingsfraude slechts twee incidenten vast te stellen, geen van beide met dodelijke afloop. Na een gespannen nacht brachten de kranten het nieuws van een Democratische overwinning in de huiskamers binnen. Een ervan, de *Wilmington Messenger*, ging zelfs verder en riep alle blanke mannen bijeen in het New Hanover County Courthouse. Dit bericht, geplaatst in opdracht van de Secret Nine, kwam als een verrassing voor een aantal leidinggevende Democraten, maar desalniettemin was er een enorme toestroom. Kol. Alfred Moore Waddell las ter plaatse de ‘White Declaration of Independence’ (WDI) voor, een *white supremacy* programma wat initieel voorzag in het ontslag van het voltallige zetelende stadsbestuur en de verbanning van Alexander Manly, uitgever van de Afro-Amerikaanse *Daily*

¹¹⁵ **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDRC]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 104.

¹¹⁶ Gezien niet alle Republikeinse kandidaten hun kandidatuur introkken was een verkiezing voor het 9^e NC Senate District (Wilmington) niet vooraf gewonnen en was de stembusgang dus bepalend.

¹¹⁷ The Secret Nine waren: J. Alan Taylor, Hardy Fennell, W.A. Johnson, L.B. Sasser, William Gilchrist, Pierre B. Manning, Edward S. Lathrop, Walter Parsely en Hugh MacRae. Zij planden, tijdens de verkiezingen voor de General Assembly een omverwerpen van het stadsbestuur, gezien de verkiezingen daarvoor pas de daaropvolgende lente zouden plaatsvinden.

¹¹⁸ **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDRC]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 107.

¹¹⁹ Website NPR: <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=93615391> (geraadpleegd 23/4/13) (R. Smith, *How the only coup d'etat in US history unfolded*)

¹²⁰ **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDRC]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 107.

Record. Manly had immers kort voor de verkiezingen gereageerd op een artikel uit de *Atlanta Journal* wat lynchings aanmoedigde ter bescherming van de eer van de blanke vrouw. Hoewel Manly deze stelling tot op zekere hoogte steunde zetten zijn nuances, die wezen op een emotionele *color line*, kwaad bloed bij de Democraten.¹²¹ Na onderhandeling met de aanwezigen werd de WDI lichtelijk aangepast zodat deze enkel tot het ontslag van de burgemeester en de politiecommissaris dwong. Manly moest echter nog steeds gaan. Terzelfdertijd werd het Committee of Twenty-Five ‘verkozen’ uit de aanwezigen, iets wat de leden voldoende vonden om hun acties als democratisch te legitimeren.¹²² Eens samengesteld gaat het comité aan de slag om de bepalingen uit de WDI uit te voeren. Om het geheel een democratische allure te geven werd een delegatie van wat zij als vertegenwoordigers voor de Afro-Amerikaanse gemeenschap beschouwden uitgenodigd. Deze groep, de Committee of Colored Citizens (CCC), werd gevraagd tegen de volgende dag een antwoord te bezorgen op de bepalingen uit de WDI, goed wetende dat deze de Afro-Amerikaanse gemeenschap duidelijk benadeelde. Hoewel vermoedelijk geschoffeerd trok het CCC zich terug om een antwoord te formuleren, wat ze dan later op de avond zouden bezorgen.¹²³ Nu alle aandacht naar de WDI en het Committee of Twenty-Five gezogen werd achtten de Secret Nine het moment geschikt voor hun geplande coup. Bovendien zagen ze een vervanging van het stadsbestuur in overeenstemming met de WDI.¹²⁴ Het antwoord van de CCC kwam echter te laat toe op het adres van Kol. Alfred Moore Waddell. Hoewel hij wist dat het antwoord nog onderweg was vertrok hij om de aan de Light Infantry Armory verzamelde gewapende blanke massa in te lichten dat er geen antwoord geformuleerd was.¹²⁵ Al snel gingen er stemmen op om het heft in eigen handen te nemen en de drukkerij van de *Daily Record* te vandaliseren. In het geval van dergelijke situatie was Waddell verplicht Kol. Roger Moore in te lichten. Moore leidde immers een particuliere militie van blanke Democraten die de orde moesten bewaren. Moore’s manschappen opereerden daarbij naast de Wilmington Light Infantry (WLI) en de State Guard. Vanwege een persoonlijk conflict met Moore negeerde Waddell dit bevel en leidde zelf de hele massa naar de *Daily Record* drukkerij.¹²⁶ Eens aangekomen werd het hele gebouw kort en klein geslagen waarna het in brand gestoken werd. De aankomende brandweer werd door de ontspoorde massa echter tegengehouden tot wanneer de gebouwen van de drukkerij onherstelbaar beschadig waren.¹²⁷ Al snel ging er een sfeer van angst en chaos heersen en een vermoedelijk dramatische afloop aan de werkplaatsen van de Sprunt Cotton Press kon maar op het nippertje

¹²¹ P.N. Stearns en J. Lewis, *An Emotional History of the United States*, New York (NY), New York University Press, 1998, p. 133.

¹²² WRRRC [Research Branch, OAH, NCDCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 114, 154.

¹²³ WRRRC [Research Branch, OAH, NCDCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 116.

¹²⁴ WRRRC [Research Branch, OAH, NCDCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 118.

¹²⁵ WRRRC [Research Branch, OAH, NCDCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 124.

¹²⁶ WRRRC [Research Branch, OAH, NCDCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 124.

¹²⁷ WRRRC [Research Branch, OAH, NCDCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 129.

vermeden worden.¹²⁸ Intussen waren er over de hele stad patrouilles van vier tot acht blanke mannen te vinden die elk stratenblok trachtten te controleren om een verdere escalatie van geweld te verhinderen. Toen op het kruispunt van Fourth en Harnett in het Afro-Amerikaanse Brooklyn district een groepje Afro-Amerikanen geconfronteerd werd met zo'n patrouille ontstond er een scheldpartij die uiteindelijk overging in een schietpartij. Beide partijen beschuldigden elkaar ervan het eerste schot te lossen, en tot vandaag is daar geen duidelijk antwoord op gekomen. De situatie escaleert verder wanneer quasi gelijktijdig een tram uit Brooklyn, van waaruit een aantal blanken op Afro-Amerikaanse huizen en winkels geschoten hadden, aankwam in het zakendistrict van Wilmington en de conducteur iedereen die het horen wilde vertelde dat de tram beschoten was door Afro-Amerikanen.¹²⁹ Toen onmiddellijk een aantal blanken met de wagen naar Brooklyn trokken kreeg Moore van de Secret Nine de opdracht het 'riot alarm', wat de WLI en de Naval Reserves activeerde, te luiden. Toen ook de berichten van de eerste schoten doorkwamen kondigde Kol. Walker Taylor, commandant van de WLI, staat van beleg af en de WLI vertrokken samen met de Naval Reserves richting Brooklyn om er de vrede te handhaven.¹³⁰ Intussen werd de blanke William Mayo in een van de vuurgevechten geraakt, waarna er een ware klopjacht ontstond op de vermeende dader: Daniel Wright. Deze verschool zich in een huis, maar toen daar de vlammen in gezet werden vluchtte hij naar buiten waar hij onmiddellijk gevat werd door een woedende massa. Hoewel men hem eerst aan de dichtstbijzijnde lantaarnpaal wou opknopen werd hem de kans gegeven voor zijn vrijheid te lopen. Binnen de vijftig meter werd hij echter doorzeefd door minstens veertig geweren.¹³¹ Doorheen de dag zouden er nog tussen de 13 en 59 andere Afro-Amerikanen vermoord worden, doden waarvan ook de WLI niet zonder schuld was. Terwijl dit alles bezig was stelden de samenzweerders hun plan in werking en werden de burgemeester en politiecommissaris onder druk gezet af te treden. Eens zij daarmee ingestemd hadden werd een bijeenkomst in het stadhuis belegd waarbij ook de aldermen een voor een tot ontslag gedwongen werden. Een voor een werden deze functies ingevuld door Democraten. Deze geleidelijke overgang maakte dat de Board of Aldermen nooit volledig leeg was. Rond vier uur die middag werd Waddell door de aldermen dan unaniem tot burgemeester gekozen. Onmiddellijk werden Afro-Amerikaanse leiders, succesvolle Afro-Amerikanen en blanke Republikeinen gevisieerd. Tijdens de rel, en ook de dagen erna, werden verschillenden opgepakt en uit de stad gebannen, iets wat gepaard ging met een massale exodus van Afro-Amerikanen die het nieuwe Democratische bewind vreesden.¹³² Onmiddellijk

¹²⁸ **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 132.

Heel wat Afro-Amerikanen waren werkzaam op de Sprunt Cotton Press. Sprunt, de blanke eigenaar, kon enkel met hulp van Kol. Roger Moore de blanke massa in bedwang houden.

¹²⁹ **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 136.

¹³⁰ **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 137.

¹³¹ **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 141.

¹³² **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. 155.

werden op alle niveaus in de staat racistische maatregelen maatregelen genomen. *“The era of ‘Jim Crow’, one of legal segregation not to end until the 1960s, has begun.”*¹³³

Nadat de Democraten de Republikeinse machtsbasis in Wilmington volledig vernietigd hadden – tot 1968 zou er in Wilmington geen Republikein meer verkozen geraken – verdween deze gruwel uit het collectief geheugen.¹³⁴ Het zou pas naar aanleiding van de honderdste herdenking zijn dat de Wilmington Race Riot opnieuw op aandacht kon rekenen. Net zoals in Rosewood (FL) en Tulsa (OK) bleek ook in Wilmington de tussenkomst van de General Assembly een vereiste voor het ontstaan van een commissie. In 1997 werden er initieel enkel middelen voorzien om een herdenkingsmonument op te richten, maar staatssenator Luther H. Jordan (D – 7^e district, Wilmington) en volksvertegenwoordiger in het North Carolina House of Representatives Thomas E. Wright (D – 18^e district, Wilmington) maakte van dit moment gebruik om voor de nabestaanden – voor de slachtoffers was het helaas al te laat – naar gerechtigheid te streven. Door de handen in elkaar te slaan werkten ze vanuit beide kamers toe naar een wetsvoorstel wat de Wilmington Race Riot Commission (WRRRC) zou oprichten. De juridische basis zou er uiteindelijk komen met Senate Bill N°787, beter gekend als ‘The Studies Act of 2000’, waarmee, naast een tiental andere commissies, de WRRRC ingesteld werd op 21 juli 2000.¹³⁵ De commissie werd samengesteld uit dertien leden (cf. infra) en had de opdracht

*“to develop a historical record of the 1898 Wilmington Race Riot. In developing such a record, the commission shall gather information, including oral testimony from descendants of those affected by the riot or others, examine documents and writings, and otherwise take such actions as may be necessary or proper in accurately identifying information having historical significance to the 1898 Wilmington Race Riot, including the economic impact of the riot on African Americans in this state.”*¹³⁶

Deze opdracht onderschrijft bovendien nagenoeg volledig de definitie van een waarheidscommissie zoals die door Hayner opgesteld is. Net zoals het geval bleek in Rosewood (FL) en Tulsa (OK), twee commissies waarnaar de WRRRC in haar rapport en op haar website meermaals naar verwijst, ontbreekt ook hier het tweede criterium – a pattern of events that took place over a period of time. Net zoals bij de twee voornoemde cases het geval was lijkt de non-conformiteit ten aanzien van dit criterium geen onoverkomelijk struikelblok. Ten eerste omdat deze case, net zoals de andere, ruimschoots ‘gedekt’ wordt door de definitie van Borer, en ten tweede omdat deze case ook beschouwd kan worden als een opstoot in een structureel patroon van raciaal

¹³³ Website NCDCCR, OAH: <http://www.history.ncdcr.gov/1898-wrrc/whoweare.htm> (geraadpleegd 24/3/2013)

¹³⁴ L. Magarrell en B. Gutierrez, *op. cit.*, p. 18.

¹³⁵ General Assembly of North Carolina [Session 1999], Senate Bill 787.

¹³⁶ General Assembly of North Carolina [Session 1999], Senate Bill 787.

geweld en segregatie, iets wat bovendien bevestigd wordt door het vroege startpunt van het rapport: de civil war.

MISSISSIPPI TRUTH PROJECT

*“The Mississippi Truth Project is a statewide effort to create a culture of truth telling that will bring to light racially motivated crimes and injustices committed in Mississippi between 1945 and 1975.”*¹³⁷ Dit alleen al geeft aan dat deze laatste case ook weer uniek is, maar toch rechtmatig een plaats heeft naast de vijf andere cases. Uitzonderlijk is dat het Mississippi Truth Project (MTP) als enige van alle hier besproken cases het potentieel heeft volledig aan Hayner’s definitie te voldoen. Waar de vereiste van een structureel patroon over een langere tijdsperiode hoger steevast – uitgezonderd Tuskegee (AL) – een struikelblok vormde is hier aan die vereiste voldaan. Hoewel uit dit citaat het structurele niet onmiddellijk blijkt wordt dit in de intentieverklaring verder uit de doeken gedaan door een verklaring van de gekozen afbakening. 1945 en 1975 zijn niet lukraak gekozen daar *“this time period encompasses the transition between the height of Jim Crow and a post segregation society. It was characterized by increased and organized resistance to white supremacy, as well as the development of more subtle methods of institutional racism.”*¹³⁸ Om rechtvaardigheid te bieden ten aanzien van de racistische praktijken in deze periode wil het MTP tot de oprichting van een volwaardige waarheidscommissie – de Mississippi Truth and Reconciliation Commission (MTRC) – komen. Dit enerzijds vanwege het inzicht dat *“acknowledging and working to understand our deliberate, insidious and systematic racism can set us free to understand our past and to create opportunities to heal our wounds,”* en anderzijds vanwege de hoop dat *“citizens will use these findings to help raise Mississippi up to its potential and serve as a model for other states and communities struggling with their racial legacies.”*¹³⁹ Door creatie van een officiële MTRC zou deze case ook aan Hayner’s vijfde criterium voldoen.¹⁴⁰ Het oprichten van een door de staat erkende TRC in Mississippi is echter nog verre toekomstmuziek, iets wat niet zo verwonderlijk is gezien de eerste activiteiten tot het ontstaan van het MTP pas in juli 2005 ondernomen werden en het hele project pas uit de grond gestampt werd in 2008, iets wat te wijten is aan de orkaan Katrina (29 augustus 2005).¹⁴¹

Op haar website – bij gebrek aan officieel rapport een primaire bron voor deze case – geeft het MTP te kennen welke gebeurtenis de reden was voor een eerste bijeenkomst in juli 2005 van wat later het MTP zou worden, en wat dus als eigenlijke trigger voor deze case beschouwd kan

¹³⁷ Website Mississippi Truth Project: <http://www.mississippitruuth.org/> (geraadpleegd 31/3/13)

¹³⁸ Mississippi Truth Project: Declaration of Intent

¹³⁹ Mississippi Truth Project: Declaration of Intent

¹⁴⁰ *A Truth Commission [...] is officially authorized or empowered by the state under review.*

¹⁴¹ Website MTP: <http://www.mississippitruuth.org/pages/timeline.htm> (geraadpleegd 4/4/13)

worden: de veroordeling van Edgar Ray Killen op 21 juni 2005 voor doodslag in de Neshoba Murders Case, 21 juni 1964. Killen stond, als lid van de Ku Klux Klan terecht voor de moord op drie mensenrechtenactivisten: James Chaney, Michael Schwerner en Andrew Goodman.¹⁴² In tegenstelling tot een proces onmiddellijk na de feiten (1967) werd Killen nu wel schuldig bevonden, iets wat toenmalig gouverneur Haley Barbour (R) leidde tot “[the] belief that [the conviction] closed the books on the crimes of the civil rights years, and that we all should now have ‘closure.’”¹⁴³ In reactie op deze uitspraak schreef Michael Schwerner’s weduwe een open brief aan de gouverneur waarin ze hem met een beschuldigende vinger wijst op de gevaren en het gebrek aan gerechtigheid wanneer ‘het verleden’ te vroeg afgesloten dreigt te worden, iets wat hij – gouverneur Barbour – doet door zijn uitspraak.¹⁴⁴ Waar de veroordeling van Killen eventueel nog als onrechtstreekse trigger te beschouwen valt is het effect van deze open brief onmiskenbaar. In juli 2005 komt de Mississippi Coalition for Racial Justice (MCRJ) voor het eerst samen om te kijken hoe Mississippi er zou uitzien mocht het “a social justice state” zijn.¹⁴⁵ Ook de MCRJ is een *grassroots initiative* en met de wens tot oprichting van een MTRC die zij in het najaar van 2007 formuleren vallen de parallellen met het GTRC behoorlijk goed op. Deze worden verder duidelijk wanneer de MCRJ op 26 april 2008 een statelijke bijeenkomst houdt in hoofdstad Jackson waarop ook vertegenwoordigers van de GTRC – “the only truth commission enacted in the United States¹⁴⁶” – aanwezig waren. Op deze bijeenkomst werd tevens het MTP officieel geïnstalleerd als

“a steering committee, charged with calling future meetings, recruiting and hiring three part-time community organizers to continue to expand the base of support for the project, and setting up a time frame for the establishment of a permanent steering committee; a declaration committee, charged with drafting a declaration of intent [accepted September 6th, endorsed January 31st] – a document that outlines the Mississippi Truth Project’s argument for the establishment of a statewide truth commission.”¹⁴⁷

In navolging van deze endorsement werd de staat in vijf gebieden – North, Delta/Jackson, Pine Belt, South Central en Gulf Coast – opgedeeld, waarbij vanuit deze vijf regio’s toegewerkt dient te worden naar een statelijk project. Later (januari 2010) wordt in navolging van deze opdeling geoordeeld dat een lokale focus de preferable is,¹⁴⁸ iets wat doet terugkoppelen naar de hoger aangehaalde discussie tussen Joyner en Ifill over de keuze voor het grotere (nationale)

¹⁴² Website Civil Rights Movement Veterans <http://www.crmvet.org/info/csg.htm> (reviewed by www.teachinghistory.org, geraadpleegd 4/4/13)

¹⁴³ J.E. **Beitler III**, *Remaking Transitional Justice in the United States*, New York (NY), Heidelberg, 2013, p. 131.

¹⁴⁴ Brief van Rita Bender aan Gov. Haley Barbour (State of Mississippi) June 27, 2005.

¹⁴⁵ Website MTP: <http://www.mississippitruth.org/pages/timeline.htm> (geraadpleegd 4/4/13)

¹⁴⁶ Website MTP: <http://www.mississippitruth.org/pages/timeline.htm> (geraadpleegd 4/4/13)

¹⁴⁷ Website MTP: <http://www.mississippitruth.org/pages/timeline.htm> (geraadpleegd 4/4/13)

¹⁴⁸ Website MTP: <http://www.mississippitruth.org/pages/timeline.htm> (geraadpleegd 4/4/13)

geheel, dan wel de lokale verankering. Het MTP lijkt in zekere zin de gulden middenweg in deze discussie te weerspiegelen. De keuze voor een duidelijke focus op het lokale niveau wordt immers gepromoot door Ifill, maar toch kunnen we niet anders dan het MTP ook ten dele in de visie van Joyner te plaatsen, dit door naar de intentieverklaring te verwijzen waar de te grote focus op de individuele verhalen aangekaart wordt, en tevens gepleit wordt voor het onder aandacht brengen van bepaalde instituties.¹⁴⁹ Met deze taken begon het MTP eind 2010 met de training van onderzoekers in mondelinge geschiedenis, zodat in januari 2011 een mondeling geschiedenisproject over de hele staat aanving. Het succes van dit project zal bepalen of er al dan niet overgegaan wordt tot de oprichting van de MTRC en kan als dusdanig als laatste trigger beschouwd worden.

THE SOUTH: IMPULSEN EN VLAGGEN

*“Their crime was that their skins were black.”*¹⁵⁰ Enkel door naar de voetnoot te kijken wordt het duidelijk dat dit citaat afkomstig is uit het ‘Rosewood report’, maar het mag duidelijk zijn dat het net zo zeer van toepassing is op elke andere hier besproken casus. Echter, na bovenstaand relaas valt er echter meer te concluderen dan het racisme wat als rode draad doorheen deze paper loopt. Zo is het nu duidelijk welke actie welke commissie getriggerd heeft en, met andere woorden, aan wie de slachtoffers en nabestaanden hun pad naar gerechtigheid te danken hebben. Grosso modo vallen daarbij twee categorieën te onderscheiden: een officiële en een niet-officiële trigger. Officieel dient daarbij begrepen te worden zoals in Tulsa en Wilmington gebeurd is. Vanuit het persoonlijk initiatief van enkele parlementairen uit de State Legislature, resp. de General Assembly kwam in die staten, uit naam van het hele volk, een waarheidscommissie tot stand. Sommigen zullen betogen dat ook het academisch comité van het FSUS in hetzelfde rijtje geplaatst kan worden, maar dit is slechts ten dele waar. Het is inderdaad zo dat dit comité er nooit gekomen zou zijn zonder dat daartoe een opdracht gegeven werd door de Florida State Legislature. Vandaar is het correct om ook het ontstaan van dit comité toe te schrijven aan een impuls vanop het statelijke niveau, weliswaar slechts gedeeltelijk. De State Legislature trok zich de zaak pas aan nadat Steve Hanlon deze voor het parlement had gebracht, waardoor diens beslissing de zaak niet naar het gerecht te brengen, en dus de wetgevende macht met deze zaak te belasten, tevens als impuls beschouwd kan worden. Echter, het relaas zoals hierboven beschreven staat verder in omgekeerde volgorde aflopen brengt de zoektocht naar de originele impuls langsheen CBS’ 60 minutes uitzending tot bij Moore’s artikel uit de *Floridian* wat de bal aan het rollen bracht. Dit als ultieme impuls voor het ontstaan van dit comité beschouwen is

¹⁴⁹ Mississippi Truth Project: Declaration of Intent

¹⁵⁰ M.D. Jones, L.E. Rivers, et al., *op. cit.*, p. 36 – 37.

echter ook sterk overdreven daar het artikel van Moore zelf nooit de sterke publieke emoties kon losmaken die vereist zijn voor een publiek gedragen waarheidscommissie. Als dusdanig is de meest correcte optie voor deze case een samenloop van impulsen te beschouwen als trigger voor het FSUS comité. Deze drie officiële triggers – Rosewood, Tulsa en Wilmington – hebben daarenboven gemeen dat zij de commissie een legale juridische basis verschaffen. Hoewel dit evident lijkt bewijst de case van Tuskegee het tegendeel. Hoewel ook daar het panel ontstond na een, ditmaal federaal, overheidsmandaat te hebben ontvangen is de initiële trigger niet politiek geïnspireerd. Het was immers de vierde macht, in persoon van Jean Heller, die in een mum van tijd een waarheidscommissie getriggerd heeft. Slechts een maand na de publicatie van haar artikel in *The Washington Evening Star* werd het TSSAHAP geïnstalleerd. Tenslotte resten dan nog de cases van de GTRC en het MTP. Hoewel deze ogenschijnlijk veel met elkaar gemeen hebben valt enkel voor het MTP, en de eventuele MTRC later, een trigger vast te stellen, al is deze tweerlei. Enerzijds kan de veroordeling van Edgar Ray Killen als impuls beschouwd worden. De redenen daarvoor zijn meer dan duidelijk, maar anderzijds zou het MTP niet zijn opgericht ware het niet voor de open brief van Rita Bender, Michael Schwerner's weduwe. Daar geen van beide impulsen zonder de ander gezien kan worden lijkt een samenloop, zoals voor het FSUS comité het geval was, een gegrond compromis. De impuls die het GTRC de wereld instuurde is in tegenstelling tot alle bovenstaande cases in een waas gehuld. Simpel gesteld kan verwezen worden naar het mandaat van het GTCRP waarmee de kous af zou zijn, maar dat biedt uiteraard geen afdoend antwoord op de gestelde vraag. Het ontstaan van het GTCRP uit een samenwerking tussen het BCC, GJF en AFF lijkt al meer een antwoord te zijn, maar toch dient gewezen te worden op een andere impuls, een die tussen het ontstaan van het GTCRP en de GTRC te plaatsen valt, met name het bezoek, en de verdere medewerking, van het ICTJ. Deze gelegenheid wil ik bovendien ook aangrijpen om een antwoord te bieden op een eerder gestelde vraag. Door het ICTJ als trigger te beschouwen voor de GTRC is de invloed van het ICTJ op een bepaalde commissie niet mis te begrijpen. Toch dient de steun van het ICTJ niet overschat te worden, want, hoewel de GTRC van alle hier besproken commissies, comités en panels de commissie was met toegang tot de meeste middelen, documenten en instanties – zonder enige twijfel een verwezenlijking van het ICTJ – zijn er in deze paper vier, naar de toekomst toe mogelijks vijf, commissies die zonder steun van het ICTJ gelijkwaardige prestaties en even doeltreffende aanbevelingen geleverd hebben. Om te voorkomen dat de GTRC als hulpeloos overkomt dient volgende nuance wel in acht te worden genomen: van alle hier besproken cases, het MTP even buiten beschouwing gelaten, was de GTRC de enige die het zonder steun van een overheid op eender welk niveau moest stellen. De last van dergelijk eenzame positie mag dus ook niet onderschat worden.

Met deze impulsen in het achterhoofd kan ook een antwoord geformuleerd worden naar het wat van een waarheidscommissie, want, zoals eerder aangegeven, was het niet steeds duidelijk welke lading onder deze vlag verscholen zat. Het is intussen duidelijk geworden dat deze vlag, het 'label' waarheidscommissie, van ondergeschikt belang is ten aanzien van wat er onder schuil gaat. Of het nu een commissie dan wel een panel of project betreft, elk van deze cases kadert binnen de vooropgestelde definities en heeft dus een legitieme plaats in deze paper. Deze legitimiteit wordt daarenboven verder bevestigd door het feit dat elk van deze cases door haar opvolgers als waarheidscommissie gepercipieerd wordt. Hoewel dit voor zowel Hayner als Borer geen vereiste is bevestigd deze perceptie het karakter van de beschouwde case als waarheidscommissie, ongeacht de naam. Echter, ook hier dienen de verschillen tussen de commissies onderling in acht genomen te worden, en terwijl daarmee de mogelijkheid verdwijnt een uniform standaardmodel voor een waarheidscommissie in *the South* vast te stellen dient het unieke van elk van deze commissies als een troef te worden beschouwd. Een uniform standaardmodel zou de lokale gemeenschap immers nooit ten goede uitkomen. De net vermelde impulsen helpen uiteraard reeds een beeld te vormen van de verscheidenheid tussen de verschillende zuidelijke waarheidscommissies. Daarbij is het echter wel zo dat ongeacht de initiatiefnemer doorgaans voldoende ingezet wordt op de lokale verankering van de commissie bij het confronteren van het trauma. Van de vijf commissies die hun werkzaamheden reeds voltooid hebben lijkt enkel in het geval van het TSSAHAP die lokale verankering niet aanwezig te zijn. Zoals hoger aangehaald is de interactie met de lokale bevolking minimaal, en ook de negen panelleden werden als het ware uit een federale databank geplukt. Hoewel zij stuk voor stuk specifiek geselecteerd werden met oog op de medische, juridische, religieuze, ... context, en dus kwalitatief werk konden leveren, blijft het gebrek aan lokale verankering een jammere zaak. Het TSSAHAP is wat dit betreft een alleenstaand geval en verder vinden de vier andere cases voldoende lokale verankering. Het FSUS comité vindt die via de opdracht van de Florida State Legislature en vijf lokale historici uit het FSUS, en ook de OCSTRR en WRRC vinden die lokale verankering terug. Dit via het mandaat wat hen door de Oklahoma State Legislature resp. de North Carolina General Assembly gegeven werd. Naast het feit dat deze staatsparlementen op die manier een breed publiek draagvlak verzorgen – het zijn immers volksvertegenwoordigers – voorzien zij in het mandaat ook een specifieke selectieprocedure (cf. infra)¹⁵¹ waarbij de criteria voor de commissieleden als dusdanig zijn opgesteld dat een meerderheid een zekere relatie heeft tot de gebeurtenissen. Dit laatste criterium is ook aanwezig bij de GTRC, en hoewel deze niet door een overheid erkend is hoefde zij als *grassroots initiative* niet te vrezen voor een tekort aan lokale verankering. Bijgevolg kan een waarheidscommissie in de zuidelijke VS beschreven worden als een waarheidscommissie die in

¹⁵¹ **OCSTRR of 1921**, *op. cit.*, p. 2
General Assembly of North Carolina [Session 1999], Senate Bill 787.

essentie niet zozeer verschilt van de algemene gangbare definities (hierover verder meer), hoewel de nadruk op lokale verankering, en de daarmee gepaard gaande kleinschaligheid, met stip de belangrijkste karaktertrek van een waarheidscommissie in de zuidelijke VS is.

Gezien de essentie van een waarheidscommissie dus in een min of meer uniform kader kan worden gegoten moet daarbij tevens geconcludeerd worden dat er geen duidelijke relatie bestaat tussen de aard van de initiatiefnemer – niet per se gelijk aan de impuls – en de aard van de feiten. Alle cases, het MTP nagelaten, leiden immers vanuit verschillende feiten en initiatiefnemers tot wat als een waarheidscommissie in de zuidelijke VS beschouwd kan worden. Hoewel de gebeurtenissen tot op zeker hoogte gelijkaardig zijn, zeker wanneer de cases van Rosewood, Tulsa, Greensboro en Wilmington naast elkaar gelegd worden, is de installatie van de commissies steeds te wijten aan een ander type initiatiefnemer. In Rosewood was het advocaat Steve Hanlon die in eerste instantie het initiatief nam, gevolgd door Rep. Al Lawson, de OCSTRR valt terug te leiden op initiatiefnemers Rep. Don Ross en Sen. Maxine Jones, het initiatief voor de GTRC wordt dan genomen buiten de parlementaire sfeer door het BCC, GJF en AFF en het initiatief voor de WRRC berust dan weer, net zoals in Oklahoma bij twee parlementairen: Sen. Luther Jordan en Rep. Thomas Wright. Hoewel de initiatiefnemers voor de OCSTRR en de WRRC met elkaar te vergelijken vallen blijft de vergelijking ook beperkt tot deze twee, want ook het initiatief voor de twee minder vergelijkbare cases, het TSSAHAP en het MTP, valt buiten de parlementaire sfeer. Het initiatief voor het eerstgenoemde panel berustte immers bij federaal mandataris en Assistant Secretary for Health and Scientific Affairs DuVal, terwijl het MTP zelf als initiatiefnemer voor een latere MTRC gezien kan worden. Het initiatief voor het project zelf kwam hier echter, net zoals in Greensboro, vanuit de lokale gemeenschap via de MCRJ. De vergelijking tussen de initiatiefnemers van de GTRC en het MTP kan echter niet verder doorgetrokken worden vanwege de onderlinge verschillen zoals deze ook reeds geïllustreerd zijn bij het bespreken van de individuele impulsen voor beide cases. Omwille van die reden is het op basis van deze zes cases dan ook niet mogelijk om te spreken van een duidelijk aantoonbare relatie tussen de aard van de initiatiefnemer en de aard van de feiten.

Ten slotte zal het de lezer ook zijn opgevallen dat de definitie van Hayner, meer dan die van Borer, hier als maatstaf genomen wordt voor het bepalen van een waarheidscommissie. Een waarschuwing voor een te strikte toepassing is reeds in de inleiding te vinden, maar toch diende deze definitie als criterium om bepaalde gebeurtenissen – Abbeville (SC), Moore's Ford (GA) – niet in deze paper op te nemen. Dit, ironisch genoeg, in een paper waar vier van de zes behandelde cases consequent niet aan Hayner's tweede criterium – a pattern of events that took place over a period of time – voldoen. Twee redenen zijn daarvoor reeds meerdere malen aangehaald. Zo is daar enerzijds de bescherming van Borer's bredere definitie terwijl anderzijds de specifieke

ke gebeurtenissen steeds beschouwd kunnen worden als een triest hoogtepunt in een structureel patroon van raciaal geweld en segregatie. Om dit hoofdstuk te besluiten kan daar nog een derde, persoonlijk, argument aan worden toegevoegd. Van de vijf criteria die Hayner naar voor schuift kan het tweede, mijns inziens, als het minst belangrijke beschouwd worden. Zoals in verschillende hier behandelde cases duidelijk gebleken is zijn er immers geen jaren of decennia nodig om een samenleving voorgoed te ontwrichten, wat maakt dat ook slachtoffers van een kortstondige traumatische gebeurtenis recht hebben op gerechtigheid. Doordat zulke kortstondige gebeurtenissen hoofdzakelijk op lokaal niveau voorkomen kan verkeerdelijk gedacht worden dat de slachtoffers en nabestaanden automatisch gerechtigheid via juridische weg af kunnen dwingen. Hoewel in de hier behandelde cases die mogelijkheid theoretisch steeds bestond stuiten Afro-Amerikanen in die periode van allesoverheersend racisme voortdurend op barrières die hen de toegang tot gerechtigheid ontzegden. Of het nu het seponeren van de aanklacht na Rosewood of het vrijspreken van de schuldigen na Greensboro betreft, steeds werden slachtoffers gerechtigheid ontzegd. Net daarom is het van belang dat de verschillende middelen waaruit transitional justice bestaat ook op lokaal niveau ingezet worden, temeer daar elke situatie, of het nu drie minuten of een hele week betrof, uniek is, en, wil men gerechtigheid garanderen aan de slachtoffers en nabestaanden dienen onderzoekers met een lokale focus te werken om het verleden tot aan zijn wortels bloot te leggen, een mening die ik deel met professor Sherrilyn Ifill.

RESULTATEN & GEVOLGEN (1)

Om te weten wat deze impulsen teweeg gebracht hebben in de samenleving dient in eerste instantie te worden gekeken naar officiële wetgeving. Hoewel het werk van de commissies ook buiten de officiële sfeer resultaten kan voortbrengen lijkt wetgeving echter de belangrijkste bron. Dit vanwege twee redenen. Enerzijds laat wetgeving gemakkelijk toe de relatie tussen de conclusies van een commissie en officiële gevolgen in de maatschappij te bepalen. Anderzijds kan men er, althans theoretisch, zeker van zijn dat goedgekeurde wetgeving ook in de praktijk omgezet is, een garantie die niet per se bestaat bij niet-officiële gevolgen. Echter, om te verhinderen dat het overzicht verloren geraakt door het tegelijk behandelen van de bevindingen en resultaten van de commissies enerzijds en de maatschappelijke gevolgen anderzijds worden deze eerste aansluitend kort afzonderlijk behandeld. In een volgend hoofdstuk zal dan vanuit de uiteengezette individuele bevindingen en aanbevelingen gekeken worden naar de bredere maatschappelijke gevolgen.

Daar deze twee hoofdstukken zich richten op het reeds voltooide werk van de verschillende commissies kan het MTP hier uiteraard niet behandeld worden. De vijf resterende cases zullen chronologisch – waar mogelijk – en in relatie tot elkaar behandeld worden. Deze vijf vallen in twee ongelijke groepen in te delen. Het TSSAHAP enerzijds, de vier resterende cases anderzijds. Hoewel voor de hand liggend zijn de uit elkaar liggende data waarop de rapporten gepresenteerd werden niet de reden voor dit onderscheid. Minder voor de hand liggend, maar des te logischer is het wanneer dit onderscheid bepaald wordt aan de hand van de opdrachtgever. Hoewel de opdrachtgever van het TSSAHAP tot op zekere hoogte te vergelijken viel met die van de OCSTRR, de WRRC, en, gedeeltelijk, het FSUS comité, is deze de enige die echt de hand in eigen boezem steekt. Hoewel ook de rapporten over Tulsa, Wilmington en Rosewood de opdracht gevende overheid een zekere verantwoordelijkheid toedichten maakt de verstreken tijdsperiode tussen de gebeurtenissen en de presentatie van het rapport de overheid minder betrokken bij de historische gruwelen. Het onderzoek naar het syfilis experiment werd immers reeds ingezet op het moment dat het experiment zelf op zijn laatste benen liep, wat impliceert dat als er een uitspraak gedaan werd over de schuldvraag de verantwoordelijkheid voor het experiment toegedicht werd aan nog in leven zijnde, eventueel zelfs nog in functie zijnde, personen. De andere cases kampten hiervoor met een te grote tijdsperiode wat er toe leidde dat verantwoordelijken postuum aangeduid werden, dan wel dat de verantwoordelijkheid verhaald werd op een logge instantie die al lang niet meer bevolkt werd door dezelfde personen als op het moment van de feiten. Het is wellicht vanwege die overweging, samen met het gebrek aan een voorafgaande geschiedenis van waarheidscommissies om op terug te vallen, dat het TSSAHAP haar opdracht zeer duidelijk en beknopt omschrijft. Zoals eerder vermeld primeert hier waarheidszoeken boven verzoening, en dit blijkt ook uit het feit dat het TSSAHAP in tegenstelling tot de vier andere cases niet de vrijheid had op basis van eigen onderzoek de historische werkelijkheid te reconstrueren, maar antwoord diende te verschaffen op drie doelgerichte vragen:

“(1a) Determine whether the study was justified in 1932 & (1b) determine whether the study should have been continued when penicillin became generally available; (2) Recommend whether the study should be continued at this point in time [25 oktober 1972], and if not, how it should be terminated in a way consistent with the rights and health needs of its remaining participants; (3) Determine whether existing policies to protect the rights of patients participating in health research conducted or supported by the Department of Health, Education, and Welfare are adequate and effective and to recommend improvements in these policies, if needed.”¹⁵²

Hoewel deze vragen de kern van de feiten duidelijk benaderen gaan zij dus voorbij aan het verzoeningsmoment wat bij de andere cases wel aanwezig is. Gezien verzoening ook niet tot de

¹⁵² US DHEW – PHS, *op. cit.*, p. 6, 11, 18 & 21.

taak van het TSSAHAP behoorde kan gesteld worden dat zij perfect aan haar verwachtingen voldeed. Die verwachtingen bereikte zij echter ook op een manier die licht verschilt van de werkwijze van de vier andere commissies. Gezien de verschillende panelleden gespecialiseerd zijn in verschillende disciplines die ingezet kunnen worden in relatie tot het syfilis experiment – gaande van gezondheidszorg over religie tot onderwijs – houden zij zich ook enkel bezig met het deel van de opdracht – een, twee of alle drie de vragen – waartoe zij iets kunnen bijdragen. Met steun van alle negen panelleden werd het rapport – de drie delen samengevoegd – gepresenteerd en werden de voorgaande vragen beantwoord. Het tijds kader van 1932 in acht genomen bleek voor de panelleden niet voldoende om op ethische basis dergelijk experiment te legitimeren, alhoewel zij, achteraf beschouwd dan, een kleinschalig wetenschappelijk experiment mogelijks wel gerechtvaardigd vonden. Een langdurige studie zoals had plaatsgevonden was echter wetenschappelijk niet meer te rechtvaardigen, en ook het ontzeggen van penicilline aan de slachtoffers was voor de panelleden te verregaand.¹⁵³ Belangrijker dan deze oordelen zijn echter de antwoorden op de tweede en derde vraag. Wat betreft het al dan niet beëindigen van de studie werd op 25 oktober 1972 met klem benadrukt dat die onmiddellijk gestopt diende te worden. De slachtoffers moesten daarenboven onmiddellijk alle verzorging ontvangen die nodig was om de gevolgen van hun deelname aan het experiment te behandelen. Deze fundamentele aanbeveling werd verder geduid met veertien kleinere aanbevelingen (bijlage 1) die het fysieke en mentale welzijn van de slachtoffers voorop stelden.¹⁵⁴ Wat betreft de derde vraag is het antwoord minder eenduidig en heel wat meer uitgebreid. Het TSSAHAP pleit voor de oprichting van een National Human Investigation Board (NHIB) die onafhankelijk van het DHEW alle federale experimenten waarbij mensen als proefkonijn dienen moest controleren. De NHIB zou daaromtrent regelgeving moeten uitvaardigen betreffende:

“[the] Selection of Subjects [...], [the] Ambit of Informed Consent [...], [the] Definition of ‘Research’ [...], [the] Application of Risk-Benefit Criteria [...], [the] Promulgation of a Compensation Scheme [...], [the] Promulgation of Sanctions [...] [and the] Delegation of Authority to Administer and Review the Research Process [...]”¹⁵⁵

Daarnaast diende er een Institutional Human Investigation Committee (IHIC) te komen ter vervanging van een reeds bestaand log en inefficiënt controleorgaan. Het IHIC had daarbij de opdracht

“to establish local policies, consistent with the uniform national guidelines promulgated by the NHIB [...], to bring to the attention of the NHIB any procedural modifications deemed necessary

¹⁵³ US DHEW – PHS, *op. cit.*, p. 12.

¹⁵⁴ US DHEW – PHS, *op. cit.*, p. 18.

¹⁵⁵ US DHEW – PHS, *op. cit.*, p. 40 – 42.

for effective functioning, to inform local participants in the research enterprise of their rights and obligations; and to establish two subcommittees to carry out its administrative functions.”¹⁵⁶

De taken van deze subcomités – de Protocol Review Group (PRG) en de Subject Advisory Group (SAG) – worden in het rapport aansluitend uiteengezet.

Alvorens de aanbevelingen van de vier andere cases onder de loep te nemen dient bemerkt te worden dat de scheidingslijn tussen deze twee groepen samenvalt met een belangrijk vraagstuk over de taak van waarheidscommissies: dienen zij namen te noemen? Het antwoord op die vraag is op het moment van schrijven nog voer voor debat, en zowel een afwijzend als een bevestigend antwoord vinden wereldwijd brede aanhang bij mensenrechtenactivisten. De eerste groep argumenteert op basis van het recht op een eerlijk proces. Een schuldoordeel kan voor hen slechts over een persoon geveld worden wanneer deze de kans gekregen heeft zich te verdedigen, iets wat doorgaans niet het geval is wanneer een waarheidscommissie een schuldoordeel vel. Terwijl dit argument te begrijpen valt geldt hetzelfde voor de argumentatie van de tegenpartij. Voor hen omvat de volledige waarheid ook het noemen van namen, daar schuld steeds een verantwoordelijke heeft. Wanneer er dan duidelijk bewijs is dat een bepaald individu betrokken was bij de bestudeerde mensenrechtenschendingen dient de naam genoemd te worden, want *“naming names is part of the truth-telling process, and is especially important when the judicial system does not function well enough to expect trials.”¹⁵⁷* Internationaal vinden beide argumenten min of meer gelijke aanhang wat maakt dat geen van beiden zich ontwikkeld heeft tot een te volgen model. In de praktijk blijkt er echter nog een tussenliggende grijze zone te bestaan waar de commissie de namen van de beschuldigde personen niet publiek maakt, maar, zoals in Chili en Haïti gebeurd is, wel doorspeelt aan bijvoorbeeld de president die deze namen dan gebruikt om promoties en dergelijke tegen te houden. Die grijze zone is echter niet aanwezig bij een van de behandelde commissies waardoor de namen simpelweg wel of niet genoemd worden. Ook hier staat het TSSAHAP alleen, daar dit panel als enige geen personen met de vinger wijst in haar rapport. De positie van het TSSAHAP moet echter genuanceerd worden door het korte tijdsverschil tussen de feiten en het rapport in rekening te brengen. Door enkel nog maar vast te stellen wat er fout liep was het niet moeilijk te achterhalen welke personen, zonder bij naam genoemd te worden, daarbij in het vizier kwamen. In de vier andere cases zijn zonder problemen steevast de namen genoemd die door de commissies verantwoordelijk geacht werden. Voor zover te achterhalen viel zijn er ook geen sporen van noemenswaardig protest tegen die beslissing te vinden. Het noemen van namen – sheriff Walker en gouverneur Hardee door het FSUS comité, alle lei-

¹⁵⁶ US DHEW – PHS, op. cit., p. 43.

¹⁵⁷ P.B. Hayner, op. cit., p. 121.

dinggeveden in Tulsa (sheriff McCullough, burgemeester Evans, ...) en de redactie van de *Tulsa Tribune* door de OCSTRR, het GPD (Det. Cooper, Lt. Daughtry, ...), de KKK leden (Virgil Griffin, Eddie Dawson, ...) en bepaalde WVO/CWP leden (Nelson Johnson) door de GTRC en de Democratische elite (Kol. Alfred Moore Waddell op kop) door de WRRC – had echter minder gevolgen daar de verantwoordelijken meestal reeds een natuurlijke dood gestorven waren.

Het noemen van namen en vaststellen van de schuld was voor een van de vier resterende commissies reeds voldoende om haar taak te beëindigen. Van het FSUS werd immers niet vereist meer te doen dan het bepalen van het historische verloop begin 1923. De fricties die dit geeft met het tweede luik van Borer's definitie werden hoger reeds uiteen gezet en gezien dit comité ruimschoots gelegitimeerd wordt door de criteria die Hayner hanteert (cf. supra) brengt het gebrek aan concrete aanbevelingen de positie van het FSUS comité in deze paper niet in gevaar. Gezien het mandaat geen concrete aanbevelingen vroeg heeft dit comité haar taak dan ook vervuld. Toch zou het verkeerd zijn te veronderstellen dat het niet maken van concrete aanbevelingen geen gevolgen teweeg gebracht heeft (cf. infra). De OCSTRR, de GTRC en de WRRC krijgen echter wel de opdracht aanbevelingen uit te schrijven en doen dit ook. Opmerkelijk is dat de GTRC en WRRC beduidend veel aanbevelingen maken terwijl de OCSTRR het aantal op vijf houdt. Kwaliteit laat zich echter niet uitdrukken in kwantiteit, en deze vijf aanbevelingen zijn dan ook doelgericht:

“(1) Direct payment of reparations to survivors of the Tulsa Race Riot; (2) Direct payment of reparations to descendants of the survivors of the Tulsa Race Riot; (3) A scholarship fund available to students affected by the Tulsa Race Riot; (4) Establishment of an economic development enterprise zone in the historic area of the Greenwood District [and] (5) A memorial inclusive of the reburial of any human remains found in the search for unmarked graves of riot victims.”¹⁵⁸

Hiermee zag de commissie haar taak volbracht want *“the report tells the story, let justice point the finger and begin the reconciliation.”¹⁵⁹* Het zou echter kort door de bocht zijn om op basis van dit citaat te veronderstellen dat de OCSTRR niet heeft bijgedragen tot verzoening. Die verzoening wordt echter niet op directe, maar wel op indirecte wijze bewerkstelligd. Deze laatste is tweërlei. Enerzijds houdt de OCSTRR de herinnering aan de gebeurtenis levend waarmee de samenleving bewust gemaakt wordt van het verleden – verzoening kan niet plaats vinden zonder een bewustzijn – en anderzijds vormen de vijf aanbevelingen een opzet voor het starten van een verzoeningsproces.

¹⁵⁸ Brief van de OCSTRR aan Gov. Frank Keating (State of Oklahoma). February 7, 2000.

Deze brief werd verstuurd als begeleiding bij het inleidend rapport zoals op 7 februari 2000 reeds klaar was. Hoewel de presentatie van het definitieve rapport nog een jaar op zich liet wachten zijn er geen indicaties dat deze aanbevelingen ook maar iets gewijzigd zijn.

¹⁵⁹ **OCSTRR of 1921**, *op. cit.*, p. VIII.

Die vijf aanbevelingen zijn, weliswaar uitgebreider, tevens gemaakt door de GTRC (bijlage 2) en, met uitzondering van de compensatie van rechtstreekse slachtoffers, de WRRC (bijlage 3). Dit alles maakt het mogelijk om vijf categorieën te onderscheiden binnen de vele diverse aanbevelingen. Ten eerste is er de financiële compensatie voor de verloren/vernietigde goederen en het persoonlijke leed. Afhankelijk van case wordt dit aanbevolen voor de slachtoffers en/of hun nabestaanden. Zowel het TSSAHAP, de OCSTRR, de GTRC en de WRRC maken deze aanbeveling rechtstreeks, maar ook het FSUS comité valt binnen deze categorie daar dit comité in het leven geroepen is, specifiek met het oog op een eventuele financiële compensatie voor de slachtoffers en nabestaanden. Ten tweede wordt er vanuit het verleden naar de toekomstige volwassenen gekeken. De pijlen worden dus volop gericht op de jeugd, en dit gebeurt zowel in Tulsa, Greensboro en Wilmington. De WRRC laat zich hier echter onderscheiden door niet te focussen op getroffen studenten, iets wat logisch lijkt gezien de verstreken tijdsperiode, terwijl de OCSTRR zich daarentegen specifiek focust op de rehabilitatie van op eender welke manier getroffen studenten door het ter beschikking stellen van beurzen. Ook de GTRC besteedt in haar aanbevelingen specifiek aandacht voor getroffen studenten, zij het ook op een andere wijze. De drie commissies maakten deze aanbevelingen allen hoogstwaarschijnlijk met het oog op het ook bij de jongere generatie levend houden van de historische gebeurtenissen om een herhaling te vermijden. Daartoe focussen de WRRC en de GTRC specifiek op het aanbevelen van een specifiek curriculum in het onderwijs en het is niet verkeerd te veronderstellen dat ook de door de OCSTRR aanbevolen beurzen aan dergelijk curriculum gekoppeld waren. Educatieve aanbevelingen zijn echter geen vereiste om op dit vlak effectief veranderingen te weeg te brengen, zo getuigt de Rosewood case verder. Een derde categorie betreft het economisch opwaarderen van de getroffen buurt. Enkel de OCSTRR en de WRRC maken hier melding van. Op zich hoeft dit niet te verbazen daar noch het experiment in Tuskegee, noch de confrontatie in Greensboro een materieel vernietigend effect teweeg brachten. Ondanks het trauma en de overlijdens ondervond de economie in geen van beide steden noemenswaardige gevolgen van de gebeurtenissen. In Greenwood echter verdween een heel stuk stad van de kaart en ook de gebeurtenissen in Wilmington lieten meerdere gebouwen in Brooklyn vernield achter. De zwaarst getroffen slachtoffers waren daarenboven stuk voor stuk Afro-Amerikaans wat hun kansen tot ondersteuning na de gebeurtenissen aanzienlijk kleiner maakten. Bovendien waren de meesten tevens arm. Dit gecombineerd gebrek aan kansen en geld maakte dat de getroffen districten na de gewelddadige confrontaties economisch nooit meer van de grond zijn geraakt. Mocht het FSUS comité tevens een lijst met aanbevelingen opgesteld hebben lijkt het onwaarschijnlijk dat dergelijke aanbeveling gemaakt zou zijn gezien de gebeurtenissen Rosewood vernietigden en er op het moment van onderzoek nagenoeg geen materiële resten waren die herinnerden aan het verleden. Een vierde categorie betreft het spreekwoordelijk activeren van de lokale gemeenschap. Dit is enkel terug te vinden bij beide

North Carolina commissies. Deze aanbevelingen houden onder meer het officieel erkennen van de gebeurtenissen en formele verontschuldigen in. Met deze aanbevelingen trachten de GTRC en de WRRRC meer dan de andere hier behandelde commissies en comités – het MTP nog steeds buiten beschouwing gelaten – verzoening op actieve wijze te bewerkstelligen. Hiermee lijken alleen deze cases de vijf taken te vervullen die Hayner voor waarheidscommissies opstelde (cf. supra, cf. infra). Een vijfde en laatste categorie betreft het visueel maken van het verleden: het oprichten van een gedenkteken. Waar de eerdere gesprekken over een gedenkteken in Tulsa leidden tot de initiatieven van Don Ross en Maxine Horner voor een waarheidscommissie neemt de OCSTRR deze eerdere gesprekken mee door zelf een gedenkteken aan te bevelen, een advies wat ook door de GTRC en WRRRC gegeven werd. Wederom getuigt de case van Rosewood dat echter ook zonder dergelijk direct advies een gelijkaardig resultaat kan bekomen worden.

Deze vijf categorieën getuigen van een zekere verscheidenheid tussen de soorten gemaakte aanbevelingen, maar geven tegelijk een bepaalde eenheid weer tussen de verschillende commissies. Hoewel niet alle door de commissies gemaakte aanbevelingen onder deze vijf categorieën te verdelen zijn en hoewel die vijf categorieën geen vast begrip zijn binnen de studie van waarheidscommissies laten zij, specifiek met deze cases, toe de toetsing aan Borer's definitie te vervolledigen. Eerder werd de definitie van Borer vooral gehanteerd wanneer die van Hayner niet voldoende steun bleek te bieden. Deze werkwijze is ook hier nog steeds te legitimeren daar Hayner's definitie vooral betrekking heeft op het zijn van een waarheidscommissie. Eens een commissie haar werkzaamheden echter afgerond heeft kan ook verder gekeken worden dan "*[the] body created in a postconflict situation to examine past atrocities.*"¹⁶⁰ Borer gaat immers verder dan het zijn van een commissie en beschouwt als opdracht "*[to] issue findings of responsibility, and make future-oriented recommendations designed to foster and consolidate democracy and a human rights culture.*"¹⁶¹ Intussen is duidelijk gebleken dat alle voltooide cases, al dan niet door het noemen van namen, de verantwoordelijkheid voor de gebeurtenissen ophelderden, en dat het TSSAHAP, de OCSTRR, de GTRC en de WRRRC daarenboven ook toekomstgerichte aanbevelingen maakten ter vrijwaring van democratie en mensenrechten. Het FSUS comité deed dit zoals eerder gezegd niet gezien het hele rapport als basis diende voor discussies betreffende schadevergoedingen in de Florida State Legislature.

¹⁶⁰ E. Brahm, *art. cit.*, p. 6.

¹⁶¹ E. Brahm, *art. cit.*, p. 6.

RESULTATEN & GEVOLGEN (2)

Hoewel niet elke commissie aanbevelingen maakte en niet alle gemaakte aanbevelingen in de praktijk omgezet werden kan wel gesteld worden dat geen van de cases echt zonder gevolg bleef. Toch is er een merkwaardig verschil tussen de verschillende cases, en dit op een weinig consequente manier. Zo valt ook hier niet onmiddellijk een verband op te stellen tussen de initiatiefnemer en de gevolgen in de praktijk, iets wat op het eerste zicht toch verwacht zou mogen worden bij de cases die een officieel mandaat genoten. Van deze drie cases, Rosewood even buiten beschouwing gelaten, slaagt alleen het TSSAHAP er in haar aanbevelingen in de praktijk te brengen. Hoewel ook de aanbevelingen van de WRRC breed gedragen worden verliep de implementatie ervan echter moeizaam, waardoor de uitvoering van de aanbevelingen niet het succesverhaal is wat het had kunnen zijn. Erger is het gesteld bij de OCSTRR – net als de WRRC opgestart door het staatsparlement – waar de aanbevelingen slechts in beperkte mate navolging kregen. Zo verhindert het gebrek aan politieke daadkracht tot vandaag het uitbetalen van de aanbevolen schadevergoedingen aan de slachtoffers en nabestaanden. De drie andere aanbevelingen – (3) *A scholarship fund available to students affected by the Tulsa Race Riot*; (4) *Establishment of an economic development enterprise zone in the historic area of the Greenwood District [and]* (5) *A memorial inclusive of the reburial of any human remains found in the search for unmarked graves of riot victims* – vonden echter wel gehoor door House Bill N°1178, beter gekend als de ‘1921 Tulsa Race Riot Reconciliation Act of 2001’. Deze wet, opnieuw ingediend door Don Ross en Maxine Horner, wijzigde titels 53 (Oklahoma Historical Societies and Associations),¹⁶² 70 (Schools)¹⁶³ en 74 (State Government)¹⁶⁴ van de statuten van de staat Oklahoma met betrekking tot de drie geciteerde aanbevelingen. De wet begint, net als bij de case van Wilmington het geval zal blijken, met het erkennen van de bevindingen van de OCSTRR. In section 2 wordt kort de officiële versie van de feiten erkend waarbij het de bedoeling van de Oklahoma Legislature was *“to freely acknowledge its moral responsibility on behalf of the state of Oklahoma and its citizens that no race of citizens in Oklahoma has the right or power to subordinate another race today or ever again.”*¹⁶⁵ Deze symbolische daad maakt dat de OCSTRR, ondanks het feit dat niet al haar aanbevelingen in de praktijk gevolg hebben gekregen, duidelijk bijgedragen heeft tot gerechtigheid en daarmee ook verzoening bewerkstelligd heeft, iets waarbij te verwijzen valt naar twee van de vijf taken die Hayner voor een waarheidscommissie vooropstelt. De daaropvolgende secties van de wet behelzen telkens een van de drie voornoemde aanbevelingen. Zo wordt er ten

¹⁶² Het betreft §4.13.

¹⁶³ Het betreft §2621, §2622, §2623, §2624, §2625, §2626.

¹⁶⁴ Het betreft §8000.1, §8201.1, §8201.2, §8203, §8205, §8221, §8222, §8223, §8224, §8225, §8226.

¹⁶⁵ State Legislature of Oklahoma [Session 2001], House Bill 1178.

eerste besloten tot het oprichten van het '1921 Tulsa Race Riot Memorial of Reconciliation Committee' waarmee grotendeels aan de vijfde aanbeveling tegemoet gekomen wordt. Deze wet voorziet in een budget van \$5,000,000 wat leidde tot de aanleg van een cultureel centrum en memoriaal voor de slachtoffers en nabestaanden.¹⁶⁶ Aanwijzingen dat, zoals aanbevolen, ook een herbegraving van de slachtoffers in het memoriaal geïntegreerd is zijn niet terug te vinden, dus het mag verondersteld worden dat dit deel van de aanbeveling dan ook niet in de praktijk omgezet is. De '1921 Tulsa Race Riot Reconciliation Act of 2001' gaf verder tevens gevolg aan achtereenvolgens de vierde en derde aanbeveling van de OCSTRR. Sections acht tot en met dertien voorzien in de oprichting van de Greenwood Area Redevelopment Authority (GARA) – aanbeveling (4). Deze GARA "is created in order to provide a method to facilitate the redevelopment of the Greenwood Area [...] [and] shall develop a long-term plan for the [economic] redevelopment of the Greenwood Area."¹⁶⁷ Hoewel de GARA niet onmiddellijk een puur economisch gerichte autoriteit is had deze toch tot doel het vernielde, en gedeeltelijk heropgebouwde, Greenwood district, niet alleen economisch, opnieuw te laten floreren. Hoewel de GARA daarbij toegelaten werd private fondsen te werven en giften te accepteren worden haar, althans niet door deze wet, geen fondsen ter beschikking gesteld door de staat voor het uitvoeren van haar werkzaamheden. Wat van deze werkzaamheden dan effectief in de praktijk is omgezet blijkt minder duidelijk. Onder meer de *Tulsa World* berichtte van de presentatie van een rapport in september 2003 waarin de GARA haar bevindingen naar voor bracht ten aanzien van de burgemeester van Tulsa, de Speaker of the House of Representatives en de President Pro Tempore van de senaat,¹⁶⁸ meer is echter niet geweten. Ten slotte richt de wet zich tot de beurzen en het onderwijs – aanbeveling (3). De oprichting van het Tulsa Reconciliation Education and Scholarship Program zou daarbij jaarlijks – te beginnen in 2002-2003 – niet minder dan driehonderd beurzen vrij maken. Zoals ook uit de wet zelf blijkt dienen de studenten die in aanmerking komen geen band te hebben met de gebeurtenissen in 1921, maar dienen die beurzen in relatie tot de Tulsa Race Riot vooral symbolisch beschouwd te worden om de herinnering aan de gruwel van toen levend te houden. Dat het uitkeren van studiebeurzen ten gevolge van deze wet ook effectief plaatsgevonden heeft getuigen statements van de Oklahoma State Regents for Higher Education.¹⁶⁹ Binnen deze sfeer van onderwijs blijvend dient ook opgemerkt te worden dat het inherent lijkt aan de wens de herinnering aan de Tulsa Race Riot levend te houden dat daarover dan ook voldoende informatie voorzien wordt aan de nieuwe generaties. Het officieel erkennen van de gebeurtenissen – en de

¹⁶⁶ Website The New York Times: <http://www.nytimes.com/2011/06/20/us/20tulsa.html?pagewanted=all&r=2&> (geraadpleegd 5/5/13) (A.G. **Sulzberger**, *As Survivors Dwindle, Tulsa Confronts Past*)

¹⁶⁷ State Legislature of Oklahoma [Session 2001], House Bill 1178.

¹⁶⁸ Website Tulsa World: http://www.tulsaworld.com/site/printerfriendlystory.aspx?articleid=030829_Ne_a14_green (geraadpleegd 7/5/13) (P.J. **Lassek**, *Greenwood group presents its own vision*)

¹⁶⁹ Website Oklahoma State Regents for Higher Education: <http://www.okhighered.org/news-center/tulsa-recon-scholars.shtml> (geraadpleegd 7/5/13)

schuld – door de Oklahoma State Legislature zou daarvoor een stimulans kunnen geweest zijn, maar, zoals *The New York Times* in 2011 nog berichtte bleef de Tulsa Race Riot onbekend in heel wat geschiedenisklassen doorheen de VS, en zelfs de introductie ervan in de publieke scholen in Tulsa zou nog tot het daaropvolgende schooljaar (2011-2012) op zich laten wachten.¹⁷⁰

Wat betreft het TSSAHAP moet worden herinnerd aan de drie afzonderlijke vragen. Van deze drie is het enkel nuttig de gevolgen van de laatste twee onder de loep te nemen. Bepalen of de studie gerechtvaardigd was en het afkeuren ervan op verschillende gronden hebben uiteraard een morele waarde, maar dragen geen verdere praktische gevolgen in zich. Anders is dit wel voor de tweede vraag – *Recommend whether the study should be continued at this point in time [25 oktober 1972], and if not, how it should be terminated in a way consistent with the rights and health needs of its remaining participants* – die resulteerde in een onmiddellijke stopzetting van het experiment, zoals aanbevolen door het TSSAHAP.¹⁷¹ Het stopzetten van deze studie, en het daarmee gepaard gaande erkennen van de morele fout, was echter niet het einde, maar het begin van een lange reeks gebeurtenissen die startte met het indienen van een class-action rechtszaak door de NAACP uit naam van de slachtoffers. Een rechterlijke uitspraak is er nooit gekomen daar de zaak buiten de rechtszaal geregeld werd met een schikking ter waarde van \$9,000,000, te verdelen onder de slachtoffers. Door tevens ook de nodige verzorging te voorzien in de vorm van gratis gezondheidszorg kwam het DHEW volledig toe aan een van de aanbevelingen gemaakt door het TSSAHAP.¹⁷² Waar de resultaten die volgden uit de tweede vraag redelijk snel vorm kregen hadden de gevolgen uit de derde vraag heel wat meer voeten in de aarde. Dit wil echter niet zeggen dat er veel tijd verloren is gegaan, maar gezien de politieke aanbevelingen in wetswijzigingen zouden resulteren diende het rapport en de daarbij horende discussies via het US Congress langs tal van commissies te passeren. De belangrijkste daarvan werd voorgezeten door US Senator Edward “Ted” Kennedy (D – MA) en brak haast de tanden stuk op het al dan niet oprichten van de aanbevolen NHIB.¹⁷³ De uit deze discussies voortkomende ‘National Research Act’ (officieel: Public Law 93-348) werd door president Nixon op 12 juli 1974 in wet getekend waarmee onder meer de National Commission for the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioral Research werd opgericht. Hoewel deze commissie als alternatief voor de aanbevolen NHIB moest dienen wekte deze enige frustratie op bij verschillende panelleden, vooral omdat deze commissie, in tegenstelling tot de aanbevolen NHIB, geen permanent

¹⁷⁰ Website The New York Times: <http://www.nytimes.com/2011/06/20/us/20tulsa.html?pagewanted=all&r=2&> (geraadpleegd 7/5/13) (A.G. **Sulzberger**, *As Survivors Dwindle, Tulsa Confronts Past*)

¹⁷¹ Website Centers for Disease Control and Prevention: <http://www.cdc.gov/tuskegee/timeline.htm> (geraadpleegd 24/3/13)

¹⁷² Website NPR: <http://www.npr.org/programs/morning/features/2002/jul/tuskegee/> (geraadpleegd 24/3/13) (A. **Chadwick**, *Remembering Tuskegee*)

¹⁷³ R.C. **Fox** en J.P. **Swazey**, *Observing Bioethics*, New York (NY), Oxford University Press, 2008, p. 48.

orgaan was. Het mandaat voor het uitoefenen van de primaire taak – “*examining and making recommendations about the protection of human subjects in federally funded research*” – verliep immers na vier jaar. Na het verstrijken van deze vier jaar werden de zaken gelukkig niet te lang op hun beloop gelaten wat in 1980 leidde tot de President’s Commission for the Study of Ethical Problems in Medicine and Biomedical and Behavioral Research. Deze commissie bleef als opvolgend controleorgaan echter ook maar bestaan tot 1983, en na een lacune van vijftien werd dan de National Bioethics Advisory Commission opgericht, die in 2001 vervangen werd door de President’s Council on Bioethics.¹⁷⁴ Hoewel de taken doorheen de tijd licht geëvolueerd zijn is er sinds 1974 quasi permanent – in de vijftienjarige lacune werden de taken verdeeld onder verschillende kleinere departementen en commissies – een toezichhoudend orgaan geweest, in de geest van de aanbevolen NHIB, waarmee gesteld kan worden dat ook deze aanbeveling op succesvolle wijze in de praktijk is omgezet. Meer dus dan de case van Tulsa illustreren de gevolgen van het syfilis experiment een vervulling van de aanbevelingen. In de reeks van gevolgen was een symbolisch hoogtepunt uit 1997 echter niet aanbevolen. Op 16 mei datzelfde jaar verontschuldigde president Clinton zich namens de natie:

*“What was done cannot be undone, but we can end the silence. We can stop turning our heads away. We can look you in the eye, and finally say, on behalf of the American people, what the United States government did was shameful and I am sorry. Today all we can do is apologize, but you have the power, only you have the power to forgive.”*¹⁷⁵

Hoewel het TSSAHAP het niet aanbevolen had en vijf presidenten de verontschuldigen niet over hun lippen kregen zette Clinton eindelijk de finale stap naar verzoening, waarmee hij de vijfde taak – bewerkstelligen van verzoening (Hayner, cf. supra, cf. infra) – van het TSSAHAP voltooide.

Iets minder voldaan waren de aanbevelingen van de WRRRC, niet dat het echter aan ambitie ontbrak. Net zoals in Oklahoma het geval was zijn de uitgevoerde aanbevelingen allemaal in de praktijk gebracht door wetten op staatsniveau. De belangrijkste wet is daarbij zonder twijfel Senate Joint Resolution N°1572 die de volledige bevindingen van het Wilmington Race Riot Report erkent:

“The General Assembly of North Carolina acknowledges the 1898 Wilmington Race Riot Commission’s findings and expresses profound regret that violence, intimidation, and force were used to replace a duly elected local government, that people lost their livelihoods and were

¹⁷⁴ Website Centers for Disease Control and Prevention: <http://www.cdc.gov/tuskegee/after.htm> (geraadpleegd 7/5/13)

¹⁷⁵ Website CNN: <http://www-cgi.cnn.com/ALLPOLITICS/1997/05/16/tuskegee.apology/> (geraadpleegd 7/5/13)

*forced to leave their homes, and that the government was unsuccessful in protecting its citizens during that time.*¹⁷⁶

De North Carolina General Assembly ging daarmee op 2 augustus 2007 akkoord met de schuldtoewijzingen die in het rapport vervat zaten, en maakte tevens de hele beschreven geschiedenis tot het officiële relaas over de coup in 1898. Deze resolutie werd gevolgd door een hele serie wetsvoorstellen, steevast getiteld: *“A bill to be entitled an act to [...], as recommended by the 1898 Wilmington Race Riot Commission”*. Elk van deze wetten diende stuk voor stuk om een van de vijftien aanbevelingen van de WRRRC (bijlage 3) in uitvoer te brengen. Tot op heden zijn er echter slechts acht van die wetten in de praktijk omgezet. Wat betreft de aanbevelingen onder ‘economic redevelopment’ kan enkel van aanbeveling (E) gesteld worden dat deze in de praktijk omgezet is. Personen die kwalificeerden als – onrechtstreeks – slachtoffer kregen bij datum van 1 juli 2007 nog twee jaar tijd om reeds verjaarde schadeclaims te brengen voor het overlijden, de verwondingen of het verlies van eigendom ten gevolge van de gebeurtenissen in 1898.¹⁷⁷ Andere aanbevelingen – (F) en (G) – laten echter tot vandaag wachten op hun implementatie. Beiden zijn, samen met aanbeveling (B), behandeld in House Bill N°752, die zich, tot op heden onaanvaardigd, bij het Committee on Rules, Calendar, and Operations of the House bevindt, en dit sinds 15 maart 2007.¹⁷⁸ Gezien de verstreken tijd lijkt het hoogst onwaarschijnlijk dat deze wet ooit nog goedgekeurd geraakt. Of de daarin vervatte aanbevelingen dan ooit nog in praktijk omgezet worden hangt af van toekomstige parlementen die de mogelijkheid hebben een gelijkaardige wet opnieuw in te dienen. Ook wat betreft de ‘education’ aanbevelingen dient vermeld dat niet alle aanbevelingen in de praktijk zijn omgezet. Aanbevelingen (H) en (J) blijven tot op heden onvervuld, maar middels House Bills N° 753 (New Hanover) en 2291 (New Hanover en Pender) werd voorzien in een begeleidings- en mentorprogramma voor risicojongeren in de voornoemde counties. Dit voor de schooljaren 2008-2009 en 2009-2010, waarbij, per schooljaar, per wet de som van \$100,000 vrijgemaakt werd om risicojongeren te begeleiden.¹⁷⁹ House Bills N°2219 en 755 voorzagen verder in een aangepast curriculum, respectievelijk de aanbevelen documentaire over de feiten. Hiermee is achtereenvolgens aan aanbeveling (L), (I) en (K) voldaan. Ook aan de aanbevelingen wat betreft de herdenking is voldaan. House Bills N°636 (\$85,000), 823 (2x \$50,000) en 754 (\$10,000) voorzien in de uitvoer van de respectievelijke aanbevelingen (M), (N) en (O).

¹⁷⁶ General Assembly of North Carolina [Session 2007], Senate Joint Resolution 1572.

¹⁷⁷ General Assembly of North Carolina [Session 2007], House Bill 637.

¹⁷⁸ Website North Carolina General Assembly: <http://ncga.state.nc.us/gascripts/BillLookup/BillLookup.pl?Session=2007&BillID=H752> (geraadpleegd 7/5/13)

¹⁷⁹ General Assembly of North Carolina [Session 2007], House Bills 753 & 2291.

Kort deze drie cases beschouwend kan gesteld worden dat, wat betreft de mate van resultaten, de WRRC tussen het TSSAHAP en de OCSTRR geplaatst moet worden. Het is immers zo dat, hoewel de intentie er was, niet alle aanbevelingen van de WRRC in uitvoer zijn gebracht, waardoor de vergelijking tussen de WRRC en de OCSTRR niet ver weg is. Toch kan, mijns inziens, gesteld worden dat de North Carolina General Assembly een beter traject gereden heeft dan de Oklahoma State Legislature. Ook in Tulsa zijn er zowel aanbevelingen vervuld als nagelaten, maar enkel daar loopt het onderscheid langs financiële lijnen. De vermoedelijke oorzaak ligt daarbij in de parlementaire betrokkenheid bij beide cases. Hoewel de OCSTRR en de WRRC beiden opgericht zijn door hun staatsparlement leek Oklahoma City minder betrokken bij Tulsa dan Raleigh (NC) was bij Wilmington. Hoewel die indruk ten dele gevoelsmatig gegroeid is tijdens het voeren van dit onderzoek zijn er toch twee indicaties die deze hypothese eventueel kunnen onderbouwen. Enerzijds zijn er de sponsors van de wetten. Afgaande op die namen lijkt het alsof Don Ross en Maxine Horner de enige verkozenen in Oklahoma City waren die zich de gebeurtenissen in Tulsa en het traject van de OCSTRR aantrokken. Andere namen worden immers niet vermeld op wetten en brieven, noch in het rapport zelf. Geheel anders is het echter in Raleigh. Hoewel verschillende namen meermaals opduiken is het niet moeilijk een twintig verschillende verkozenen te zoeken die op een of andere manier bijgedragen hebben aan het rapport of het wetgevingsproces in 2007 om de bevindingen van het rapport in de praktijk te brengen. Anderzijds zijn er de wetten zelf, en dan meerbepaald hun financiële kostenplaatje. Waar voor Wilmington zonder problemen voldoende geld kon vrijgemaakt worden om de verschillende aanbevelingen te financieren wordt voor Tulsa de vinger op de knip gehouden. Er kan geargumenteed worden dat de Oklahoma State Legislature wel \$5,000,000 vrij maakte voor de aanleg van een memoriaal, annex park, ter herinnering van de gebeurtenissen, maar in geen van de andere cases kreeg het uitbetalen van aanbevolen reparaties met zoveel tegenstand te maken. Noch het oprichten van een Tulsa Reparations Coalition, noch het aanspannen van een rechtszaak haalden iets uit. En net door het voeren van, voornamelijk Republikeinse, oppositie wordt de waarde van de gesproken excuses ten dele uitgehold.

De cases van Tuskegee, Tulsa en Wilmington zijn doelbewust als eerste afzonderlijk behandeld gezien zij zowel een officieel mandaat hebben, iets wat de GTRC ontbreekt, en een serie aanbevelingen op papier zetten, iets wat het FSUS dan weer niet gedaan heeft. Dat ook hier het MTP niet uitvoerig behandeld wordt is vanwege dezelfde reden zoals hoger vermeld en behoeft dus geen verdere argumentatie. Daar van deze twee cases de GTRC de enige is die tevens ook aanbevelingen gemaakt heeft wordt deze eerst behandeld. In het opzicht van de gevolgen kan het FSUS comité ietwat als een buitenbeentje bekeken worden waardoor het als laatste case dit hoofdstuk zal afronden. De GTRC laat zich echter ook opmerken als bijzonder. Niet zozeer door

het gebrek aan aanbevelingen, en evenmin door een gebrek aan resultaten, maar wel door een zekere inconsequentie tussen beiden. Eenvoudiger gesteld: er zijn verschillende waarneembare gevolgen niet aanbevolen door de GTRC, terwijl een groot aantal aanbevelingen in de praktijk geen navolging hebben gekregen. Dit laatste valt zonder meer uit te leggen door te wijzen op het gebrek aan een officieel mandaat, al hoeft dergelijk mandaat daar voor niet als garantie te worden beschouwd (cf. Tulsa). Van alle aanbevelingen die de GTRC op gemotiveerde wijze gemaakt heeft (bijlage 2) kunnen al diegene waar statelijke wetgeving voor nodig is zonder meer geschrapt worden. Zo ondersteunend als de North Carolina General Assembly was bij de WRRC, zo afwezig is ze hier. De houding van het stadsbestuur van Greensboro was bovendien niet veel beter. Op zich hoefde dit ook weer niet te verbazen gezien de gemeenteraad zich in 2004 reeds uitsprak tegen de GTRC. Tot frustratie van een van de drie gemeenteraadsleden die voorstonden, T. Dianne Bellamy-Small (D), schonk de meerderheid van de gemeenteraad ook nadat de GTRC haar werkzaamheden had afgerond weinig tot geen aandacht aan de gebeurtenissen uit 1979:

“Many council people were removed from November 3rd. It didn’t seem to have an impact. Some were at the beach. Folks don’t feel a connection to this, but they don’t feel a connection to many things that happen to poor people. A lot of leadership have never been there so when it comes to advocating for change, they don’t understand.”¹⁸⁰

Nog geen half jaar later [maart 2007] zou de gemeenteraad het rapport geheel van tafel vegen door een voorstel weg te stemmen dat *“proposed that the board should ‘seriously consider’ the recommendations of the TRC.”*¹⁸¹ Hoewel het uitsluiten van officiële regelgeving zonder twijfel een slag voor de slachtoffers en nabestaanden moet zijn geweest betekent dit niet dat er geen resultaten kwamen. Evenmin betekent dit dat de GTRC als waarheidscommissie gefaald heeft. Het is immers onmogelijk om voorbij te gaan aan de constatacie dat de GTRC ‘waarheid’ heeft gevonden. Door een minutieus onderzoek, en met steun van het ICTJ, kwam de GTRC tot een zeer gedetailleerd relaas van de gebeurtenissen op 3 november 1979 wat de slachtoffers en nabestaanden toch een zeker rechtvaardigheidsgevoel verschafte. Het is goed mogelijk dat de GTRC de koele schouder van het stadsbestuur reeds op voorhand aanvoelde en daarom besloot zelf toch enige navolging voor haar rapport te garanderen. Naast het waarheidsvinden wou de GTRC immers ook bijdragen tot gerechtigheid waartoe zij de bedoeling had dat haar *“findings [...] will serve as the basis for a six- to twelve-month community discussion that will constructively*

¹⁸⁰ L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 141.

Uitspraak van T. Dianne Bellamy-Small op 3/12/6, een van de discussierondes na de presentatie van het rapport (cf. infra).

¹⁸¹ Website Justice In Perspective: <http://www.justiceinperspective.org.za/north-america/united-states/the-greensboro-truth-commission.html> (geraadpleegd 7/5/13) (*United States: The Greensboro Truth Commission*)

*engage the confusion, division, and bitter feelings related to that event and hopefully lead to greater reconciliation and to proposals of restorative justice.*¹⁸² Hoewel dit niet in het officiële lijstje met aanbevelingen stond is dit nagenoeg de enige aanbeveling waarvan met zekerheid gezegd kan worden dat die vervuld is. Echter, van de circa zeventig kandidaat organisaties die zich hadden opgegeven om dergelijke *community discussions* te organiseren kwam niet elke organisatie haar belofte na, maar toch werden kort na de presentatie van het rapport heel wat samenkomsten georganiseerd om de inhoud van het rapport te bediscussiëren, uiteraard in relatie tot de lokale samenleving en persoonlijke sfeer van elk participerend individu. Deelnemers van de debatten die georganiseerd werden door onder meer lokale congregaties, universiteitscursussen, anti-racismeverenigingen en officiële stedelijke organisaties – daarvoor werd klaarblijkelijk wel medewerking verleend – waren stuk voor stuk enthousiast over het werk van de commissie en het effect daarvan op verzoening en gemeenschapsheling.¹⁸³ Een van de enthousiaste participanten was voormalig burgemeester Yvonne Johnson (D). Hoewel zij haar tweejarig mandaat als burgemeester van Greensboro pas op nam in december 2007, en dus nadat de gemeenteraad, waarin zij toen zetelde als gewoon lid, in maart datzelfde jaar het voorstel de bevindingen van de GTRC in overweging te nemen wegstemde, voerde zij zelf geen noemenswaardig beleid om de bevindingen van de GTRC in de praktijk om te zetten. De reden daartoe is eerder onduidelijk en minstens opmerkelijk te noemen daar Johnson op 30 september 2005 vrijwillig voor de GTRC getuigde en tevens een van de drie gemeenteraadsleden was die voor officiële erkenning van de GTRC stemde. Waarom zij als burgemeester geen beleid gevoerd heeft wat effectiever was ten aanzien van de aanbevelingen van de GTRC kan hier, wegens gebrek aan indicatief bronnenmateriaal, helaas niet beantwoord worden. Toch is het belangrijk deze bedenking in het achterhoofd te houden bij het opmaken van de balans die moet bepalen of de GTRC succesvol was als waarheidscommissie. De GTRC was echter niet de enige organisatie die verdere ontwikkelingen stimuleerde na de presentatie van het rapport. Tot de belangrijkste groepen behoren het GTCRP wat mee de conferenties organiseerde, het ICTJ wat de erfenis van de GTRC in andere waarheidscommissies in de VS, waaronder het MTP, integreerde, en het BCC, wat samen met het ICTJ enkele maanden na de presentatie van het rapport een conferentie organiseerde met vertegenwoordigers van waarheidscommissies wereldwijd. Het rapport daarvan – het eerder rapport van Magarrell en Gutierrez: *Lessons in truth-seeking: international experiences informing United States Initiatives* – beoogt daarbij een verslag te zijn wat de verschillen en gelijkenissen tussen de diverse aanwezige waarheidscommissies wil weergeven en waarbij de geciteerde discussies moeten dienen om toekomstige waarheidscommissies een houvast te bieden. Gezien deze con-

¹⁸² L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 138.

¹⁸³ L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 141 – 143.

ferentie rechtstreeks voortkwam – zo blijkt ook uit de drieledige doelstelling:¹⁸⁴ (1) *Assess the Greensboro experience and consider the challenges ahead for the community's efforts to deal with the past;* (2) *Discuss best practices and lessons learned about truth commissions [...];* (3) *Reflect on the need for, and explore the potential of, truth commissions for other communities and issues in the United States* – uit de presentatie van het rapport van de GTRC kan dit, samen met de *community meetings* als belangrijkste gevolg van de GTRC beschouwd worden. De bevindingen van die conferentie hebben, dankzij het ICTJ, ook op hun beurt weer navolging gekregen. De ervaring opgedaan in Greensboro werd gedeeld met het MTP, de Maine Wabanaki TRC, en de Michigan Roundtable for Diversity and Inclusion.¹⁸⁵ Of dit een verschil gemaakt heeft, en indien zo, op welke manier valt nu echter nog niet te beantwoorden. Daar die drie cases nog volop in ontwikkeling zijn kunnen dergelijke vragen pas in een toekomstig onderzoek beantwoord worden.

Hoewel de vier voorafgaande cases opnieuw grotendeels case per case zijn behandeld is het verband tussen de aanbevelingen en de resultaten steeds duidelijk gebleken. Soortgelijke denk-oefening moet bij de vijfde case, het FSUS comité naar de gebeurtenissen in Rosewood, niet opnieuw gemaakt worden gezien het heel simpel is: er zijn geen aanbevelingen gevraagd, en dus zijn er geen gemaakt. De hier gevolgde denkpijpe is echter heel wat complexer, want, ondanks het gebrek aan aanbevelingen, is er geen gebrek aan gevolgen. De vermoedelijk belangrijkste, maar tevens weinig verifieerbare oorzaak, is daarbij te vinden in het morele besef van lokale machthebbers en parlementairen. Alvorens onmiddellijk over te gaan naar deze 'spontane' gevolgen mag niet aan de essentie voorbij gegaan worden. De Florida State Legislature gaf immers opdracht tot het samenstellen van het FSUS comité ten gevolge van de schadeclaim die door Steve Hanlon voor het parlement gebracht werd. Na het presenteren van het rapport kwamen De Grandy en Lawson met Hanlon een schadeclaim van \$7,200,000 overeen, te verdelen over alle slachtoffers en nabestaanden. Hoewel oorspronkelijk sprake was van \$26,000,000 vonden De Grandy en Lawson dit niet te verdedigen voor het parlement.¹⁸⁶ De claim van \$7,200,000 werd in House Resolution N°591 gegoten die, in tegenstelling tot House Resolution N°813 van het jaar ervoor wel behandeld werd. Schadevergoedingen ingediend bij de Florida State Legislature worden, indien ontvankelijk, behandeld door de special master – Richard Hixson – die na het indienen van House Resolution N°591 tussen 4 maart en 18 maart 1994 hoorzittingen organiseerde om te achterhalen of de schadeclaim gerechtvaardigd was. Gezien de gebeurtenissen dateren uit 1923 was het al snel duidelijk dat de verjaring ervan de juridische grond voor een schadevergoeding weghaalde. Daartegenover stond echter dat er geen bepalingen waren die de

¹⁸⁴ L. Magarrell en B. Gutierrez, *op. cit.*, p. 1.

¹⁸⁵ Website ICTJ: <http://www.ictj.org/our-work/regions-and-countries/usa-greensboro-nc> (geraadpleegd 7/5/13)

¹⁸⁶ C.P. Henry, *op. cit.*, p. 77.

Florida State Legislature verhinderden alsnog een schadevergoeding uit te betalen want, aldus Hixson, “*claim bill proceedings [...] address the moral obligations of the state,*”¹⁸⁷ en dus zou, op morele basis, een schadevergoeding uitbetaald kunnen worden. Via het zoeken van precedent-rechtspraak wist Hixson ook het laatste obstakel – §11.065 (1) van de statuten van de staat Florida wat de schadevergoedingen tegen de staat verhindert eens de tijdspanne van vier jaar verstreken is – te overwinnen en, mits vier amendementen (bijlage 4) en een terugbrengen van de schadevergoeding tot \$2,100,000 gaf hij zijn nodige fiat om de schadevergoeding uit te keren. Na woelige debatten bleven de vier amendementen overeind en werd House Resolution N°591 op 5 april 1994 in wet getekend door gouverneur Chiles.¹⁸⁸ Gezien een meerderheid de voorgestelde schadevergoeding zonder al te veel protest goedkeurde komt uiteraard de vraag naar boven of het FSUS comité daar wel een belangrijke rol in gespeeld heeft, of het wel nodig was om zich tot middelen van transitional justice te wenden om een schadevergoeding te verkrijgen. Het antwoord kan niet duidelijker zijn: “*The historians’ report was decisive. Without it the bill would never have passed.*”¹⁸⁹ Deze uitspraak is afkomstig van Miguel De Grandy en niet, zoals verwacht kan worden, van een van de panelleden, al schuwen ook zij dergelijke boutades niet.¹⁹⁰ Het belang dat een, in deze context, prominent parlamentslid aan het FSUS rapport geeft, gecombineerd met het feit dat Special Master Hixson enkel door middel van een aantal precedentes, gecombineerd met het FSUS rapport, er in slaagde de juridische obstakels die een schadevergoeding verhinderden te omzeilen, getuigt van de vitale rol die het FSUS comité, en zeker haar rapport, gespeeld heeft in dit hele proces wat uiteindelijk tot een schadevergoeding leidde. Hoewel deze schadevergoeding het belangrijkste resultaat was, en tevens de enige reden waarom het FSUS comité belast met het onderzoek naar de gebeurtenissen in Rosewood in het leven geroepen werd, is het niet fout te veronderstellen dat er meer resultaten waarneembaar zijn. Een eerste groep van die resultaten vloeit voort uit de vier door Hixson aanbevolen amendementen. Waar het eerste een intern onderzoek betreft en de twee volgende gedekt worden door de uitgekeerde \$2,100,000 is de vierde aanbeveling – studiebeurzen – het waard even afzonderlijk onder de loep te worden genomen. Net zoals de schadevergoeding betreft het immers het uitkeren van een financiële som waarvan de gevolgen in de praktijk duidelijk te merken zijn. Echter, in tegenstelling tot de uitgekeerde schadevergoedingen betreft het garanderen van studiebeurzen een gevolg op lange termijn. Hoewel niet aanbevolen door de het FSUS comité leidde dit vierde amendement tot de creatie van het Rosewood Family Scholarship Program – vandaag

¹⁸⁷ Special Master’s Final Report. *Rosewood Victims vs. State Of Florida: “This is an equitable claim seeking \$7.2 million for damages resulting from the 1923 destruction of Rosewood, Florida”, 24/3/1994.*

¹⁸⁸ R.T. **Dye**, *art. cit.* p. 25.

¹⁸⁹ R.T. **Dye**, *art. cit.* p. 26.

¹⁹⁰ R.T. **Dye**, *art. cit.* p. 36.

terug te vinden in de statuten onder titel 48 (education), §1009.55¹⁹¹ – wat tot op heden voor ten hoogste vijftientig studenten per jaar een studiebeurs van maximaal \$4,000 ter beschikking stelt. Hoewel dit aantal merkkelijk lager ligt dan wat de Oklahoma State Legislature bepaalde (300) ten gevolge van de gebeurtenissen in Tulsa is hier echter wel de vereiste aanwezig dat de studenten een rechtstreekse band moeten hebben met de gebeurtenissen in Rosewood, 1923.¹⁹² Een tweede groep gevolgen zijn niet per se een rechtstreeks gevolg van het rapport, noch van de geamendeerde wet, maar toch valt enige verbondenheid met de bevindingen van het FSUS comité nooit volledig uit te sluiten. Zo ontstonden in 1994 en 1995 respectievelijk The Rosewood Forum en The Rosewood Heritage Foundation.¹⁹³ Beide organisaties ontstonden los van enige wet en afzonderlijk van elkaar. Toch houden zij zich beiden, op een andere manier weliswaar, bezig met de nagedachtenis van de gebeurtenissen in Rosewood, en dan specifiek naar studenten gericht. Waar de door de staat uitgekeerde studiebeurzen zich specifiek richten op de nabestaanden van de slachtoffers begin 1923 richtten deze organisaties zich beiden op een breder doelpubliek, met een educatieve drijfveer. Daarnaast waren beide organisaties “*central to the inclusion of Rosewood in state history texts and [both] have produced a variety of exhibitions and pedagogical materials for schools.*”¹⁹⁴ Hoewel geen van beide organisaties specifiek verwijst naar de bevindingen van het FSUS comité zijn beiden, vanwege hun prestatie, van cruciaal belang voor het in stand houden van de herinnering aan wat begin 1923 in Rosewood gebeurde. Ondanks het gebrek aan duidelijke linken met het FSUS comité – de ontstaansdata wijzen in die richting, al is dit niet hard te maken – zijn er geen indicaties die doen veronderstellen dat de bevindingen van het FSUS comité geen verband hielden met het ontstaan van beide organisaties, waardoor redelijkerwijs verondersteld kan worden dat beide organisaties een praktisch gevolg zijn van de bevindingen uit het FSUS rapport. Omwille van dezelfde reden kan ook de in 2002 opgerichte Real Rosewood Foundation (RRF) in dit lijstje geplaatst worden. Samen met het Florida Department of State richtte de RRF, in navolging van het verklaren van Rosewood als historische site door de staat Florida, een gedenkteken op langsheen State Road 24 in Rosewood. Dag op dag tien jaar nadat gouverneur Chiles met zijn handtekening de schadevergoeding goedkeurde werd door gouverneur Jeb Bush (R) het gedenkteken officieel ingehuldigd.¹⁹⁵

¹⁹¹ Website Florida State Legislature: http://www.leg.state.fl.us/statutes/index.cfm?App_mode=Display_Statute&Search_String=&URL=1000-1099/1009/Sections/1009.55.html (geraadpleegd 8/5/13)

¹⁹² Website Florida Student Scholarship & Grant Programs: <http://www.floridastudentfinancialaid.org/ssfad/factsheets/rosewood.htm> (geraadpleegd 8/5/13)

¹⁹³ L. Magarrell en B. Gutierrez, *op. cit.*, p. 19.

¹⁹⁴ L. Magarrell en B. Gutierrez, *op. cit.*, p. 19.

¹⁹⁵ Website The Gainesville Sun: <http://www.gainesville.com/article/20090122/NEWS/901220298?p=3&tc=pg&tc=ar> & http://www.rosewoodflorida.com/article_2/Gainesville_com%20%20The%20Gainesville%20Sun%20%20Gainesville,%20Fla.htm (beide geraadpleegd 8/5/13)

VIJF DOELSTELLINGEN

Alles samen beschouwd mag het blijken dat de ene case al wat meer navolging kende dan de andere. Toch heeft elke case zeker zijn effect gehad op de getroffen gemeenschap, of haar nabestaanden. Een occasionele tegenslag nagelaten, zoals bijvoorbeeld de houding van het stadsbestuur in Greensboro, bewerkstelligde elk van deze commissies een zeker helingsproces in de getroffen gemeenschap, ongeacht de aanwezigheid van een materiële tegemoetkoming. Alles bij elkaar genomen kan besloten worden dat de hier behandelde cases meer waren dan een moreel charmeoffensief, meer zelfs, elk van deze cases kan als effectief beschouwd worden wanneer het aankomt op de primaire taken van een waarheidscommissie zoals het reconstrueren van een correct historisch betoog, het werken met oog voor de slachtoffers en nabestaanden, het bijdragen tot gerechtigheid, het aanbevelen van veranderingen en het bewerkstelligen van verzoening. Deze vijf taken zijn als primair bestempeld door Hayner (cf. supra). Naast die vijf vooropgestelde taken hanteerde Hayner ook vijf criteria, in de vorm van de hier veelvuldig geciteerde definitie. Zoals eerder gesteld dienen die vijf criteria om het zijn van een waarheidscommissie te bepalen. Opmerkelijk genoeg neemt Hayner bij die vereiste slechts een doelstelling op: het produceren van een rapport na de werkzaamheden. Richtlijnen betreffende de invulling van dat rapport maakt Hayner in haar definitie niet, waardoor op basis van die vijf criteria dan wel gesteld kan worden of een bepaald orgaan een waarheidscommissie is, terwijl de vraag naar het succes van die commissie onbeantwoord blijft. Dit succes wordt, ironisch genoeg, in de meer beperkte definitie van Borer al gedeeltelijk behandeld – *issue findings of responsibility, and make future-oriented recommendations designed to foster and consolidate democracy and a human rights culture*.¹⁹⁶ Dat dit echter niet de twee enige maatstaven zijn om het inhoudelijk succes van een waarheidscommissie te bepalen blijkt uit de vijf taken die Hayner vooropgesteld heeft, en waarin de twee net geciteerde bepalingen van Borer vervat zitten.¹⁹⁷ Naast het toetsen aan de definities van zowel Hayner als Borer dienen ook de vijf taken of doelstellingen van Hayner in acht te worden genomen, te beginnen met de vraag of de waarheidscommissie een correct feitenonderzoek voerde, of zij er in geslaagd is een historische waarheid te reconstrueren. Het simpele antwoord zou zonder meer, voor elk van deze cases, ja zijn. Echter, dergelijk antwoord gaat voorbij aan de wel zeer subtiële vraag welke waarheid deze commissies in hun rapporten naar voor geschoven hebben. Elk van deze commissies stelde immers een rapport op betreffende historische feiten, en, voor geen van deze cases zijn er aanwijzingen gevonden dat de gepresenteerde waarheid op vermeldenswaardige wijze in vraag gesteld werd. Ook in de vakliteratuur zijn kritische vragen ten aanzien van de gevonden ‘waarheid’ allesbehalve alomtegenwoordig wat merk-

¹⁹⁶ E. Brahm, *art. cit.*, p. 6.

¹⁹⁷ P.B. Hayner, *op. cit.*, p. 20 – 23.

waardig is gezien waarheidscommissies zich toch in die grijze zone tussen rechter en historicus bevinden. Waarheidscommissies beginnen immers niet volstrekt onbevooroordeeld aan hun mandaat, en ook hier is dit niet anders. Het FSUS comité even buiten beschouwing gelaten vertrokken al deze commissies reeds met de wetenschap dat een bepaalde groep het slachtoffer was, en bijgevolg gaan deze commissies zich dan ook opwerpen als verdediger van dat slachtoffer. Het FSUS comité laat ik hier opzettelijk buiten beschouwing, maar niet omdat er geen duidelijk onderscheid te maken is tussen dader en slachtoffer. Ook voor de werkzaamheden was dit reeds geweten, getuige onder meer het artikel van Gary Moore in de *Floridian*. Het initiële opzet van de Florida State Legislature verschilde echter van dat van andere opdrachtgevers. De State Legislature had immers belang bij een zo objectief mogelijk rapport – vandaar dat de panelleden ook stuk voor stuk gerenommeerde historici waren – gezien vertrekken vanuit een bepaald dader-slachtofferperspectief de State Legislature immers automatisch tot het uitbetalen van een schadevergoeding zou gedwongen hebben. Objectieve bevindingen van een academisch comité kwamen zowel de voor- als tegenstanders van een schadevergoeding van pas. De eerste groep kon zich dan op harde argumenten baseren om de tweede te overtuigen, en vice versa. Dat de eerste groep enkel dankzij het gepresenteerde rapport een meerderheid wist te behalen getuigde Miguel De Grandy reeds.¹⁹⁸ Net omdat zowel voor- als tegenstanders baat hadden bij absolute neutraliteit kunnen de bevindingen van het FSUS comité als zeer objectief beschouwd worden. Het niet terugvinden van tegenstrijdige conclusies of opmerkingen in ander onderzoek of secundaire literatuur lijkt die objectiviteit enkel te bevestigen. Dergelijke zekerheid kan helaas niet behaald worden voor alle andere commissies, omdat waarheidscommissies steeds vertrekken vanuit een bepaalde interpretatie van hun mandaat.¹⁹⁹ Hoewel dit in Florida niet anders was kent geen van de andere cases een soortgelijke tweestrijd tussen enerzijds zij die de belangen van de slachtoffers vooropstellen, en anderzijds zij die de gebeurtenissen lijken te onderschatten. Het uitblijven van dergelijk conflict maakt ook dat de andere commissies zich meer dan het FSUS comité kunnen opwerpen als spreekbuis van de slachtoffers en nabestaanden. Daarnaast dient ook nog in acht te worden genomen dat elke commissie samengesteld is door mensen. Hoewel commissieleden zich zonder twijfel laten leiden door het objectiviteitsideaal en de wens het correcte historische verloop te reconstrueren is het eigen aan elk individu bepaalde prioriteiten te stellen en klemtonen te leggen. Al deze beschouwingen dienen echter niet te leiden tot een herziening van de conclusies van een van deze cases. Hoewel het niet per definitie fout is te veronderstellen dat externe beweegredenen de werking van een commissie in zekere zin gestuurd hebben – het is bijvoorbeeld mogelijk dat electorale belangen de uit Tulsa afkomstige Afro-Amerikanen Don Ross en Maxine Horner een ‘duwtje’ in de rug gegeven hebben – kan

¹⁹⁸ R.T. **Dye**, *art. cit.* p. 26.

¹⁹⁹ P.B. **Hayner**, *op. cit.*, p. 74.

met zekerheid gesteld worden dat de opgestelde historische relazen niet manifest fout zijn. Nuances zijn altijd vatbaar voor discussie, maar indien manifeste onwaarheden gerapporteerd waren zou dit, niet alleen binnen de academische wereld, maar ook onder slachtoffers en nabestaanden, een storm van reacties losgemaakt hebben. Het uitblijven van dergelijke reacties, gecombineerd met het feit dat ook secundaire onderzoeken dezelfde richting uit wijzen, doet veronderstellen dat elk van deze commissies ‘de waarheid’, voor zover die bestaat, gevonden heeft. Wat betreft de tweede doelstelling – het voltooiën van de werkzaamheden met oog voor de belangen van de slachtoffers en nabestaanden – is het antwoord kort en bondig daar dit slechts een recapitulatie betreft van eerder aangereikte bevindingen: met uitzondering van het TSSAHAP vervullen alle cases deze doelstelling. Waar het MTP bij de behandeling van de eerste doelstelling logischerwijs nog buiten beschouwing gelaten werd kan het MTP hier, weliswaar ten dele hypothetisch, wel meegerekend worden. Hoewel een mogelijke MTRC nog toekomstmuziek is blijkt de aandacht voor de individuele slachtoffers en nabestaanden onder meer uit de vijf regio’s – North, Delta/Jackson, Pine Belt, South Central en Gulf Coast – waarin de staat opgedeeld werd om de individuele verhalen te verzamelen.²⁰⁰

Een derde taak betreft het bijdragen tot gerechtigheid. Elke commissie hier doet dit, de methodes waarop verschillen echter gedeeltelijk. Het belangrijkste middel is zonder twijfel het verschaffen van een ‘officieel’ historisch verhaal – merk het duidelijk verband met de eerste doelstelling op – wat de feiten reconstrueert en daarmee automatisch de slachtoffers en nabestaanden een gerechtigheidsgevoel toekent, enkel nog maar door hun belevingen te erkennen. Daarbij komt het er voor elk van deze commissies op aan haar gezag te vestigen. Hoewel elk van de hier behandelde commissies dit ten dele ontleent aan haar mandaat heeft zij daarmee niet per se de hele gemeenschap op haar hand. Daarvoor is het belangrijk te kijken naar de manier waarop een commissie haar autoriteit vestigt. De waarde van de conclusies voor het gerechtigheidsgevoel van de slachtoffers en nabestaanden staat immers in verband met de erkenning die een waarheidscommissie geniet. Het staat immers elk individu vrij zijn of haar versie van de feiten naar voor te schuiven en daar conclusies uit te trekken, echter een gevoel van gerechtigheid voor de slachtoffers en nabestaanden wordt daarbij enkel gegenereerd wanneer die groep dat ook zo aanvoelt. Net daarom is het belangrijk dat een commissie als dusdanig erkend wordt omdat dit de legitimiteit van haar bevindingen kracht bij zet. Naast het mandaat dat de commissie in leven riep zijn ook de selectieprocedure van de commissie en de zelfreflectie op haar mandaat en methodologie hiervoor van belang. Net zoals hoger wordt ook hier de chronologische volgorde gehanteerd wat het TSSAHAP de eerste te beargumenteren case is. En argumentatie is nodig daar de gevolgde selectieprocedure van weinig belang is (cf. supra) voor het vestigen van een zekere

²⁰⁰ Website MTP: <http://www.mississippitruith.org/> (geraadpleegd 9/5/13)

autoriteit, en er niet over het mandaat gereflecteerd wordt. Echter, de eerder vastgestelde impuls – Jean Heller – brengt hier soelaas. In tegenstelling tot de hierna volgende cases betrof het syfilis experiment geen rellen of een gelijkaardige daad van geweld waarvan de precieze omstandigheden nog verder vastgesteld dienden te worden. Toen Jean Heller de stilte doorbrak werd de autoriteit van het nog niet ontstane panel reeds gevestigd daar ontkennen van de feiten niet mogelijk was, het hele onderzoek stond zwart op wit op papier. Net omdat Heller onmiddellijk van die informatie gebruik kon maken hoefde het TSSAHAP haar positie niet meer te duiden. Daarbij mag ook niet vergeten worden dat het TSSAHAP, meer dan enige andere case, als een soort van intern onderzoek binnen het DHEW moet worden beschouwd. Geheel anders zijn de zaken in Florida waar de specialisaties van de onderzoekers een doorslaggevend argument vormden voor het FSUS comite (cf. supra).²⁰¹ Hun specialisaties bepalen voor een zeer groot deel de waarde van de bevindingen. Verder blijft de vraag naar autoriteit van het FSUS comité helaas onbeantwoord daar de bijlage bij het rapport, waar dergelijke zaken een plaats hebben, zoals eerder gezegd, ontoegankelijk is. Toch kan het gebrek aan tegenspraak als duidelijke indicator beschouwd worden voor de correctheid van de bevindingen, waarmee dit comité dan bijgedragen heeft tot het creëren van gerechtigheid voor de slachtoffers. Dat het mandaat van dit comité teruggaat op een aantal overlevenden vertegenwoordigd door Steve Hanlon bevestigt dit alleen maar. Ook de OCSTRR biedt met haar bevindingen en conclusies gerechtigheid. Zoals eerder gezegd is het relaas van die commissie tot op heden correct bevonden, maar gezien een gebeurtenis uit 1921 noch in Tulsa, noch in Oklahoma City op veel steun kon rekenen – relatief gezien dan – was het ook voor de OCSTRR van belang haar positie te legitimeren, iets wat zij ook op afdoende wijze deed. Gerechtigheid begon hier met het selecteren van betrouwbare commissieleden. Deze waren afkomstig uit heel wat verschillende domeinen – zo konden heel wat uiteenlopende aspecten diepgaand worden behandeld – en werden op drie manieren aangeduid. Twee ervan, de directeurs van de Oklahoma Human Rights Commission en de Oklahoma Historical Society, zetelden van rechtswege. Een aanduiding die te begrijpen is vanwege hun positie. Zes andere leden werden benoemd door gouverneur Keating na voordracht van de Speaker of the House of Representatives (3) of van de President Pro Tempore van de senaat (3). Twee van hen waren politici en voormalige docenten geschiedenis: Abe Deutschendorf (D) en Robert Milacek (R). Twee van hen werden benoemd vanwege hun geografische band met Tulsa: T.D. “Pete” Churchwell wiens vader in het Greenwood district woonde en werkte in 1921, en Jim Lloyd, een advocaat woonachtig even ten noorden van Greenwood. De laatste twee commissieleden die door de gouverneur benoemd werden hadden een academische band met Tulsa: Currie Ballard en Jimmie White, beide historici. De laatste drie werden, zoals eerder gezegd, benoemd door burgemeester Susan Savage (D) van Tulsa zelf: Joe Burns zetelde als overlever van de gebeurte-

²⁰¹ R.T. **Dye**, *art. cit.* p. 28.

nissen, Eddie Faye Gates en Vivian Clark-Adams werden benoemd vanwege hun residentie in Tulsa en hun band met de gemeenschap.²⁰² Dit selectieproces, zoals ook voorzien in House Joint Resolution N°1035, werd in het rapport zelf nog eens uit de doeken gedaan om enerzijds te motiveren dat het mandaat gevolgd werd, maar anderzijds ook om vertrouwen te wekken bij de lezer. Door het integreren van een aantal tegenstrijdige groepen – overlevenden vs. personen zonder band met de gebeurtenissen, inwoners van Tulsa vs. buitenstaanders, Republikeinen vs. Democraten – en deze op verschillende manieren te laten benoemen wordt bij de lezer het gevoel van een evenwichtig opgebouwde commissie gewekt. Dit vertrouwen wordt verder aangescherpt in de daaropvolgende alinea's waarbij het uitbesteden aan externe experts gelegitimeerd wordt – dit om beter te voldoen aan de vragen in het mandaat en specifiek technisch inzicht te krijgen in aspecten waarvoor geen van de commissieleden als specialist gold.²⁰³ Het uit de doeken doen van de selectiecriteria is echter nog maar het begin van een reeks bladzijden waarop het mandaat nauwgezet ontleed wordt en waarbij de werking van de commissie steeds geëvalueerd wordt naar dat mandaat. Gezien dit echter de zelfreflectie van een commissie betreft lijkt een kritische blik nodig, hoewel geen inconsequenties of andere merkwaardigheden vervat zitten in dit deel van het rapport. Bovendien bestaan er ook geen externe indicaties die aan de betrouwbaarheid van de commissie doen twifelen, en daarom kan van de OCSTRR gezegd worden dat ook zij slaagde in Hayner's derde doelstelling: het bijdragen tot gerechtigheid. Op dit punt resten nog twee commissies en een project. Van zowel de GTRC als de WRRC kan hier reeds aangegeven worden dat beiden zonder problemen deze derde doelstelling halen. Het zou echter ongepast zijn ook hier niet even verder op in te gaan, daar de legitimatie van beide commissies niet eenvoudigweg voor zich spreekt. Een eerste bedenking is dat de GTRC van alle cases hier wel het minst legitimatie behoeft gezien het een *grassroots initiative* betreft. Echter, net vanwege dat *grassroots* element is een legitimatie op zijn plaats. Door de afwezigheid van officiële regulering en een initiatief van het GTCRP, bestaande uit een heel deel voormalig WVO/CWP leden, is twijfel van vooringenomenheid ten aanzien van de KKK en de Nazis nooit ver weg. Nog voor de commissie het levenslicht zag was hier reeds op geanticipeerd door het GTCRP via het mandaat wat in absolute onafhankelijkheid, ook ten aanzien van het GTCRP zelf, voorzag.²⁰⁴ De aansluitende selectieprocedure die gehanteerd werd om de commissieleden te bepalen getuigt tevens van een streven naar onafhankelijkheid. Door in de tussenstap van een selectiepanel te voorzien was de keuze van commissarissen niet op voorhand bepaald en kon het objectiviteitsideaal in stand worden gehouden. Dit selectiepanel bestond uit de kanseliers van de zes grote colleges en universiteiten in Greensboro (Bennett College, Greensboro College,

²⁰² OCSTRR of 1921, *op. cit.*, p. 2 – 3.

²⁰³ OCSTRR of 1921, *op. cit.*, p. 4.

²⁰⁴ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 16. [mandaat]

Greensboro Technical Community College, Guilford College, North Carolina Agricultural & Technical State University en University of North Carolina at Greensboro), de voorzitters van de studentenraden in diezelfde universiteiten, een vertegenwoordiger van de kamer van koophandel, afgevaardigden van het Greensboro Neighborhood Congress, de Greensboro Police Officer's Association, het GTCRP, de Guilford County Democratic Party, de Guilford County Republican Party, de Joodse Gemeenschap, de Moslimgemeenschap, de NAACP, de National Conference for Community and Justice, het Pulpit Forum, de Sons of Confederate Veterans and the Daughters of the Confederacy, de traditionele Protestantse, Katholieke en onafhankelijke kerken, de Triad Central Labor Council en de burgemeester van Greensboro. Dit selectiepanel is, mijns inziens een goede oplossing geweest om de spreekwoordelijke kerk in het midden te houden, en als dusdanig de objectieve autoriteit van de GTRC te vestigen. Voor elk van deze vertegenwoordigers viel er immers een argument te bepleiten waarom elk van hen in de commissie zou moeten zetelen. Zij werden samengebracht in een selectiepanel wat in consensus zeven commissieleden diende te selecteren, een stemming was echter toegestaan indien een consensus onhaalbaar leek. Drie maanden na installatie zou dit panel een beslissing moeten nemen en een commissie moeten samenstellen uit alle nominaties die aan het panel voorgedragen zijn. Zoals eerder gezegd was deze groep etnisch divers – drie blanken, drie Afro-Amerikanen en een Zuid Aziat – maar ook op sociaal-economisch vlak was die groep allesbehalve homogeen. Rev. Dr. Mark Sills was een geestelijke, Muktha Jost een universiteitsprofessor, Bob Peters een gepensioneerde advocaat, Barbara Walker een gepensioneerde vrijwilligster actief bij de Young Women's Christian Association (met een focus op vrouwenrechten en racisme), Pat Clark was directeur van de Fellowship of Reconciliation, Cynthia Brown, Democratish gemeenteraadslid in Durham (NC) en kandidaat voor de US Senate in 2002 en Angela Lawrence was sociaal werkster.²⁰⁵ Dit onderzoeksteam vestigde haar autoriteit verder door de eerder besproken samenwerking met het ICTJ, het interageren met andere commissies buiten de VS, en het zich in lijn plaatsen van voorgangers binnen de VS.²⁰⁶ Het verwijzen naar voorgaande, gekende en betrouwbaar gebleken commissies is uiteraard niet voor elke commissie weggelegd, maar blijkt wel degelijk een populair middel om de eigen autoriteit te vestigen. Niet enkel de GTRC doet dit, maar ook de OCSTRR, de WRRC en het MTP trachtten op die manier hun positie te verstevigen en vertrouwen in te boezemen.²⁰⁷ Indien er nog twijfel zou resten wordt ook dit laatste beetje weggenomen voor de lezer aan het eigenlijke rapport begint door een uitvoerige bespreking van de methodologie en het gehanteerde bronnenmateriaal. Eventuele zwakheden worden daarbij door de GTRC erkend en op voorhand

²⁰⁵ L. Magarrell en J. Wesley, *op. cit.*, p. 65.

²⁰⁶ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 11.

²⁰⁷ GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 13.

toegedekt.²⁰⁸ Een soortgelijk verhaal kan opgehangen worden aan de casus van Wilmington met dat verschil dat de selectieprocedure niet bepaald werd via een selectiepanel wat voortkwam uit een *grassroots* mandaat. De North Carolina General Assembly voorzag echter via ‘The Studies Act of 2000’ in een selectieprocedure. Net zoals voor de OCSTRR werd de benoeming van de commissieleden – hier dertien – verdeeld onder de verschillende machten. Commissieleden die van rechtswege zetelden komen hier echter niet voor. Drie commissieleden zouden benoemd worden door de President Pro Tempore van de senaat, drie door de Speaker of the House of Representatives, drie, waarvan een historicus, door de Gouverneur, twee door de burgemeester en gemeenteraad van Wilmington en twee door het bestuur van New Hanover County.²⁰⁹ Verdere voorwaarden werden niet opgelegd – al is het zo dat de parlementaire leiders enkel leden van hun eigen kamer konden benoemen – wat resulteerde in een commissie voorgezeten door Sen. Jordan (na zijn overlijden in 2002 werd die taak overgenomen door Sen. Julia Boseman (D – 9^e district, Wilmington)) en Rep. Wright. Het medevoorzitterschap werd aan historicus Irving Joyner toebedeeld. De overige tien commissieleden waren: Kever Clark, Lottie Clinton, Kenneth Davis, Ruth Haas, John H. Haley, Helyn R. Lofton, Harper Peterson, Lea Shepard, Chuck Stone en Alfred Thomas. Acht van hen waren woonachtig te Wilmington, de overige twee in de nabije omgeving. Verder valt over deze tien leden weinig informatie terug te vinden die hun betrouwbaarheid ondersteunt, maar indicaties die deze ondergraven zijn er evenmin. Bovendien wordt dit rapport als een van de voorbeelden genomen door de GTRC – deze presenteerde haar rapport vroeger, maar startte de werkzaamheden later – die, zoals net beargumenteerd, alle beschikbare middelen aangreep om haar autoriteit te vestigen en haar bevindingen een legitiem karakter te geven. Dat ook de WRRC in deze lijn past spreekt enkel in het voordeel van die commissie. Verder legitimeerde de WRRC haar eigen ‘waarheid’ – het gerapporteerde relaas en de eigen conclusies en bevindingen – in een voorwoord geschreven door hoofdonderzoekster – geen commissielid – LeRae Umfleet van het North Carolina Department of Cultural Resources (NCDRC), Office of Archives and History (OAH). Net zoals ook bij de OCSTRR en de GTRC gebeurde werd voor het eigenlijke rapport de methodologie en het bronnenmateriaal uiteengezet. Umfleet doet dit in haar voorwoord.²¹⁰ Daarin wordt tevens het belang van de hulp van het NCDRC, OAH uiteengezet en gelegitimeerd, net zoals bij de OCSTRR het geval was, waarom externen aangetrokken werden. Net zoals dit voor het onderzoek naar de rellen in Tulsa nodig was werden externen aangetrokken met oog op het vervullen van een aantal specifieke elementen uit het mandaat. Hier betrof het voornamelijk economische experts die, als autoriteit binnen hun vakgebied, de betrouwbaarheid van de economische conclusies en aanbevelingen een sterke

²⁰⁸ **GTRC**, *Final Report*, 25/5/2006, p. 27 – 36.

²⁰⁹ General Assembly of North Carolina [Session 1999], Senate Bill 787.

²¹⁰ **WRRC** [Research Branch, OAH, NCDRC]. *1898 Wilmington Race Riot Report*, 31/5/2006, p. I – V.

duw in de rug gaf. Ook hier is het weer niet mogelijk het MTP even uitgebreid als de voorgaande cases te behandelen. Toch zou het verkeerd zijn niet een paar woorden aan dit project te besteden. Daar het MTP nog in een ontwikkelingsfase zit – met oog op een potentiële MTRC – is het niet mogelijk te spreken van een reeds ontwikkelde methodologie, noch van vooraf bepaalde bronnencriteria of een specifieke selectieprocedure voor commissieleden om die commissie een zekere autoriteit te garanderen. Toch zijn er reeds een aantal indicaties die er op wijzen dat het MTP nu reeds bezig is met volop haar autoriteit te vestigen waardoor de latere conclusies en bevindingen van een potentiële MTRC meer kunnen betekenen op vlak van gerechtigheid. Zo werd in de startfase van het MTP naar de GTRC gekeken, en na enige tijd werden de manier van werken en de bevindingen van die commissie door het ICTJ met het MTP gedeeld.²¹¹ Of dit nu betekent dat ook een latere MTRC officiële ondersteuning van het ICTJ zal krijgen is op heden enkel voer voor speculatie. Toch valt een warm pleidooi te houden voor dergelijke ondersteuning, de positieve effecten voor de GTRC in acht genomen. Net zoals de GTRC ambieert ook het MTP officiële erkenning voor een latere commissie. Daar hierover tot op heden geen beslissing gevallen is blijven alle mogelijkheden nog open. Officiële erkenning valt, net als ondersteuning door het ICTJ, warm aan te bevelen. Zoals reeds gezien bij de GTRC is officiële erkenning niet nodig om als waarheidscommissie gepercipieerd te worden en, zoals hierna duidelijk zal worden, is dergelijke erkenning ook niet nodig voor een commissie om Hayner's vijf doelstellingen te halen. Echter, hoger is reeds gebleken dat een officieel erkende en ondersteunde commissie meer effectieve resultaten kan voorleggen waar nagenoeg alle aanbevelingen van de GTRC, als niet officieel erkende commissie, tot op heden dode letter zijn gebleven.

Uiteraard kan deze derde taak verder gaan door de aanbeveling van maatschappelijke veranderingen en beleidswijzigingen, wat meteen een vierde doelstelling voor een waarheidscommissie vormt. Dit dient een commissie te doen via haar rapport, zoals reeds door de definiërende criteria vereist wordt. De mate waarin die aanbevelingen dan ook in de praktijk gevolg krijgen ligt grotendeels buiten de invloed van de waarheidscommissie zelf, en, zoals de cases van Tulsa en Greensboro illustreren, is ten dele afhankelijk van politieke daadkracht. Gezien de aanbevelingen voor elke case reeds in het voorgaande hoofdstuk besproken werden dienen deze hier niet opnieuw uiteengezet te worden. Met uitzondering van het FSUS comité – het MTP dient hier logischerwijs ook buiten beschouwing te worden gelaten – maken alle commissies een serie aanbevelingen, zoals hen dat ook opgedragen was via hun mandaat. Zowel het TSSAHAP, de OCSTRR, de GTRC en de WRRC voltooien Hayner's vierde taak dus op een succesvolle wijze. Ten slotte rest nog een mooie, maar weinig evidente doelstelling: het bewerkstelligen van verzo-

²¹¹ Website ICTJ: <http://www.ictj.org/our-work/regions-and-countries/usa-greensboro-nc> (geraadpleegd 10/5/13)

ning. Deze taak is zonder twijfel de meest gecompliceerde van Hayner's vijf vooropgestelde doelstellingen, en dit vanwege twee redenen. Ten eerste is het niet mogelijk om een verband tussen de werkzaamheden van een waarheidscommissie en een proces van verzoening voldoende hard te maken. Uiteraard zullen er altijd initiatieven zijn die, zoals de discussierondes in Greensboro, rechtstreeks teruggaan op de werkzaamheden van een commissie. Echter, verzoening heeft tijd nodig, en zelfs nadat de betrokken partijen met elkaar in discussie getreden zijn, zelfs nadat er eventueel excuses zijn overgemaakt of alle aanbevelingen van de commissie in de praktijk gebracht zijn kan verzoening een onhaalbaar objectief blijven. Dit raakt meteen aan de tweede reden, met name het ontbreken van een standaardformule om verzoening te bereiken. Waar het antwoord op de vraag of aan elk van de eerste vier doelstellingen voldaan is zich nog simpel laat uitdrukken door een ja of een neen liggen de zaken hier heel wat gecompliceerder. Zoals eerder aangehaald kan een waarheidscommissie deze taak niet alleen volbrengen, meer zelfs, ze kan enkel de aanzet geven, want echte verzoening kan er alleen komen wanneer de betrokken partijen, hoe moeilijk ook, voldoende 'goodwill' aan de dag leggen. Deze beschouwingen in acht genomen kan gesteld worden dat elke hier behandelde commissie die haar werkzaamheden afgerond heeft al bijgedragen heeft tot verzoening, enkel door het verhaal levend te houden. Een bewustwording van de ernst en de gruwel van de feiten is immers cruciaal voor de ontwikkeling van een verzoeningsgedachte. Als enige gaat de GTRC nog verder dan dit door de betrokken partijen ook effectief met elkaar in contact te brengen, maar daar stuit de GTRC op de grenzen die elke waarheidscommissie vermoedelijk ervaart bij het trachten te bewerkstelligen van verzoening. Echter, volgens Toran Hansen slaagde GTRC er ondanks alles wel degelijk in "*to reduce anger and animosity on the part of the victims.*"²¹² Dat niet elke commissie deze taak even glansrijk vervulde getuigt de OCSTRR. Enige tijd na het afronden van de werkzaamheden leek voor de commissie de kous af en werd er, zoals ze zelf te kennen gaven (cf. supra),²¹³ gewacht op het gerecht om het traject af te maken. Daar ook de rechterlijke macht zich niet met vol enthousiasme op deze case stortte leidde dit tot de oprichting van de Tulsa Reparations Coalition. Zoals eerder gezegd was dit een goed initiatief met de bedoeling een stroomversnelling te veroorzaken, maar ook daarop blijft het tot op heden wachten.

HERINNEREN, VERGETEN EN EEN LEIDMOTIEF

Zonder uitzondering deden elk van deze commissies hun uiterste best om de vijf vooropgestelde taken te vervullen. Hoewel dit welslagen een argument lijkt wat het belang van een waarheidscommissie onderbouwt mag de tegenwerking die de commissies aantreffen niet vergeten

²¹² T. Hansen, *art. cit.*, p. 6.

²¹³ OCSTRR of 1921, *op. cit.*, p. VIII.

worden. Immers, waarheidscommissies kregen bij hun oprichting vaak te maken met dergelijke tegenwerking omdat gevreesd werd voor de gevolgen. Het openrijten van oude wonden, zo was de argumentatie, zou de gemeenschap niet ten goede komen, zou de slachtoffers verhinderen met hun leven door te gaan. Hayner heeft het zelfs over “*the danger of retraumatization*,”²¹⁴ een bezorgdheid die mogelijk ook speelde bij Mississippi gouverneur Barbour (cf. supra). Dat die tegenwerking niet volledig ongegrond bleek bewijzen ook verschillende studies.²¹⁵ Hoewel die studies van belang zijn in het kader van de effecten die een waarheidscommissie op de getroffen gemeenschap heeft kunnen die hier niet in rekening gebracht worden zonder twee opmerkingen in acht te nemen. Zo richten de uitgevoerde studies zich stuk voor stuk op de moeder aller waarheidscommissies: de Zuid-Afrikaanse TRC. Verwonderlijk is dit niet gezien waarheidscommissies enkel in de recente geschiedenis voorkomen en er nog niet voldoende materiaal voor handen is om tientallen studies uit te voeren. Bovendien werden in die studies een relatief laag aantal slachtoffers betrokken wat dergelijke studies niet per se onbetrouwbaar maakt, al roept dit wel op tot nuancering. Bovendien, en dat tonen diezelfde studies,²¹⁶ liet de Zuid-Afrikaanse TRC een aantal steken vallen in de verdere begeleiding van slachtoffers. Medewerkers van de TRC trokken het hele land rond om interviews af te nemen van de slachtoffers en nabestaanden die te lijden hadden onder het apartheidsregime. Verdere begeleiding van slachtoffers is echter sterk aanbevolen gezien dergelijke interviews zich haast uitsluitend met herinnering bezig houden. Werken met herinnering, aldus Jelin, houdt echter ook verband met de verstreken tijdsperiode tussen de herinnering en het navertellen.²¹⁷ De tijd die daarbij moet verstrijken is afhankelijk van de ernst van de gruwel. Het probleem daarbij is echter dat gruwelen zoals in Zuid-Afrika, maar ook in de VS, plaatsvonden vaak danig erg zijn dat vele slachtoffers dergelijke herinneringen niet meer kunnen plaatsen in hun leven. Jelin’s redenering volgend is een verdere opvolging van de slachtoffers dan ook noodzakelijk gezien verwachtingen voor de toekomst gevormd worden door ervaringen uit het verleden, kortom het samenvallen van de verwachtingshorizont en de ervaringsruimte van Koselleck.²¹⁸ Wanneer dan de traumatische herinneringen prominent aanwezig blijven in het geheugen zullen ook de toekomstverwachtingen daarop gebaseerd zijn. Een herinnering trachten uit te wissen is dan echter niet de oplossing, maar een waarheidscommissie die haar getuigen dan opvolgt en er in slaagt deze ten dele te helen helpt de slachtoffers en nabestaanden bij het plaatsen van hun traumatische gebeurtenis. Net daar liep het echter

²¹⁴ P.B. Hayner, *op. cit.*, p. 152.

²¹⁵ P.B. Hayner, *op. cit.*, p. 162.

²¹⁶ Hayner wijst hiermee naar: B. Hamber, *Transforming Societies after Political Violence: Truth, Reconciliation, and Mental Health*, Dordrecht, Springer, 2009, 249 p. & D. Mendeloff, “Trauma and Vengeance: Assessing the Psychological and Emotional Effects of Post-conflict Justice” In *Human Rights Quarterly*, 31 (2009), 3, pp. 592 – 623.

²¹⁷ E. Jelin, *op. cit.*, p. 51.

²¹⁸ E. Jelin, *op. cit.*, p. 92.

mank in Zuid-Afrika. Na het afnemen van de interviews vertrokken medewerkers van de TRC naar elders in het land, daarmee de getuigen achterlatend met hun heroplevende herinneringen. Het kon soms maanden duren alvorens getuigen te horen kregen wat de bijdrage van hun interview was, en voor nog anderen was het wachten tot het finale rapport waardoor het bovenhalen van een oude wonde langdurig zonder verzorging bleef wat slachtoffers en nabestaanden verhinderde door te gaan met hun leven, verhinderde het verleden een plaats te geven.²¹⁹ Dat de gruwelen van het apartheidsregime en de werkomstandigheden van de Zuid-Afrikaanse TRC niet dezelfde waren als in de VS is wel duidelijk. Dit betekent echter niet dat het geven van getuigenissen en interviews voor slachtoffers van de gruweldaden in Rosewood, Tulsa, Greensboro of Wilmington daarom gemakkelijker is. Wel bestaat het vermoeden dat, vanwege de kleinschaligheid van Amerikaanse waarheidscommissies, getuigen beter begeleid worden na het geven van hun getuigenis, of dat nu via een persoonlijk interview dan wel via georganiseerde hoorzittingen gebeurde. Daarmee werd de initiële tegenstand, waarmee elk van de hier behandelde cases te maken kreeg, dan ook ten dele onderuit gehaald. Hoewel de vrees van tegenstanders niet volledig ongegrond was – het afleggen van een getuigenis is voor elk slachtoffer immers verschillend, iedereen gaat daar op een andere manier mee om – is toch gebleken dat de hier besproken waarheidscommissies meer goed dan slecht teweeg gebracht hebben in de lokale gemeenschappen. Dat geen van deze waarheidscommissies een feilloos parcours gereden heeft valt echter niet te ontkennen, altijd was er wel een klein aspect wat mogelijks iets beter gekund had, maar met enige voorzichtigheid kan wel gesteld worden dat elke commissie niet alleen naar haar voorgangers kijkt, maar ook iets van diens werkzaamheden opsteekt. Zo is het opmerkelijk dat de GTRC Hayner's doelstellingen meer volledig heeft vervuld dan het FSUS comité of de OCSTRR. Het gebrek aan politieke wil is betreurenswaardig, maar ligt buiten de invloedssfeer van de commissie. In diezelfde lijn voortgaan resten enkel nog toekomstvoorspellingen naar bijvoorbeeld het MTP. Hoewel pas gegrond kan worden besloten of een MTRC iets geleerd heeft uit de onvolmaaktheden van haar voorgangers nadat die commissie haar werkzaamheden voltooid heeft, is de ambitie een structureel project over de hele staat Mississippi uit te bouwen alvast veelbelovend.

Het is reeds aangehaald in de inleiding, maar zoals elk van deze waarheidscommissies getuigt, net zoals de resultaten die zij vilden teweeg brengen of effectief teweeg gebracht hebben, lijkt in de tweestrijd tussen herinneren en vergeten deze laatste het pleit te verliezen. Waarheidscommissies wereldwijd kenden nooit zo'n sterke groei als nu. Hoewel het aantal waarheidscommissies dat ooit bestaan heeft sterk uiteen ligt – het probleem van definiëring – kan er, met het oprichten van minstens veertig nieuwe commissies sinds begin 2011, niet ontkend wor-

²¹⁹ P.B. Hayner, *op. cit.*, p. 153.

den dat het fenomeen aan belang wint.²²⁰ Internationaal wordt daarbij vooral het voorbeeld gevolgd van Zuid-Afrika, Argentinië of Peru, maar ook in de VS lijkt een zekere commissie zich te ontwikkelen tot leidmotief. Uiteraard betreft het hier de GTRC, hoewel ook zij terugkeek naar het werk van voorlopers. Opmerkelijk want alle hier besproken commissies hanteerden een degelijke methode en leverden kwalitatief werk. Toch lijkt geen van deze haar sporen zo te zullen nalaten als de GTRC. Let wel, zullen, want, beëindigd in 2006 was de GTRC de laatste Amerikaanse commissie die haar werkzaamheden voltooide. Hoewel vandaag tal van initiatieven in de stijgers staan (cf. infra) kan de werkelijke invloed van de GTRC pas bepaald worden eens ook zij hun rapporten gepresenteerd hebben. Dit zal ergens in de nabije toekomst tot even daarna zijn. De verst gevorderde commissie van deze drie is zonder twijfel de Metropolitan Detroit Truth and Reconciliation Commission on Racial Inequality (MDTRCRI). Na een intentieverklaring in 2010 volgde in april het daaropvolgende jaar een officieel mandaat. Op 4 en 5 november 2011 werden dan negen commissarissen geïnstalleerd voor de MDTRCRI. Deze commissie, ondersteund door Naomi Tutu, dochter van, lijkt echter op het eerste zicht louter een puur historische commissie te zijn die, zonder veel aandacht voor de slachtoffers ervan, (historisch) racisme in Detroit en zuidoost Michigan wil optekenen. Wat zoekwerk – informatie is betrekkelijk moeilijker te vinden in vergelijking met andere commissies – bevestigt echter de status van de MDTRCRI als waarheidscommissie volgens de criteria van Hayner. Ook lijkt zij, via haar mandaat Hayner's vijf doelstellingen na te streven.²²¹ Opgericht door het Housing Project Partnership of the Michigan Roundtable for Diversity and Inclusion werd de DMTRCRI een periode tussen een en twee jaren toegekend om haar werkzaamheden te voltooien. Dit na een voorbereidende periode van een klein half jaar. Het opleveren van het rapport kan dus voor elk moment zijn, maar op het moment van schrijven is noch de inhoud van het rapport gekend, noch de officiële opleverdatum, mocht deze reeds zijn bepaald. Eveneens ver gevorderd in haar werkzaamheden is de Maine TRC. Na een intentieverklaring uit 2009 volgde op 29 juni 2012 de ondertekening van het officiële mandaat door vertegenwoordigers van tal van betrokken instellingen, evenals door gouverneur Paul LePage (R). Alle werkzaamheden, inclusief voorbereidingen dienen te worden verricht binnen de drie jaar. Na haar eerste bijeenkomst dient het rapport opgeleverd te worden binnen maximaal zevenentwintig maanden, met een mogelijkheid die duur eenmalig met zes maanden te verlengen.²²² Ook voor de Maine TRC is een opleverdatum tot op heden onbekend. Wat betreft het reeds uitvoeriger besproken MTP is eigenlijk het minst geweten. Hoewel de doelstellingen ambitieus en veelbelovend zijn is daar tot op heden bijster weinig van gerealiseerd. Het oprichten van een MTRC zou een grote stap in de goede richting zijn. Hoewel de inten-

²²⁰ Website ICTJ: <http://ictj.org/our-work/transitional-justice-issues/truth-and-memory> (geraadpleegd 11/5/13)

²²¹ MDTRCRI, Charter, April 2011.

²²² Maine Wabanaki-State Child Welfare TRC, Mandate, Signed 6/29/1012.

tieverklaring reeds in januari 2009 opgesteld werd is tot op heden geen mandaat naar voor geschoven. Een voorbereidende periode van vijf jaar is toch wel lang, maar gezien het een project van voor de VS ongekende omvang betreft en er geen indicaties zijn dat het MTP haar werkzaamheden stop schikt te zetten blijft het ook hier uitkijken naar eerst de oprichting van een MTRC en daarna de oplevering van haar rapport.

WAARHEIDSCOMMISSIES EN DE TOEKOMST: DE VS EN THE SOUTH

Eens de Maine Wabaniki TRC, de MDTRCRI en een potentiële MTRC hun werkzaamheden voltooid hebben is het hoofdstuk waarheidscommissies in de Amerikaanse geschiedenis nog niet per definitie op zijn einde gelopen. Of dat hoofdstuk ooit volledig afgesloten zal kunnen worden is nog maar de vraag. Waarheidsprojecten allerhande zijn reeds in het leven geroepen en, hoewel zeer optimistisch, bestaat de potentiële mogelijkheid dat het onrecht van elke historische rassenrel, van elke noemenswaardige gedraging ooit rechtgezet zal zijn. Echter, net zoals het bij waarheidscommissies verkeerd is enkel aan derde wereldlanden te denken is het ook verkeerd enkel aan vervlogen tijden terug te denken. Ook vandaag nog vinden er in het 'beschaafde' Westen helaas praktijken plaats die aanleiding kunnen geven tot het oprichten van een waarheidscommissie. Daar de zes hier behandelde cases illustreren dat het fenomeen van waarheidscommissies ook in de VS in toenemende mate aanhang vindt hoeft het ook niet te verbazen dat de mogelijkheid van een waarheidscommissie overwogen wordt in relatie tot recente moreel en legaal verwerpelijke praktijken. De persoon die de bedenkelijke eer heeft centraal te staan in de discussies over nieuwe waarheidscommissies is voormalig president George W. Bush (R). Opmerkelijk, en toch ook weer niet, is dat aantijgingen tegen bepaalde gebeurtenissen tijdens de Bush-administratie enkel afkomstig zijn vanuit Democratische hoek. Dat dit per definitie de betrouwbaarheid van dergelijke aantijgingen ondergraaft is wel zeer kort door de bocht, maar politieke spelletjes langsheen de partijlijnen mogen niet uitgesloten worden, temeer daar het klimaat in Washington de laatste tien jaar zuurder is dan ooit.

In de media circuleerden in 2009 – president Barack H. Obama (D) werd dat jaar ingehuldigd – heel wat berichten over het installeren van waarheidscommissies. De redenen daartoe liepen sterk uiteen en laten vermoeden dat er nogal lichtzinnig omgesprongen werd met het fenomeen van waarheidscommissies. Echter, minstens een bericht was serieus te nemen en leidde dan ook tot politieke initiatieven. De bal werd echter al even eerder aan het rollen gebracht door het lekken van een geheim rapport van het Internationaal Comité van het Rode Kruis (ICRC) in 2007. Het ICRC had daarin martelpraktijken tegen vermeende terroristen in Guantanamo vastgesteld

en toen ook de media zich op dat schandaal stortten kon de politiek niet anders dan volgen.²²³ Voorzitter van het House Judiciary Committee Rep. John Conyers (D – MI) greep deze gebeurtenis aan om met negenenveertig andere Democraten en een Republikein op 6 januari 2009 – de eerste zittingsdag van het 111^e US Congress²²⁴ – House Resolution N°104 in te dienen. Deze riep op tot de National Commission on presidential war powers and civil liberties en moest

“the broad range of policies of the Administration of President George W. Bush that were undertaken under claims of unreviewable war powers, including detention by the United States Armed Forces and the intelligence community, the use by the United States Armed Forces or the intelligence community of enhanced interrogation techniques not authorized by the Uniform Code of Military Justice, ‘ghosting’ or other policies intended to conceal the fact that an individual has been captured or detained, extraordinary rendition, domestic warrantless electronic surveillance, and other policies that the Commission may determine to be relevant to its investigation”

onderzoeken.²²⁵ Later dat jaar mengde ook voorzitter van het Senate Judiciary Committee Sen. Patrick Leahy (D – VT), vandaag President Pro Tempore van de senaat, zich in de discussies door als eerste publiekelijk op te roepen tot het instellen van een waarheidscommissie naar de gedragingen van de vorige administratie. Dat zoiets ongezien was viel ook Senator Arlen Specter (R – PA) op: *“If every administration started to re-examine what every prior administration did, there would be no end to it.”*²²⁶ Hoewel voor dergelijke uitspraak iets te zeggen valt mag dit uiteraard niet beschouwd worden als een vrijgeleide voor elk democratisch verkozen bestuur om mensenrechten naast zich neer te leggen. Bovendien moet ook opgemerkt worden dat Sen. Specter een politiek medestander van president Bush was en dat een aanvechting van een eventuele waarheidscommissie nauwelijks onverwacht komt. Echter, een groot deel van de Democratische meerderheid in het Congress liep evenmin warm voor dergelijke waarheidscommissie en ook president Obama was *“more interested in looking forward than [...] looking backwards.”*²²⁷ Nadat House Resolution N°104 strandde besloot Rep. John Conyers nog twee maal zijn geluk te proberen. Een eerste keer op het einde van de legislatuur van het 111^e US Congress met House Resolution N°6501. De steun voor dergelijke waarheidscommissie was toen al teruggevallen tot twee

²²³ Website Centre for International Governance Innovation (CIGI): <http://www.cigionline.org/articles/2009/03/truth-commission-us> (geraadpleegd 12/5/13) (J. Heine, *A truth commission for the US?*)

²²⁴ Voorbereidende gesprekken waren wellicht reeds aan de gang tijdens het, tevens door de Democraten gecontroleerde 110^e Congress. Toen na 4 november 2008 duidelijk werd dat de Democratische meerderheid zou stand houden en ook het Witte Huis in handen van de Democraten zou komen bestond er geen gevaar meer in het voeren van aftastende gesprekken.

²²⁵ United States House of Representatives [111th Congress, 1st Session, 6/1/9], House Resolution 104.

²²⁶ Website Reuters: <http://www.reuters.com/article/2009/02/10/us-usa-bush-truth-idUSTRE5186JZ20090210> (geraadpleegd 12/5/13) (R. Mikkelsen, *US Senator seeks Bush-era ‘truth commission’*)

²²⁷ Website The New York Times: <http://www.nytimes.com/2009/02/22/weekinreview/22shane.html?scp=10&sq=conyers%20commission&st=cse> (geraadpleegd 12/5/13) (S. Shane, *To Investigate or Not: Four Ways to Look Back at Bush*)

Democratische co-sponsors, en opnieuw stierf het voorstel een stille dood. Na herkozen te zijn in 2010 diende hij op 5 januari 2011 – de eerste zittingsdag van het 112^e US Congress – House Resolution N°109 in, opnieuw met de zelfde doelstellingen. Daar de Republikeinen echter de macht wisten te veroveren in de tussentijdse verkiezingen had het voorstel, ondanks een Republikeinse co-sponsor, geen schijn van kans. Hoewel ook herkozen in 2012 heeft Conyers tot op heden geen nieuw voorstel ingediend. Ook Patrick Leahy lijkt het idee van een waarheidscommissie te hebben laten varen en, hoewel de media zich op Guantanamo blijven richten verschoof hun focus van de martelpraktijken tijdens de Bush-administratie naar de hongerstakers en het openblijven van Guantanamo onder de Obama-administratie vandaag. Of daarmee de mogelijkheid van een waarheidscommissie naar de Bush-administratie definitief is verdwenen kan enkel de toekomst uitwijzen.

CONCLUSIE

“Without truth-telling [...] the members of yesterday’s conflict can become the fire of tomorrow’s renewed conflict.”²²⁸ De twintigste eeuwse geschiedenis afspeurend is dergelijke uitspraak in de praktijk – gelukkig – niet steeds correct gebleken. Toch is het riskant steeds de proef op de som te nemen. Ook in *the South* is dit langzaam doorgedrongen, wat leidde tot een aantal waarheidsprojecten in die regio, waaronder de zes hier behandelde. Hoewel eventuele angst voor een heropflakking van raciaal geïnspireerd conflict – latent racisme neemt alleszins opnieuw toe – een onbewuste reden kan zijn die mee aan de basis lag van een zich ontwikkelende cultuur van waarheidszoeken in de zuidelijke VS, werd dit duidelijk gecombineerd met ethische overwegingen. Deze combinatie leidde tot wat omschreven kan worden als een ‘typische’ zuidelijke waarheidscommissie. In essentie is dat het kleine broertje van de grotere en beter gekende commissies zoals die in Zuid-Afrika, Chili of Argentinië. Kleiner vanwege twee redenen: het ontbreken van mensenrechtenschendingen op een formaat zoals voornoemde landen dat kennen, en een in het Zuiden ingebakken afkeer van alles wat federaal is. Een tweede uniform kenmerk maakt elke commissie totaal verschillend, met name de lokale verankering. Met uitzondering van het TSSAHAP zet elk van de hier behandelde commissies zeer sterk in op lokale verankering en interactie en opvolging met de getroffen bevolkingsgroep zoals dit niet mogelijk was bij de groot-schalige waarheidscommissies wereldwijd. Ook kwam dit duidelijk naar voor in de discussie tussen professoren Joyner en Ifill waarbij die laatste, mijns inziens terecht, pleitte voor het belang van kleinschaligheid. Dit uniforme kenmerk van lokale verankering maakt dat elke commissie zich in de mate van het mogelijke danig focust op de unieke aspecten van de case. Hierdoor kan dan ook een beter helend effect gegarandeerd worden voor de getroffen gemeenschap. Dit laat dus toe te spreken over een uniform kader, waarbinnen een zuidelijke waarheidscommissie geplaatst kan worden, ondanks het gebrek aan een uniform standaardmodel. Dit uniform standaardmodel werd immers verhinderd door een veelheid aan impulsen en triggers die elk van de hier bestudeerde waarheidscommissies creëerde. Zoals vastgesteld is het immers niet mogelijk een rode draad te zoeken in de relatie tussen de impuls enerzijds en het oprichten van een waarheidscommissie anderzijds. Evenmin duidelijk vast te stellen bleek het verband tussen de initiatiefnemer en de commissie. Waarheidscommissies in *the South* werden immers opgericht vanuit federale, statelijke en *grassroots* initiatieven. Dit gegeven in acht genomen is het nooit duidelijk geworden wat een commissie opgericht op een van deze drie manieren zo apart zet van de commissies die voortkomen uit een van de twee andere impulsen. In een case is echter wel

²²⁸ D. Mendeloff, “Truth-Seeking, Truth-Telling, and Postconflict Peacebuilding: Curb the Enthusiasm?” In: *International Studies Review*, 6 (2004), 3, p. 358.

duidelijk de invloed van een specifieke impuls gebleken, met name de rol van het ICTJ in de oprichting, en later ook werking, van de GTRC. Hoewel het ICTJ zeker een duidelijke invloed heeft gehad op de GTRC is het echter, op basis van eerder gegeven argumentatie, van belang de impact van het ICTJ niet te overschatten.

Echter, ongeacht de trigger of de opbouw van de hier besproken commissies, steeds kan wel gesteld worden dat elke commissie ten volle aan haar mandaat voldeed, hoewel de gevolgen in de praktijk eerder wisselend succes kenden. Dat dit vooral te wijten was aan een gebrek aan politieke moed werd hoger reeds uitvoerig beargumenteerd. Ondanks de gebreken waar elke commissie bovendien nog mee kampte slaagden zij er allen toch in de getroffen gemeenschap gedeeltelijk te helen, wat dan weer positieve effecten heeft naar de toekomst toe. Zoals Mendoloff al zei is het immers belangrijk het verleden te helen om het risico op heropflakkingen in de toekomst te verminderen. Dit zijn echter niet de enige gevolgen van een succesvolle waarheidscommissie, want, hoewel bevredigend voor de getroffen gemeenschap heeft elke waarheidscommissie te maken met een aantal onvolmaaktheden, waaruit hun opvolgers elders dan weer kunnen leren. Nu, dat latere waarheidscommissies het een en het ander opsteken van hun voorgangers kan alleen maar toegejuicht worden. Belangrijker is uiteraard of de hele samenleving, de (Westerse) maatschappij in haar grootste omvang iets opsteekt van vier decennia transitional justice. De roep naar een bredere schuldvraag die na de tweede wereldoorlog ontstond is nooit meer verdwenen. De Nürnbergprocessen die niet voldoende bleken te zijn voor de slachtoffers en nabestaanden vormden een opstap naar wat de slachtoffers en nabestaanden beter zou helen: transitional justice in het algemeen, waarheidscommissies in het bijzonder. Toch mag het belang van transitional justice niet overschat worden. Het risico van een sterke verdediging van waarheidscommissies en al wat daar mee gepaard gaat lijkt even te doen vergeten dat het in de eerste plaats nog altijd aan de rechterlijke macht toekomt gerechtigheid te verschaffen voor de slachtoffers en nabestaanden. Slechts wanneer zij daar in falen, ongeacht de reden – een corrupt regime, een halfslachtig proces, en verbod op gerechtsgang – dient naar het hele arsenaal aan middelen waaruit transitional justice bestaat te worden gegrepen. Dit sluit echter een verdere juridische procedure niet per definitie uit. Zoals in de hoger geciteerde definitie vervat zit zijn ook criminele processen een middel van transitional justice. De voorwaarde is echter dat die middelen, zoals ook bij waarheidscommissies het geval is, ingezet worden met oog op het verschaffen van gerechtigheid aan een groep slachtoffers van mensenrechtenschendingen, en niet, zoals vaak in een rechtbank gebeurt, het veroordelen van een schuldige voor een veelheid aan individueel strafbare feiten. Volledige gerechtigheid voor de slachtoffers en nabestaanden kan immers enkel bereikt worden wanneer het hele traumatisch gebeuren als een aanzien wordt en de verantwoordelijken dan ook aangeduid worden voor dat hele gebeuren.

BIBLIOGRAFIE

ARTIKELS

Brahm (E.). "What is a Truth Commission and why does it matter?" In: *Peace & Conflict Review*, 3 (2009), 2, pp. 1 – 14.

Dye (T.R.). "The Rosewood Massacre: History and the Making of Public Policy" In: *The Public Historian*, 19 (1997), 3, pp. 25 – 39.

Hansen (T.). "Can Truth Commissions be Effective in the United States? An Analysis of the Effectiveness of the Greensboro Truth and Reconciliation Commission in Greensboro, North Carolina" – Center for Restorative Justice & Peacemaking, in collaboration with the Restorative Justice Initiative, Marquette University Law School, School of Social Work, University of Minnesota (2007), 9 p.

Mendeloff (D.). "Truth-Seeking, Truth-Telling, and Postconflict Peacebuilding: Curb the Enthusiasm?" In: *International Studies Review*, 6 (2004), 3, pp. 355 – 380.

AFZONDERLIJKE PUBLICATIES

Beitler III (J.E.). *Remaking Transitional Justice in the United States. The Rhetorical Authorization of the Greensboro Truth and Reconciliation Commission*. New York (NY), Springer, 2013, 157 p.

Brophy (A.L.). *Reconstructing the Dreamland: The Tulsa Race Riot of 1921: Race, Reparations, and Reconciliation*. New York (NY), Oxford University Press, 2002, 208 p.

Fox (R.C.) en **Swazey** (J.P.) *Observing Bioethics*. New York (NY), Oxford University Press, 2008, 400 p.

Hayner (P.B.). *Unspeakable truths. Transitional Justice and the Challenge of Truth Commissions*. New York (NY), Routledge, 2011, 356 p.

Henry (C.P.). *Long Overdue: the politics of reparations*. New York (NY), New York University Press, 2007, 249 p.

Jelin (E.). *State repression and the labors of memory*. Minneapolis (MN), University of Minnesota Press, 2003, 163 p.

Magarrell (L.) en Gutierrez (B.). *Lessons in Truth-Seeking: International experiences informing United States Initiatives.* [Conference Report Series], New York (NY), International Center for Transitional Justice, 2006, 44 p.

Magarrell (L.) en Wesley (J.). *Learning from Greensboro. Truth and Reconciliation in the United States.* Philadelphia (PA), University of Pennsylvania press, 2010, 304 p.

Myers (C.) en Enns (E.). *Ambassadors of Reconciliation Vol. II: Diverse Christian Practices of Restorative Justice and Peacemaking.* Maryknoll (NY), Orbis Books, 2009, 173 p.

Norton (M.B.), Sheriff (C.), et. al., *A People & A Nation. Brief 9th edition.* Scarborough (ON - Canada), Wadsworth, 2012, 906 p.

Stearns (P.N.) en Lewis (J.). *An Emotional History of the United States.* New York (NY), New York University Press, 1998, 476 p.

RAPPORTEN

Greensboro Truth and Reconciliation Commission. *Executive Summary*, 26/5/2006, 54 p.

Greensboro Truth and Reconciliation Commission. *Final Report*, 25/5/2006, 368 + 13 [Conclusions] + 11 [Recommendations] p.

Jones (M.D.), Rivers (L.E.), Colburn (D.R.), Dey (R.T.) en Rogers (W.W.). *Documented History of the Incident which occurred at rosewood, FL, in January 1923*, [commissioned by the Florida State Legislature], 22/12/1993, 93 p.

Oklahoma Commission to Study the Tulsa Race Riot of 1921. *Tulsa Race Riot*, 28/1/2001, VIII + 178 p.

Tuskegee Syphilis Study Ad Hoc Advisory Panel. *Final Report*, [US. Department of Health, education, and welfare, Public Health Service], 28/4/1973, 50 p.

Wilmington Race Riot Commission. *1898 Wilmington Race Riot Report*, [Research Branch, Office of Archives and History, North Carolina Department of Cultural Resources], 31/5/2006, 17 [Introduction] + 464 p.

OFFICIËLE DOCUMENTATIE

Greensboro Truth and Reconciliation Commission

Mandate for the Greensboro Truth and Reconciliation Commission
Selection process for the Greensboro Truth and Reconciliation Commission

Maine Wabanaki-State Child Welfare TRC

Mandate, Signed 6/29/2012

Metropolitan Detroit Truth and Reconciliation Commission on Racial Inequality

Charter, April 2011

Mississippi Truth Project

Brief van Rita Bender aan Gov. Haley Barbour (State of Mississippi). June 27, 2005.
Declaration of Intent

National Commission on Presidential war Powers and Civil Liberties

US House Resolution 104 [111th Congress, 1st Session, 6/1/9]
US House Resolution 6501 [111th Congress, 2nd Session, 8/12/10]
US House Resolution 109 [112th Congress, 1nd Session, 5/1/11]

Rosewood Massacre

Special Master's Final Report (24/3/1994). Rosewood Victims vs. State Of Florida: "This is an equitable claim seeking \$7.2 million for damages resulting from the 1923 destruction of Rosewood, Florida"

Tulsa Race Riot

Brief van de OCSTRR aan Gov. Frank Keating (State of Oklahoma). February 7, 2000.
OK House Joint Resolution N°1035 [Session 1998]
OK House Bill N°1178 [Session 2001]
OK Statutes title 53 (Oklahoma Historical Societies and Associations)
OK Statutes title 70 (Schools)
OK Statutes title 74 (State Government)

Tuskegee Syphilis Study

Public Health Service Act §222 [217a] – Advisory Councils or Committees

Wilmington Race Riot

NC Senate Bill N°787 [Session 1999]
NC Senate Joint Resolution N°1572 [Session 2007]
NC House Bill N°636 [Session 2007]
NC House Bill N°637 [Session 2007]
NC House Bill N°753 [Session 2007]
NC House Bill N°754 [Session 2007]
NC House Bill N°755 [Session 2007]
NC House Bill N°823 [Session 2007]

NC House Bill N°2219 [Session 2007]/NC Senate Bill N°1905 [Session 2007]
NC House Bill N°2291 [Session 2007]

WEBSITES

Cable News Network
<http://edition.cnn.com/>

Centers for Disease Control and Prevention
<http://www.cdc.gov/>

Centre for International Governance Innovation
<http://www.cigionline.org/>

Civil Rights Movement Veterans
<http://www.crmvet.org/>

Daily Kos
<http://www.dailykos.com/>

Florida Department of State – Division of Library & Information Services
<http://dlis.dos.state.fl.us/>

Florida Student Scholarship & Grant Programs
<http://www.floridastudentfinancialaid.org/SSFAD/home/uamain.htm>

International Center for Transitional Justice
<http://ictj.org/>

Justice In Perspective
<http://www.justiceinperspective.org.za/>

Mississippi Truth Project
<http://www.mississippitruth.org/>

National Public Radio
<http://www.npr.org/>

North Carolina Department of Cultural Resources – Office of Archives & History
<http://www.history.ncdcr.gov/>

North Carolina General Assembly
<http://www.ncleg.net/>

Wout Vergauwen (00904628)
Academiejaar 2012 – 2013, eerste zittijd

Masterthesis: Waarheidszoeken in de VS

Oklahoma State Legislature
<http://www.oklegislature.gov/>

Oklahoma State Regents for Higher Education
<http://www.okhighered.org/>

Online Sunshine (Florida State Legislature)
<http://www.leg.state.fl.us/>

Reuters
<http://www.reuters.com/>

The New York Times
<http://global.nytimes.com/>

The Gainesville Sun
<http://www.gainesville.com/>

Tulsa World
<http://www.tulsaworld.com/>

United States Census Bureau
<http://www.census.gov/>

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Veertien aanbevelingen door het Tuskegee Syphilis Study Ad Hoc Advisory Panel als uitbreiding op het geadviseerde stopzetten van het experiment waarbij de slachtoffers van de nodige zorg voorzien dienden te worden (vraag 2).

I – Termination

In furtherance of this goal we recommend:

(A) That Select Specialists Group, composed of competent doctors and other appropriate persons, with experience in the problems arising from this study, be appointed by the Assistant Secretary for Health and Scientific Affairs, DHEW, no later than fifteen days after the adoption of these recommendations;

(B) That the members of the Select Specialists Group have had no prior involvement in the Tuskegee Syphilis Study;

(C) That the Select Specialists Group be composed of, but not necessarily be limited to, a dermatologist with experience in syphilology who will serve as Chairman, two internists (at least one of whom shall be a cardiologist), a radiologist, a neurologist, an ophthalmologist, a psychiatrist, a doctor of dental surgery, and a social worker;

(D) That the Select Specialists Group be solely charged to apply its expert diagnostic and therapeutic skills in order to safeguard the best interest of the participants and of others who may have been infected as a result of the withholding of treatment from the participants;

(E) That the Select Specialists Group be vested with the full legally permissible medical authority, medical supervision and medical judgment with regard to the treatment or referral of all of the surviving participants and others within and outside Macon County who may be identified, in cooperation with the appropriate medical societies and Health Departments;

(F) That the Public Health Service immediately inform all surviving participants of the nature of their participation in the study, and the desire of the Public Health Service to assess their current health status;

(G) That the members of the 'Subcommittee on Medical Care' of the Tuskegee Syphilis Study Ad Hoc Advisory Panel be ex-officio members of the Select Specialists Group to function primarily as liaison between the Select Specialists Group and the entire Panel;

(H) That on completion of its charge, the Select Specialists Group submit a detailed report about its activities to the Tuskegee Syphilis Study Ad Hoc Advisory Panel through its Chairman. This report shall include, but by no means be limited to, the reasons for administering or withholding penicillin and other drug treatment for syphilis from untreated participants who are infected with syphilis;

(I) That the highest priorities be given to this mission so that the charge to the Select Specialists Group shall be completed at the earliest possible date consistent with the best interest of the participants and the ethical responsibilities of the Department of Health, Education, and Welfare;

II – Assessment, Treatment and Care

(A) That arrangements be made with *all speed* for the immediate health assessment, treatment and care of all persons included in the study in a suitably adequate facility easily accessible to the surviving participants. That whenever a participant expresses the wish to be cared for or treated by physicians of his own choice, such choices be respected and given all necessary support;

(B) That every effort be made to preserve confidentiality with respect to the identification of any participant;

(C) That the United States Public Health Service's epidemiologists be mobilized, on a highest priority basis, to assist in locating all surviving participants as well as others who may have been infected as a result of the withholding of treatment from the participants;

III – Encouragement of Participation

(A) That adequate arrangements be provided for maintaining present standards of living during the evaluation and treatment periods in order to minimize any economic barriers to the cooperation of the participants;

(B) That at a minimum, any benefits which have been promised to the participants in the past continue to remain in effect.

US DHEW – PHS, *op. cit.*, Recommendations p. 18 – 19.

BIJLAGE 2

Aanbevelingen gemaakt door de Greensboro Truth and Reconciliation Commission.

I – General steps toward reconciliation: This section includes steps taken to recognize rights and responsibilities and acknowledge that wrongs were committed and harms occurred. Usually such steps are called reparations and aim to make restitution, compensate for harms, rehabilitate, provide satisfaction to victims and take measures to prevent future abuses. Nothing can restore a loved one's life that has been taken, or fully restore the health and well-being of those battered by the events, but we believe that some meaningful gestures toward acknowledgment and redress can help those most harmed see a better future ahead. We believe that facing the truth about the past is an important first step toward repair. This section also includes measures to incorporate the information about Nov. 3, 1979, into the city's official history and collective memory, attend to the second generation of survivors, promote dialogue and commemorate what happened.

(A) The City should formally recognize that the events of Nov. 3, 1979, provided a tragic, but important occasion in our city's history; it should make a proclamation that lifts up the importance of that date in the history of the city;

(B) Individuals who were responsible for any part of the tragedy of Nov. 3, 1979, should reflect on their role and apologize – publicly and/or privately – to those harmed [...];

(C) The Greensboro Police Department and the City of Greensboro should issue public apologies for their failure to protect the public – specifically, the Communist Workers Party demonstrators, Morningside Homes residents, media representatives and others present at the shooting site. These institutions also should issue an apology to city residents for not appropriately acknowledging the event and taking the necessary steps for community healing;

(D) Others who were involved in the shootings on Nov. 3, 1979, and who regret the role they played are encouraged to offer restitution to the victims by making contributions in their name to support the public monument commemorating this tragedy (see recommendation H) or to organizations advocating for civil and workers' rights and other economic justice initiatives;

(E) The Greensboro Historical Museum and the International Civil Rights Museum should work either collaboratively or independently to create exhibits commemorating the tragic shootings on Nov. 3, 1979;

(F) As described in its Declaration of Intent, the Greensboro Truth and Community Reconciliation Project, along with GTRC Report Receivers, should host community forums at which this report will be reviewed and discussed [...];

(G) The religious leadership in Greensboro should plan and facilitate a healing workshop or retreat for the children of CWP members, shooters and others directly involved in the events of Nov. 3, 1979. Furthermore, these children should be actively consulted in all of the reconciliation and reparation efforts recommended in this report;

(H) A public monument should be built on the site of the shootings to honor those killed and wounded on Nov. 3, 1979 [...];

II – Institutional Reform: This group of recommendations is intended as part of the effort to prevent future abuses and ensure that when wrongs do occur there is an adequate response.

(A) City Government: The city should issue annual reports on race relations and racial disparities [...]

(B) City Government: The Mayor's Mosaic Project should be continued and expanded as planned to include more people from all sectors of the community [...];

(C) City Government: A citizen's committee should be established immediately by the Human Relations Commission to create both temporary and permanent police review boards. The committee's role would be to determine the respective boards' purposes, powers, funding, and relationships to the city government structure [...];

(D) County Government: The Guilford County Board of Commissioners should commit to addressing the need for increasing funding to Departments of Social Services and Public Health, two key agencies serving low-income residents, in order to expand and enhance staff and services, and to fund staff sensitivity training;

(E) County Government: Social work departments should work in conjunction with advocacy and faith organizations to: (1) document the need for increased funding based on information from service providers and clients, and (2) urge state & federal policymakers to increase funding to Social Services and the Health Department commensurate to meet the need in Guilford County [...];

(F) County Government: The Guilford County Schools should create a curriculum based on the events of Nov. 3, 1979, for use in public elementary and secondary schools;

(G) Justice System: Citizens as well as city and state officials should push for enabling legislation, if necessary, to create a community justice center in Greensboro, then make sure its existence is well-publicized;

(H) Justice System: Citizens as well as city and state officials should push for enabling legislation to expand the pool of potential jurors to be more representative of the community as a whole;

(I) Local Media Outlets: The city's largest local newspaper, the *News and Record*, should act alone or in concert with other media outlets including the *Carolina Peacemaker*, *Yes! Weekly*, and the *Rhinoceros Times* to host a citywide citizen group that would comment on news process, content, quality and ethics [...];

(J) Other Institutions: Other community organizations such as the Chamber of Commerce should engage in anti-racism training similar to that described in Recommendation II – (A);

(K) Other Institutions: The City of Greensboro and other organizations should provide resources to support the participation of grassroots leaders in local or out-of-state programs and activities that affirm and enhance their leadership ability [...];

III – Criminal Justice and Civil Remedies

(A) The current investigations into the alleged corruption in the Greensboro Police Department, including the surveillance of citizens, should be thoroughly and expeditiously completed. We recommend that the reports of these investigations be publicly released once they are finalized and a town hall meeting held to solicit citizen questions and feedback. If appropriate, criminal prosecutions or civil action should be pursued to help heal the damaged credibility of the police department and reassure the citizens that there is accountability for illegal acts done by the city's agents;

IV – Citizen transformation/engagement

(A) Recognizing the role they play in creating the environment for events like Nov. 3, 1979, individual community members must commit to understanding issues of capital, labor, race,

poverty, oppression, privilege and justice, and exploring ways to have a positive impact on the way they play out in the community [...];

(B) Individuals, like institutions, can benefit from anti-racism and diversity education programs, and we encourage people to take advantage of pre-designed programs they first evaluate for both breadth and depth;

GTRC, *Final Report*, 25/5/2006, p. 200 – 207.

BIJLAGE 3

Aanbevelingen gemaakt door de Wilmington Race Riot Commission.

Objective: The recommendations of the 1898 Wilmington Race Riot Commission seek to repair the moral, economic, civic and political damage wrought by the violence and discrimination resulting from a conspiracy to re-take control of city, county, and state governments by the Democratic Party's white supremacy campaign.

Empowerment: Acknowledging that the democratic process failed in Wilmington resulting in persistent, unfavorable treatment especially to the African American Community, government leadership at all levels will pursue actions that repair the wrong.

(A) Acknowledge that the violence of 1898 was a conspiracy of a white elite that used intimidation and force to replace a duly elected local government; that people lost their lives, livelihoods, and were banished from their homes without due process of the law; and that governments at all levels failed to protect its citizens.

(B) Establish a Restructuring & Development Authority including local leadership to supervise implementation of a strategic vision funded through an endowment, supported by federal, state, and local governments, as well as media and businesses, especially those which benefited from the consequences of 1898.

(C) Support amendment of the federal Voting Rights Act to add New Hanover County.

(D) Create a study commission to examine the broader impact of slavery, Jim Crow, and discrimination on the lives of African Americans.

Economic Redevelopment: Recognizing the long term economic disadvantages created by banishment, loss of civil service positions, and intimidation, funding from all sources will be directed by the Restructuring & Development Authority to improve economic development opportunities.

(E) Support judicial redress to compensate heirs of victims who can prove loss and relationship to victims via intestacy statutes.

(F) Provide incentives for business development of areas impacted by the Wilmington Race Riot of 1898 (e.g., establish enterprise zone; create small business incubator with tax incentives to attract minority-owned businesses).

(G) Increase minority home ownership in impacted areas (e.g., use eminent domain to acquire vacant commercial properties in Brooklyn and Southside; sell properties to low income residents of those sections with guaranteed mortgages).

Education: Educational information about the events of 1898 will be made available to all ages and regions using print, audio-visual media, and the worldwide web.

(H) Maintain and update the final report of the Wilmington Race Riot Commission with the North Carolina Office of Archives and History; distribute the published report to appropriate local, state, and national repositories and to individuals who contributed toward the research and development of a more complete record.

(I) Incorporate the 1898 events into Department of Public Instruction curriculum learning expectations; develop appropriate grade-level curriculum materials; and provide teacher workshops for effectively integrating the materials into instruction.

(J) Newspapers (*News and Observer, Charlotte Observer, Wilmington Star, Washington Post*, etc.) should acknowledge the role of media in the events of 1898 and work with the North Carolina black press association to prepare a summary of the Commission report for distribution statewide. The Commission calls upon said papers to study the effects of 1898 and impact of Jim Crow on the state's black press and endow scholarships at the state's public universities.

(K) Fund development for a documentary to be aired nationally, regionally, and locally. The documentary should be suitable for inclusion in school curriculum materials.

(L) Increase support for tutoring and mentoring programs in New Hanover County, targeting at-risk youth.

Commemoration: Recognition of the documented events of 1898 will be conspicuously displayed and made available in prominent public locations.

(M) Fund establishment of an 1898 exhibit at the Cape Fear Museum and creation of a traveling exhibit designed by the Museum for use statewide.

(N) Provide additional funding for New Hanover County Public Library to make resources available relative to 1898 and its impact.

(O) Erect plaques, markers and/or monuments to identify key participants and locations of 1898 events statewide and in Wilmington.

The members of the Commission and the staff of Archives and History stand ready to assist the General Assembly in implementing these recommendations.

WRRC [Research Branch, OAH, NCDCCR]. *1898 Wilmington Race Riot Report, 31/5/2006, Recommendations* p. 1 – 2.

BIJLAGE 4

Vier amendementen van Special Master Richard Hixson aan House Resolution N°591 [1994].

(1) The bill should direct the Florida Department of Law Enforcement, or other appropriate law enforcement officials, to conduct a complete investigation of this matter including interviewing the available witnesses to determine if any criminal proceedings may still be pursued.

(2) A fund should be established to compensate the Rosewood families who can demonstrate a property loss as a result of the displacement of the Rosewood residents.

(3) The elderly claimants who sustained emotional trauma as a result of the destruction of Rosewood and the evacuation of the residents should each be compensated in the amount of \$150,000.

(4) A state university scholarship fund should be established for the families and the descendants of the Rosewood residents.

Special Master's Final Report (24/3/1994). Rosewood Victims vs. State Of Florida: "This is an equitable claim seeking \$7.2 million for damages resulting from the 1923 destruction of Rosewood, Florida"

